Dogfen ir Cyhoedd

Mrs Annwen Morgan
Prif Weithredwr – Chief Executive
CYNGOR SIR YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY COUNTY COUNCIL
Swyddfeydd y Cyngor - Council Offices
LLANGEFNI
Ynys Môn - Anglesey
LL77 7TW

Ffôn / tel (01248) 752500
Ffacs / fax (01248) 750839

RHYBUDD O GYFARFOD		NOTICE OF MEETING
PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL		CORPORATE SCRUTINY COMMITTEE
DYDD MAWRTH, 20 HYDREF 2020 am 1.00 o'r gloch yp		TUESDAY, 20 OCTOBER, 2020 at 1.00 p.m.
CYFARFOD RHITHIOL (AR HYN O BRYD NID OES MODD I'R CYHOEDD FYNYCHU'R CYFARFOD)		VIRTUAL MEETING (AT PRESENT MEMBERS OF THE PUBLIC ARE UNABLE TO ATTEND)
Swyddog Pwyllgor	Ann Holmes 01248 752518	Committee Officer

AELODAU / MEMBERS
Cynghorwyr / Councillors:-

PLAID CYMRU / THE PARTY OF WALES

Lewis Davies, John Griffith, Dylan Rees *(Is-Gadeirydd/Vice-Chair),* Alun Roberts, Nicola Roberts

Y GRWP ANNIBYNNOL / THE INDEPENDENT GROUP

Richard Griffiths, Richard O. Jones

PLAID LAFUR CYMRU/ WALES LABOUR PARTY

J. Arwel Roberts

ANNIBYNNWYR MÔN / ANGLESEY INDEPENDENTS

Aled Morris Jones (Democratiaid Rhyddfrydol Cymru/Welsh Liberal Democrats)*(Cadeirydd/Chair)*
Bryan Owen

AELODAU CYFETHOLEDIG (Gyda hawl pleidleisio ar faterion Addysg) /
CO-OPTED MEMBERS (With voting rights when dealing with Educational matters)

Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig / The Catholic Church)
Mrs Anest G. Frazer (Yr Eglwys yng Nghymru / The Church in Wales)
Mr Dyfed Wyn Jones (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Cynradd/Parent Governor – Primary Schools Sector)
Llio Johnson (Rhiant Llywodraethwr – Sector Ysgolion Uwchradd ac ADY/Parent Governor- Secondary Schools Sector and ALN)

R H A G L E N

1 **DATGANIAD O DDIDDORDEB**

Derbyn unrhyw ddatganiad o ddiddordeb gan unrhyw Aelod neu Swyddog parthed unrhyw eitem o fusnes..

2 **COFNODION Y CYFARFODYDD BLAENOROL** (Tudalennau 1 - 24)

Cyflwyno cofnodion cyfarfodydd blaenorol y Pwyllgor a gynhaliwyd ar y dyddiadau canlynol:

- 27 Chwefror, 2020 *(heb eu cyflwyno gerbron yn flaenorol)*
- 14 Medi, 2020
- 22 Medi, 2020 (arbennig)

3 **STRATEGAETH ATALIOL CORFFORAETHOL** (Tudalennau 25 - 58)

Cyflwyno adroddiad Cyfarwyddwr y Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro.

4 **ADRODDIAD PERFFORMIAD BLYNYDDOL 2019/20** (Tudalennau 59 - 102)

Cyflwyno adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Trawsnewid.

5 **BLAEN RAGLEN WAITH** (Tudalennau 103 - 108)

Cyflwyno adroddiad y Rheolwr Sgriwtini.

This page is intentionally left blank

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod a gynhaliwyd ar 27 Chwefror, 2020

PRESENNOL:	Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-Gadeirydd) (Yn y Gadair) Y Cynghorydd Richard Owain Jones (Is-Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod hwn) Y Cynghorwyr Lewis Davies, John Griffith, Richard Griffiths, Alun Roberts, Nicola Roberts. Aelod cyfetholedig: Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig) **Aelodau Portffolio** Y Cynghorydd Robin Williams (Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid) Y Cynghorydd R. Meirion Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant a Phobl Ifanc) Y Cynghorydd Richard Dew (Aelod Portffolio ar gyfer Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd) Y Cynghorydd R.G. Parry, OBE FRAgS (Aelod Portffolio ar gyfer Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff) **Trwy wahoddiad:** Y Cynghorydd Dafydd Roberts (Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid), y Cynghorwyr Kenneth Hughes, Eric Jones, Peter Rogers
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo) Pennaeth Gwasanaethau Plant a Theuluoedd Rheolwr Sgriwtini (AGD) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU:	Y Cynghorwyr Aled Morris Jones (Cadeirydd), Bryan Owen J. Arwel Roberts, Mrs Anest Frazer (Aelod Cyfetholedig), y Cynghorydd Llinos Medi (Arweinydd ac Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol), y Cynghorydd Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Corfforaethol)
HEFYD YN BRESENNOL:	Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd

Yn absenoldeb y Cadeirydd, cadeiriwyd y cyfarfod gan y Cynghorydd Dylan Rees, sef Is-Gadeirydd y Pwyllgor. Etholwyd y Cynghorydd Richard Owain Jones i wasanaethu fel Is-Gadeirydd ar gyfer y cyfarfod hwn o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

DRAFT

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Ni dderbyniwyd yr un datganiad o ddiddordeb

2 COFNODION Y CYFARFOD DIWETHAF

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 13 Ionawr, 2020 a'r cyfarfod arbennig a gynhaliwyd ar 14 Ionawr, 2020 a chadarnhawyd eu bod yn gywir .

3 PROSES GOSOD CYLLIDEB 2020/21 - CYNIGION TERFYNOL AR GYFER Y GYLLIDEB REFENIW DRAFFT

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini ar gyd-destun y broses gosod cyllideb. 'Roedd Atodiad 1 yr adroddiad yn cynnwys adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) a'r Swyddog Adran 151 ar y cynigion cychwynnol ar gyfer Cyllideb Refeniw 2020/21 a gyflwynwyd i'r Pwyllgor yn ei gyfarfod ar 13 Ionawr, 2020. Ynghlwm yn Atodiad 2 roedd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a'r Gwasanaeth Trawsnewid yn crynhoi'r prif negeseuon o'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb refeniw drafft.

Rhoddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 y wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor mewn perthynas â sefyllfa'r gyllideb yn dilyn cyhoeddi setliad cyllid terfynol Llywodraeth Cymru ar 25 Chwefror, 2020 fel a ganlyn–

- **Y setliad terfynol gan Lywodraeth Cymru**
  - Bod cyllideb ddigyfnewid gychwynnol o £142.147m wedi'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ar 13 Ionawr, 2020. Ers cwblhau'r cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb, gwnaed gwaith pellach i adolygu a diwygio'r gyllideb ddigyfnewid a gwnaed rhai mân addasiadau ychwanegol a oedd yn dod i gyfanswm o £28k, gan olygu bod angen £142.175m ar gyfer y gyllideb ddigyfnewid.
  - Bod rhai awdurdodau lleol yng Nghymru yn ogystal â Chymdeithas Llywodraeth Leol Cymru wedi cyflwyno sylwadau i Lywodraeth Cymru, er yn aflwyddiannus, yn gofyn am bennu llawr ar gyfer y setliad fel na fyddai unrhyw gyngor yn derbyn llai na chynnydd cyllidol o 4% - tra bod y cynnydd i Ynys Môn yn 3.8% byddai cynnydd o 4% wedi golygu £200k ychwanegol i'r Awdurdod.
  - Cyhoeddodd Llywodraeth Cymru ei setliad terfynol ar gyfer Cynghorau Cymru ar 25 Chwefror. Nid oedd y ffigyrau a gyhoeddwyd wedi newid ers y setliad dros dro gan olygu y bydd Ynys Môn yn derbyn £101.005m fel Cyllid Allanol Cyfun ar gyfer 2020/21. Ar ôl cymryd ffigwr terfynol y setliad i ystyriaeth byddai'r gofyniad cyllideb diwygiedig o £142.175m yn golygu bod angen £41.172m o gyllid o'r Dreth Gyngor, gan arwain at gynnydd o 4.58% ar y lleiaf yn lefel y Dreth Gyngor.
  - Bod y gyllideb arfaethedig yn ymgorffori nifer o ragdybiaethau o ran lefelau incwm a gwariant tebygol yn y blynyddoedd i ddod. Felly mae yna nifer o risgiau cynhenid yn y gyllideb arfaethedig. Mae dwy o'r prif risgiau yn ymwneud â'r galw am wasanaethau a'r dyfarniad cyflog i staff. Bu cynnydd yn y galw am wasanaethau dros y blynyddoedd diwethaf yn enwedig yn y Gwasanaethau Oedolion, Gwasanaethau Plant a gwasanaethau addysg arbenigol ac mae'r cynnydd hwn wedi rhoi straen ariannol ar yr Awdurdod gan arwain at orwariannau sylweddol mewn cyllidebau. O ran tâl staff, cytunwyd ar ddyfarniad cyflog yr athrawon hyd at fis Medi, 2020 ac mae'r swm sydd raid wrtho wedi'i gynnwys yn y cynigion cyllidebol. Nid yw'r dyfarniad cyflog ar gyfer y cyfnod Medi, 2020 ymlaen wedi ei gytuno ac er y gwnaed darpariaeth am gynnydd o 2% , efallai na fydd hynny'n ddigonol. Ni chytunwyd ar y dyfarniad tâl i staff nad ydynt yn staff dysgu ac sy'n weithredol o 1 Ebrill, 2020. Mae'r Cyflogwyr wedi cynnig cynnydd o 2% ond mae'r

Undebau yn ceisio cynnydd o 10%. Mae cyllid ychwanegol wedi'i gynnwys yn y gyllideb i dalu am godiad cyflog o 2%. Fodd bynnag, mae pob 1% dros ben y gyfradd hon yn cynyddu'r gost flynyddol oddeutu £450k.

- Mae risgiau eraill yn cynnwys gwireddu targedau incwm; p'un a yw cyllid grant sy'n cefnogi cyfran dda o wariant y Cyngor yn parhau, yn cael ei leihau neu'n dod i ben yn gyfan gwbl; lefelau chwyddiant a chyfradd llog ac incwm o'r Dreth Gyngor na ellir ei amcangyfrif oherwydd newidiadau cyson yn ystod y flwyddyn yn y sylfaen dreth.
- Bod canlyniad yr ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb a oedd yn rhedeg rhwng 15 Ionawr a 7 Chwefror yn adlewyrchu cytundeb cyffredinol gyda'r cynigion i fuddsoddi yn y Gwasanaethau Oedolion mewn ymateb i gynnydd yn y galw; i amddiffyn cyllidebau ysgolion trwy beidio â gweithredu'r toriad o £800k a ohiriwyd yn 2019/20 a gweithredu'r cynigion ar gyfer arbedion a gyflwynwyd gan wasanaethau. Fodd bynnag, roedd gwrthwynebiad cyffredinol i godi'r Dreth Gyngor rhwng 4.5% a 5% er mwyn darparu'r cyllid angenrheidiol (69.88% yn erbyn a 30.12% o blaid allan o 83 o ymatebwyr). Roedd rhai safbwyntiau a oedd yn cwestiynu rhai cynigion e.e. gwerth cynyddu taliadau parcio ceir a'r angen i gynyddu'r Dreth Gyngor uwchlaw cyfraddau chwyddiant flwyddyn ar ôl blwyddyn. Yn gyffredinol, ni chafwyd dim annisgwyl o'r ymarfer ymgynghori cyhoeddus.

Mewn ymateb i gwestiynau ynglŷn â sut roedd yr ymarfer ymgynghori cyhoeddus yn cymharu â digwyddiad y llynedd, dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, er bod yr ymgynghoriad eleni yn dilyn yr un patrwm ag ymarferion ymgynghori blaenorol a gynhaliwyd yn ystod y blynyddoedd diwethaf, nid oedd mor helaeth ag yn y blynyddoedd diwethaf oherwydd yr amserlen fyrrach a orfodwyd ar y Cyngor gan Lywodraeth Cymru a allai gyfrif yn rhannol am y cwymp yn nifer yr ymatebion. Yn ogystal, roedd cyfran uchel o sylwadau'r llynedd mewn ymateb i'r cynnydd yn y Premiwm Treth Gyngor sydd wedi'i weithredu ers hynny ac sy'n aros yr un fath am eleni. Roedd y rheini a fynychodd y sesiynau ar wahân a gynhaliwyd gyda'r Fforwm Cynghorau Tref a Chymuned; y bobl ifanc a fynychodd y fforymau Ffermwyr Ifanc a'r Urdd, ynghyd â'r rheini yn y sesiynau gyda Phrifathrawon ac Uwch Reolwyr yn gwerthfawrogi'r cyfle i wneud sylwadau ac i ddysgu mwy am sut mae'r Gyllideb yn cael ei llunio a sut mae'n cael ei hariannu gan gyfuniad o'r Grant Cymorth Refeniw, grantiau eraill Llywodraeth Cymru, trethi busnes a'r Dreth Gyngor.

Nododd y Pwyllgor nad oedd Llywodraeth Cymru wedi cytuno i geisiadau i ystyried llawr ar gyfer y setliad a fyddai wedi sicrhau y byddai pob Cyngor wedi cael cynnydd yn eu cyllid o ddim llai na 4% a chytunwyd y dylid cofnodi'n ffurfiol ei siom am y penderfyniad.

- **Y Dreth Gyngor**

Tâl Treth Cyngor Band D y Cyngor ar gyfer 2019/20 oedd £1,248.57 a oedd yn is na chyfartaledd Cymru ac a oedd yn ei osod yn 16eg o'r 22 awdurdod yng Nghymru. O'i gymharu â'r 5 awdurdod arall yng Ngogledd Cymru, Ynys Môn sydd â'r tâl Band D isaf ar wahân i Wrecsam. Fodd bynnag, oherwydd amrywiadau yn y sylfaen dreth ar draws awdurdodau yng Nghymru oherwydd y gwahaniaethau yn nifer yr anheddau ym mhob band prisio, nid yw hon yn gymhariaeth tebyg gyda thebyg. Mae'r cynnydd o rhwng 4.5% a 5% a gynigir ar yn Nhreth Gyngor Ynys Môn ar gyfer 2020/21 yn gyson â'r hyn y mae mwyafrif y Cynghorau yng Nghymru yn ei gynnig.

Adroddodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid ar y trafodaethau yng nghyfarfod y Panel ar 20 Chwefror, 2020 ac oherwydd nad oedd unrhyw newidiadau rhwng y setliad drafft a'r setliad terfynol, ailadroddodd argymhellion y Panel o

DRAFT

ran cyfyngu'r cynnydd yn y Dreth Gyngor i ddim mwy na 5%; gweithredu cynigion arbedion gwerth £343k ac eithrio ffioedd parcio mewn ardaloedd trefol a darparu elfen o ddiogelwch ar gyfer cyllidebau ysgolion. O ystyried nifer y materion o ansicrwydd sy'n peri risg i Gyllideb 2020/21 megis costau'r dyfarniad tâl i staff a lefelau'r galw am wasanaethau, roedd y Panel wedi tynnu sylw at bwysigrwydd gwneud darpariaeth briodol i allu ymateb i risgiau sy'n anodd eu meintioli yn y gyllideb ddrafft; rhoi camau ar waith i ddod â'r Gronfa Wrth Gefn Gyffredinol yn ôl i lefel briodol ac yng ngoleuni'r ansicrwydd ynghylch cyllid y blynyddoedd i ddod, ymgorffori elfen o hyblygrwydd yng Nghyllideb 2020/21. Gan nad ydi'r gyllideb gyfalaf wedi newid ers y sefyllfa ddrafft gychwynnol, roedd y Panel wedi argymell mabwysiadu'r Gyllideb Gyfalaf ar gyfer 2020/21 fel y'i cyflwynwyd ac, yn yr un modd, wedi argymell bod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn cymryd yr ymgynghoriad cyhoeddus i ystyriaeth wrth ddod i farn ar y cynigion cyllidebol drafft terfynol i'w hargymell i'r Pwyllgor Gwaith. Cadarnhaodd y Cynghorydd Dafydd Roberts ymhellach y bydd y Panel Sgriwtini Cyllid yn edrych yn agosach ar y sylwadau a wnaed yn yr ymarfer ymgynghori cyhoeddus fel rhan o'i raglen waith yn ystod y flwyddyn.

- **Opsiynau ar gyfer y Gyllideb a'r Effaith ar lefel y Cynnydd yn y Dreth Gyngor**

Rhoddodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 y dewisiadau cyllidebol canlynol i'r Pwyllgor ac fe ddangosodd trwy gyflwyniad taenlen sut y byddai eu gweithredu / peidio â'u gweithredu yn effeithio ar faint y byddai'n rhaid i'r Dreth Gyngor godi -

- *Darparu cyllid ychwanegol o £980k i ymateb i'r cynnydd yn y galw yn y Gwasanaethau Oedolion (cynnydd o +1.74% yn y Dreth Gyngor)*

  Roedd y Pwyllgor yn gefnogol i'r cynnig hwn.

- *Gwrthdroi'r gostyngiad o £800k yn y gyllideb a ddirprwywyd i'r ysgolion a ohiriwyd o 2019/20 (cynnydd o + 3.77% yn y Dreth Gyngor)*

  Roedd y Pwyllgor yn gefnogol i'r cynnig hwn.

- *Gweithredu'r arbedion cyllidebol fel y'u cynigiwyd (cyfanswm o £343k)*

Er ei fod yn gefnogol i'r pecyn arbedion, trafododd y Pwyllgor rinweddau gweithredu'r cynnydd arfaethedig mewn taliadau parcio ceir, yn enwedig ar gyfer safleoedd canol trefi ar y sail y gallai gwneud hynny fod yn wrthgynhyrchiol gan arwain at lai o bobl yn ymweld â chanol trefi a thrwy hynny effeithio ar fusnesau lleol ac economi'r Ynys. Roedd hefyd yn ymwybodol bod rhywfaint o wrthwynebiad i gynyddu costau parcio ceir mewn lleoliadau arfordirol wedi cael ei leisio yn yr ymgynghoriad cyhoeddus. Rhoddodd y Pennaeth Gwasanaeth (Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo) ddadansoddiad i'r Pwyllgor o opsiynau ar gyfer ffioedd parcio ceir yn seiliedig ar ganfyddiadau grŵp llywio a werthusodd godiadau yn y ffioedd parcio o 2%, 5% a 10% (fel rhan o'r amcan cyffredinol o gynyddu ffioedd gwasanaeth) ar gyfer parcio ar safleoedd arfordirol ac yng nghanol trefi. Ar ôl ystyried yr amrywiol opsiynau a'u heffaith ar y gyllideb a lefel y cynnydd yn y Dreth Gyngor, ac yn dilyn pleidlais ar hynny, roedd y Pwyllgor o blaid peidio â chynyddu taliadau parcio mewn safleoedd canol trefi (gwerth oddeutu £30k) a hefyd blaid dileu'r ffi 50c (am 30 munud o barcio), gan ddod â chyfanswm y gyllideb arbedion i lawr i £313k.

- *Defnyddio cyllid dros ben i greu cronfa wrth gefn i gwrdd â risgiau pwysau cyllidebol ychwanegol sy'n deillio o gynnydd mewn galw a / neu ddyfarniad tâl uwch na'r hyn y cyllidebwyd ar ei gyfer.*

- *Os yw'r ateb i'r uchod yn gadarnhaol, ar ba lefel y dylid gosod y gronfa?*

Esboniodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 fod yna gronfa wrth gronfa gyffredinol o oddeutu £404k y gellir ei ddefnyddio yn ystod y flwyddyn neu beidio. Mae yna gronfa wrth gefn ganolog hefyd i dalu costau diswyddo. 'Roedd y gronfa wrth gefn yn £400k yn 2019/20 ond mae'r gyllideb arfaethedig yn gostwng y ffigwr hwn i £150k. Nid yw cyllideb 2020/21 yn cynnwys cynigion ar gyfer arbedion staff ac mae'r gyllideb a ddirprwywyd i'r ysgolion yn caniatáu ariannu'r holl gostau ychwanegol gan olygu na ddylai ysgolion orfod lleihau niferoedd staff addysgu yn sylweddol. At hynny, mae'r gyllideb hefyd yn cynnwys arian wrth gefn o £235k ar gyfer risgiau sy'n golygu bod yna gronfa wrth gefn wedi ei hadeiladu o fewn y gyllideb o oddeutu £750k i liniaru'r risgiau sy'n dod i'r amlwg yn ystod y flwyddyn. Gofynnir i'r Pwyllgor ystyried a yw'r lefel hon o gyllid wrth gefn yn ddigonol yng ngoleuni'r risgiau i'r gyllideb fel yr adroddwyd; pe bai'r Pwyllgor o'r farn nad yw, pa adnoddau pellach y mae'n cynnig y dylid eu hychwanegu at y gronfa? Eglurodd y Swyddog y byddai cynnydd yn y Dreth Gyngor o 4.5% yn cynhyrchu £257k ychwanegol ar gyfer y gronfa wrth gefn ganolog tra byddai cynnydd yn y Dreth Gyngor o 5% yn sicrhau bod £455k ychwanegol ar gael ar gyfer y gronfa. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, yn ei farn broffesiynol, y byddai cryfhau'r gronfa wrth gefn gyfredol yn gam doeth o ystyried y risgiau sy'n gysylltiedig â chyllideb 2020/21, yn enwedig mewn perthynas â'r dyfarniad tâl i staff ac o gofio lefel cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor sydd wedi gostwng i lefel annerbyniol o isel.

Trafododd y Pwyllgor y mater ac, ar sail y risgiau i gyllideb 2020/21 yn enwedig mewn perthynas â'r dyfarniad tâl i staff, ac o gofio sefyllfa cronfeydd wrth gefn cyffredinol y Cyngor a chyngor a gafwyd gan y Swyddog Adran 151, roedd y Pwyllgor, yn dilyn pleidlais, o blaid cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor i ganiatáu rhoi £455k ychwanegol yn y gronfa wrth gefn ganolog i liniaru yn erbyn risgiau hysbys a phosib a allai godi yn ystod y flwyddyn.

Ar ôl ystyried yr holl wybodaeth a gyflwynwyd gan gynnwys y diweddariad ar sefyllfa derfynol cyllideb refeniw 2020/21 a ddarparwyd gan y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 ac ar ôl rhoi sylw arbennig i'r risgiau i'r gyllideb fel yr amlygwyd nhw, yn enwedig mewn perthynas â'r galw am wasanaethau a'r dyfarniad tâl posib i staff, yn ogystal â'r atborth o'r ymgynghoriad cyhoeddus, penderfynodd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol -

- **Argymell cynnydd o 5% yn y Dreth Gyngor ar gyfer 2020/21 i'r Pwyllgor Gwaith ar sail y canlynol**

- **Bod cyllid ychwanegol o £980k yn cael ei ryddhau i'r Gwasanaethau Oedolion fel ymateb i gynnydd yn y galw.**
- **Gwrthdroi'r gostyngiad o £800k yn y gyllideb a ddirprwywyd i'r Ysgolion ac a ohiriwyd o 2019/20.**
- **Gweithredu'r holl arbedion cyllidebol ar wahân i'r cynnydd mewn ffioedd parcio ceir ar safleoedd canol tref, a dileu'r ffi 50c a fydd yn arwain at ostyngiad o oddeutu £30k yn y cyfanswm arbedion i £313k.**
- **Defnyddio'r cyllid dros ben i greu cronfa wrth gefn ar gyfer risg er mwyn cwrdd â'r risg o bwysau ychwanegol ar y gyllideb yn sgil galw cynyddol a / neu ddyfarniad tâl uwch na'r gyllideb.**
- **Cynnydd o £455k ychwanegol yn y gronfa wrth gefn ar gyfer risg**

- **Mynegi siom y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ym mhenderfyniad Llywodraeth Cymru i beidio â chytuno i bennu llawr ar gyfer y setliad a fyddai wedi sicrhau cynnydd o ddim llai na 4% ar gyfer pob Cyngor.**

4 GOSOD CYLLIDEB 2020/21 – CYNIGION CYCHWYNNOL AR GYFER Y GYLLIDEB GYFALAF

Cyflwynwyd adroddiad y Rheolwr Sgriwtini a oedd yn cynnwys adroddiad y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 ar y cynigion cychwynnol ar gyfer Cyllideb Gyfalaf 2020/21 fel y'u cyflwynwyd i gyfarfod y Pwyllgor ar 13 Ionawr, 2020. Ynghlwm yn Atodiad 2 roedd adroddiad y Pennaeth Proffesiwn (AD) a'r Gwasanaeth Trawsnewid yn crynhoi'r prif negeseuon o'r ymgynghoriad cyhoeddus ar y cynigion cychwynnol ar gyfer y gyllideb gyfalaf drafft.

Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, ar wahân i ddiweddaru'r ffigyrau ar gyfer llithriad o 2019/20, nad oedd sefyllfa'r Gyllideb Gyfalaf wedi newid ers iddo adrodd yn ystod y cyfnod drafftio cychwynnol. Cyfyngedig fu'r ymateb o'r ymgynghoriad cyhoeddus i'r Rhaglen Gyfalaf ddrafft gyda 53% o'r ymatebwyr yn cytuno â'r cynigion a 47% yn eu herbyn.

Ar ôl ystyried yr adroddiad a'r diweddariad a ddarparwyd yn y cyfarfod, penderfynodd y Pwyllgor ailgadarnhau i'r Pwyllgor Gwaith ei fod yn argymell y Rhaglen Gyfalaf ddrafft ar gyfer 2020/21 wedi'i ddiweddaru i adlewyrchu llithriad.

5 EITEM ER GWYBODAETH - ADRODDIAD BLYNYDDOL Y GWASANAETH LLYFRGELL AR GYFER 2018/19

Cyflwynwyd, er gwybodaeth y Pwyllgor, adroddiad y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc ar asesiad (MALD) Llywodraeth Cymru o Adroddiad Blynyddol Gwasanaethau Llyfrgell 2018/19 a'r materion sy'n codi.

Nododd y Pwyllgor y canlynol

- Bod yr Asesiad yn dangos bod y gwasanaeth yn perfformio'n dda gan ei fod yn cwrdd ag 11 hawl graidd yn llawn ac 1 yn rhannol. O'r 10 dangosydd ansawdd, llwyddodd Ynys Môn i gwrdd â 7 yn llawn, 1 yn rhannol ond methodd â chyflawni 2 - gostyngiad bach ar y flwyddyn adrodd flaenorol. Fodd bynnag, newid yn y broses adrodd / asesu gan MALD yn hytrach na gostyngiad yn y gwasanaeth sydd wedi arwain at y newid hwn.
- Bod perfformiad yn cael ei gynnal yn gyffredinol yn y chweched fframwaith gyda gwelliannau mewn rhai meysydd a gostyngiadau mewn meysydd eraill. Mae ffocws cryf yn cael ei gynnal ar wasanaethau plant ynghyd â chefnogaeth i'r Gymraeg ac mae tystiolaeth o ethos o weithio mewn partneriaeth ddefnyddiol gyda gwasanaethau eraill yng Ngogledd Cymru a darparwyr lleol.
- Bod y gwasanaeth yn parhau i berfformio'n dda mewn meysydd eraill y mae'r hawliau yn berthnasol iddynt, yn enwedig o ystyried cyfyngiadau o ran adnoddau a chapasiti staff.

Nododd y Pwyllgor asesiad Llywodraeth Cymru (MALD) o Adroddiad Blynyddol Llyfrgelloedd Gwasanaethau Llyfrgell 2018/19 a'r materion sy'n codi.

Y Cynghorydd Dylan Rees
Cadeirydd

DRAFT

DRAFT

This page is intentionally left blank

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod rhithwir a gynhaliwyd ar 14 Medi, 2020

PRESENNOL:

Y Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Dylan Rees (Is-Gadeirydd)

Y Cynghorwyr John Griffith, Richard Griffiths, Richard O. Jones, Bryan Owen, Alun Roberts, John Arwel Roberts, Nicola Roberts

Aelod cyfetholedig: Mr Keith Roberts (Yr Eglwys Gatholig)

Aelodau Portffolio

Y Cynghorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio ar gyfer Gwasanaethau Cymdeithasol), Richard Dew (Aelod Portffolio ar gyfer Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd), Carwyn Jones (Aelod Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu Economaidd), R. Meirion Jones (Aelod Portffolio Addysg, Ieuenctid, Llyfrgelloedd a Diwylliant) Alun Mummery (Aelod Portffolio ar gyfer Tai a Chefnogi Cymunedau) R G Parry, OBO, FRAgS (Aelod Portffolio ar gyfer Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff), Dafydd Rhys Thomas (Aelod Portffolio ar gyfer Busnes y Cyngor), Robin Williams (Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid) Ieuan Williams (Aelod Portffolio ar gyfer Trawsnewid a'r Iaith Gymraeg)

Trwy wahoddiad: Y Cynghorydd Dafydd Roberts (Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid)

WRTH LAW:

Prif Weithredwr
Dirprwy Brif Weithredwr
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151
Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro
Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc
Cyfarwyddwr Dros Dro - Gwasanaethau Cymdeithasol
Pennaeth Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo
Pennaeth Gwasanaethau Tai
Pennaeth Dros Dro - Gwasanaethau Oedolion
Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd
Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid
Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd (LP)
Rheolwr Sgriwtini (AGD)
Swyddog Pwyllgor (ATH)

YMDDIHEURIADAU: Y Cynghorydd Lewis Davies, Mrs Anest Frazer (Aelod Cyfetholedig)

HEFYD YN BRESENNOL: Y Cynghorydd Kenneth Hughes, Mr Alan Hughes (Archwilio Cymru), Mr Gareth Wyn Williams (Newyddiadurwr Democratiaeth Leol), Rheolwr Gwasanaethau Cyfrifeg (BHO), Rheolwr Cyflawni Rhaglen Ynys Ynni (LD), Rheolwr Tîm TGCh (MH)

DRAFT

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod rhithwir hwn o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ac wedi hynny fe wnaed y cyflwyniadau ffurfiol.

1 DATGANIADAU O DDIDDORDEB

Gwnaed datganiadau o ddiddordeb personol ond nad oeddent yn rhagfarnu gan y Cynghorwyr Richard Griffiths, Aled Morris Jones, Richard Owain Jones, Dylan Rees, Nicola Roberts, Alun Roberts a Robin Williams (nad yw'n aelod o'r Pwyllgor) mewn perthynas ag Eitem 3 ar y rhaglen ar sail gwaith gwirfoddol yr oeddent wedi'i wneud yn ystod cyfnod clo Covid-19.

2 COFNODION Y CYFARFOD BLAENOROL

Cyflwynwyd cofnodion cyfarfod blaenorol y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol a gynhaliwyd ar 9 Mawrth, 2020 a chadarnhawyd eu bod yn gywir.

3 CRAFFU AR YMATEB Y CYNGOR I'R ARGYFWNG COVID-19 (GAN GYNNWYS YR EFFAITH ARIANNOL)

Cyflwynwyd i'w ystyried gan y Pwyllgor, adroddiad y Prif Weithredwr yn amlinellu ymateb y Cyngor hyd yma i'r pandemig Covid-19 yn unol â'i gyfrifoldebau o dan Ddeddf Argyfyngau Sifil Posib 2004 mewn perthynas â pharatoi ar gyfer argyfwng a chydlynu ymateb ar lefel leol .

Cyflwynodd y Prif Weithredwr yr adroddiad trwy bwysleisio bod yr ymateb i'r pandemig yn dal i fynd rhagddo ac y gall y sefyllfa, ac ymateb y Cyngor iddi, newid yn gyflym iawn. Mae'n dal i fod yn gyfnod ansicr a heriol i bawb. Er bod y Cyngor wedi bod yn canolbwyntio'n bennaf ar ymateb i'r argyfwng Covid-19, yn ystod yr wythnosau diwethaf mae wedi bod yn gweithredu dull deuol er mwyn cynllunio ar gyfer yr adferiad ac ailagor gwasanaethau'n raddol, gan gofio bod y sefyllfa'n parhau i fod yn fregus a bod y normal newydd cryn bellter i ffwrdd. Cyfeiriodd y Prif Weithredwr at y cydweithredu ardderchog a welwyd yn Ynys Môn rhwng staff yr holl wasanaethau, aelodau etholedig a phartneriaid y Cyngor yn y gymuned a hefyd yn ehangach ar lefelau rhanbarthol a chenedlaethol, a phwysleisiodd bwysigrwydd parhau i weithio fel tîm os am reoli a goresgyn y feirws Covid 19. Dywedodd ymhellach, at ddibenion craffu, fod yr adroddiad a gyflwynir heddiw yn canolbwyntio ar y meysydd allweddol canlynol:

- effeithiolrwydd y strwythurau a'r trefniadau llywodraethu a'r prosesau mewnol ar gyfer rheoli'r argyfwng;
- llwyddiant y trefniadau ar gyfer diogelu unigolion bregus (plant, pobl ifanc ac oedolion);
- effaith y pandemig ar sefyllfa ariannol y Cyngor a'r mesurau lliniaru a sefydlwyd ar gyfer y tymor byr a'r tymor canol;
- nodi gwersi a ddysgwyd er mwyn eu defnyddio i lywio ymateb y Cyngor i'r cyfnod adfer ar gyfer y normal newydd;
- cynorthwyo gyda'r gwaith paratoi ar gyfer unrhyw ymchwydd dilynol

Wrth arwain y Pwyllgor trwy'r adroddiad yn fanylach, cyfeiriodd y Dirprwy Brif Weithredwr at yr agweddau canlynol a chadarnhaodd fod holl flaenoriaethau a phenderfyniadau'r Cyngor trwy gydol y cyfnod wedi cael eu gyrru gan ystyriaethau diogelwch - sef diogelwch staff a'r gymuned; parhad busnes - yn enwedig gwasanaethau rheng flaen; a gwaith newydd - llawer ohono'n waith annisgwyl ond lle bu'n rhaid i'r Cyngor ymateb ac addasu ar unwaith.

- Trefniadau Llywodraethu - rhoddwyd trefniadau llywodraethu ar gyfer cynlluniau argyfwng ar waith yn genedlaethol, yn rhanbarthol ac yn lleol er mwyn arwain yr ymateb i'r pandemig. Ar lefel leol sefydlodd y Cyngor Dîm Rheoli Ymateb i'r

Argyfwng (TRhYA) i arwain ymateb yr Awdurdod Lleol i Covid 19, a oedd yn cynnwys yr Arweinydd, y Dirprwy Arweinydd, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth. Ar y cychwyn ‘roedd y TRhYA yn cyfarfod yn ddyddiol er mwyn cydlynu ymateb y Cyngor i'r pandemig. ‘Roedd elfen o sicrwydd wedi ei adeiladu i mewn i’r ymateb yar ffurf Adroddiadau Sefyllfa dyddiol a oedd yn cael eu paratoi er mwyn crynhoi'r materion a'r risgiau allweddol, a hynny fel y gellid llywio ac uwchgyfeirio materion yr oedd angen rhoi sylw iddynt. Roedd ffrydiau gwaith y TRhYA yn canolbwyntio ar y gymuned, Cyfarpar Diogelu Personol (PPE), cynllunio ar gyfer ymchwydd a marwolaethau ychwanegol. Mae'r strwythurau a'r prosesau a sefydlwyd ar ddechrau'r argyfwng wedi darparu sylfaen gadarn ar gyfer sicrhau diogelwch a pharhad busnes ac wedi helpu i lywio cynlluniau, adnoddau ac angen lleol ac wedi galluogi'r Cyngor i gefnogi busnesau a chymunedau. Mae'r TRhYA yn parhau i gwrdd ond yn llai aml, sef yn wythnosol ar hyn o bryd.

- Cyfathrebu ac Ymgysylltu ag Aelodau - mae'r Prif Weithredwr a'r Dirprwy Brif Weithredwr wedi bod yn diweddaru Arweinyddion Grŵp yn gyson ac yn rheolaidd. Mae hyn wedi cynnwys diweddariadau dyddiol ar gyfer yr holl Aelodau Etholedig a staff, sesiynau briffio rheolaidd i Aelodau ac adrodd yn ffurfiol i gyfarfodydd y Pwyllgor Gwaith ym Mehefin, Gorffennaf ac Awst. Mae gwefan y Cyngor hefyd wedi bod yn cael ei diweddaru’n rheolaidd i roi'r wybodaeth ddiweddaraf am yr ymateb lleol i’r pandemig a materion yn ymwneud â gwasanaethau. Defnyddiwyd cyfryngau cymdeithasol yn helaeth i gyfathrebu negeseuon a chyhoeddiadau allweddol gyda'r nod o ddarparu gwybodaeth gywir a dibynadwy.

- Meysydd Risg Allweddol - crëwyd cofrestr risg benodol ar gyfer yr argyfwng o'r cychwyn cyntaf ac fe’i hadolygwyd a’i diweddarwyd bob wythnos. Mae'r risgiau allweddol wedi'u blaenoriaethu o ran amser ac ymdrech ac mae'r rhain wedi cynnwys cartrefi gofal, olrhain cyswllt a phrofion, cyfarpar diogelu personol, delio ag achosion, cefnogi teuluoedd bregus, yr effaith ar gyllid y Cyngor a'r effaith ar weithlu'r Cyngor.

- Wrth dynnu sylw at feysydd risg penodol i graffu arnynt fel y nodir isod ac a ddogfennwyd yn fanwl yn yr adroddiad, esboniodd y Dirprwy Brif Weithredwr yr heriau a wynebwyd, sut ymatebodd y Cyngor a'r canlyniad a gyflawnwyd ym mhob achos-
  - Darparu PPE i Staff y Cyngor
  - Sicrhau lles preswylwyr a staff cartrefi gofal y Cyngor
  - Yr effaith ar gyllidebau'r Cyngor (gan gynnwys talu arian grant)
  - Adleoli staff y Cyngor
  - Galluogi gweithio o bell yn ddiogel a'r dyfodol
  - Diogelu unigolion bregus a materion llesiant ehangach y tu hwnt i gyfrifoldebau diogelu statudol
  - Rheoli Profi, Olrhain a Diogelu ar lefel leol

- Gwersi a ddysgwyd a'r ffordd ymlaen - cynhaliwyd ymarfer myfyrio a dysgu cychwynnol ddiwedd mis Mehefin, 2020 ar ffurf dadansoddiad o Gryfderau, Gwendidau, Cyfleon a Bygythiadau a gwblhawyd yn unigol gan aelodau o'r tîm rheoli mewn meysydd gwasanaeth ac a goladwyd ynghyd mewn un cyflwyniad gan y Pennaeth. Gwasanaeth / Cyfarwyddwr. Yn dilyn adolygiad ac ystyriaeth bellach, cytunodd y Tîm Arweinyddiaeth Strategol ar y materion a oedd yn sefyll allan o safbwynt corfforaethol o ran cryfderau, gwendidau, cyfleoedd a bygythiadau ac mae'r rhain wedi'u nodi yn yr adroddiad.

Amlinellodd yr Arweinydd y rhan a chwaraeodd hi wrth gydgsylltu â chyfathrebu'n rheolaidd â rhanddeiliaid cenedlaethol, rhanbarthol a lleol a chyfeiriodd yn benodol at rôl

DRAFT

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru. Talodd deyrnged i staff y Cyngor yr oedd llawer ohonynt wedi gweithio oriau hir iawn dros gyfnod o amser fel rhan o'r ymateb brys mewn amgylchiadau anodd a heriol. ;Roedd yn cytuno ei bod yn bwysig dysgu o'r ymateb lleol i Covid 19 wrth baratoi a chynllunio ar gyfer yr adferiad a'r normal nesaf.

Rhoddodd y Cynghorydd Dafydd Roberts, Cadeirydd y Panel Sgriwtini Cyllid, drosolwg i'r Pwyllgor o sefyllfa ariannol y Cyngor gan gadarnhau bod y Panel wedi cael dadansoddiad manwl o'r sefyllfa mewn cyfarfod ar 3 Medi lle eglurwyd bod yr effaith ariannol tymor byr o ddelio â Covid 19 (lle rhagwelwyd y gallai'r Cyngor fod â gorwariant o £3m yn 2020/21) wedi'i liniaru gan benderfyniad ym mis Mawrth, 2020 i fenthyg £10m gan y Bwrdd Benthyciadau Gwaith Cyhoeddus i sicrhau bod gan y Cyngor lif digonol o arian parod wrth fynd i mewn i'r argyfwng; trwy i Lywodraeth Cymru ryddhau Grant Cymorth Refeniw yn gynnar a thrwy benderfyniad i anfon biliau Treth Gyngor 2020/21 a oedd yn sicrhau llif o incwm Treth Gyngor gan y rheini sy'n talu eu Treth Gyngor yn llawn neu drwy ddebyd uniongyrchol. Fel oedd y sefyllfa ym mis Mai, 2020, roedd incwm o gasglu'r dreth gyngor 1.5% yn is nag ar gyfer yr un cyfnod y llynedd. Mae Llywodraeth Cymru wedi ad-dalu'r Cyngor am y taliadau grant cymorth busnes y mae wedi'u gwneud (tua 1,500 o geisiadau gydag oddeutu £22m wedi'i ddosbarthu). Ar y llaw arall, er bod y Cyngor wedi gorfod ysgwyddo costau ychwanegol wrth ddelio â'r pandemig, mae mwyafrif y costau hynny bellach wedi'u had-dalu gan   Lywodraeth Cymru. Mae'r incwm a gollwyd - amcangyfrifir ei fod yn £774k - ar draws ystod o wasanaethau o ganlyniad i gau cyfleusterau fel canolfannau hamdden hefyd wedi'i ad-dalu i raddau helaeth gan Lywodraeth Cymru gan fod y Cyngor wedi gallu hawlio £725k ganddi. Mae'r sefyllfa tymor hwy yn parhau i fod yn ansicr a disgwylir y bydd gwasanaethau a'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor yn dod o dan bwysau wrth i'r cynllun ffyrlo ddod i ben ac wrth i lefelau diweithdra godi yn ôl pob tebyg. Diolchodd y Cadeirydd i'r Cynghorydd Dafydd Roberts am y diweddariad.

Cadarnhaodd y Cynghorydd Robin Williams, yr Aelod Portffolio ar gyfer Cyllid, wrth gytuno â'r amlinelliad bras o sefyllfa ariannol y Cyngor uchod, fod y senario waethaf wedi'i hosgoi am y tro ond bod heriau'n parhau a bod yn rhaid i'r Cyngor fod yn barod ar eu cyfer yn ystod cyfnodau'r hydref a'r gaeaf. Dywedodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151, wrth iddo gytuno a'r sylwadau hynny, ei fod o'r farn mai'r risg fwyaf fyddai effaith bosib y pandemig ar y dirwedd ariannu ehangach yn y tymor hir, ac o gofio lefel y gefnogaeth a ddarparwyd eisoes gan Lywodraethau'r DU a Chymru, p'un a fydd lefelau gwariant cyhoeddus yn y dyfodol yn ddigonol i awdurdodau lleol fedru darparu gwasanaethau'n effeithiol. **Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a gyflwynwyd ynghylch effaith y pandemig ar gyllideb 2020/21 a'r camau lliniaru a roddwyd ar waith i ddylanwadu'n gadarnhaol, gan gydnabod hefyd y bydd y pandemig yn debygol o gael effaith ar sefyllfa ariannol tymor canol y Cyngor**.

Roedd consensws yn y Pwyllgor Sgriwtini ynghylch proffesiynoldeb ac ymrwymiad Swyddogion y Cyngor wrth ddelio â'r pandemig a chanmolodd hefyd ymateb y sefydliad o ran y gefnogaeth a roddwyd i fusnesau a chymunedau, y negeseuon clir a'r gwaith o ddehongli ac egluro llu o reoliadau. Wrth ystyried yr adroddiad, cododd y Pwyllgor y materion a ganlyn –

- Cydnabu'r Pwyllgor fod y pandemig wedi newid arferion gwaith gan olygu bod angen symud yn gyflym ac yn sylweddol i weithio o bell a bod hynny wedi creu cyfleoedd a heriau. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod gweithlu'r Cyngor yn cael ei gefnogi o ran eu hiechyd meddwl a'u llesiant ac y bydd hyblygrwydd yn parhau i fod yn nodwedd o arfer yn y gweithle y tu hwnt i'r pandemig. Rhoddodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid sicrwydd ynghylch y cynlluniau ymarferol sydd ar waith i sicrhau iechyd, diogelwch a lles staff y tu hwnt i'r gwasanaethau cwnsela ac iechyd galwedigaethol cyfredol. Cyfeiriodd fel enghraifft at Learning Pool a'r ystod o fodiwlau ynddo, y cylchlythyr wythnosol sy'n diweddaru staff ar faterion perthnasol ac sy'n cynnwys syniadau ar gyfer cadw'n iach yn gorfforol ac yn feddyliol, ynghyd â'r dangosfwrdd i helpu staff gofal

DRAFT

cymdeithasol gadw i fyny gyda hyfforddiant. Yn ogystal, cynghorwyd rheolwyr i gadw mewn cysylltiad rheolaidd â'u timau. Cydnabu'r Prif Weithredwr bwysigrwydd gweithio ystwyth a hyblyg wrth ymateb i'r sefyllfa argyfwng a chadarnhaodd y byddai'r Cyngor, wrth fynd i'r afael â'r normal newydd, yn edrych ar wahanol ffyrdd o weithio. **Roedd y Pwyllgor yn gytûn y dylid rhoi blaenoriaeth i les gweithwyr a chymunedau yn ei flaenraglen waith**.

- Cyfeiriodd y Pwyllgor at yr achosion o Covid 19 yn ffatri prosesu cig Two Sisters yn Llangefni a gofynnodd a oedd gwersi wedi'u dysgu o ddelio â'r achosion hynny, ac a fyddai modd manteisio ar y gwersi a ddysgwyd pe bai digwyddiad tebyg yn y dyfodol. Eglurodd y Prif Weithredwr fod cyflymder yr ymateb a'r uwchgyfeirio i Lywodraeth Cymru wedi bod yn allweddol ar gyfer rheoli'r achosion yn llwyddiannus ac y bu cyswllt rheolaidd â Llywodraeth Cymru drwy gydol y digwyddiad. O ganlyniad i'r profiad a gafwyd, mae'r strwythurau a'r prosesau priodol bellach wedi eu sefydlu pe bai'n rhaid i'r Cyngor ymateb i ddigwyddiad tebyg yn y dyfodol. Amlygodd y Dirprwy Brif Weithredwr bwysigrwydd rhannu gwybodaeth mewn ffordd glir a chyson a dywedodd bod rhannu negeseuon ar lafar yn parhau i fod yn un o'r ffyrdd mwyaf effeithiol o ledaenu gwybodaeth.
- Cydnabu'r Pwyllgor yr her o sicrhau lles preswylwyr a staff cartrefi gofal y Cyngor yn yr argyfwng a holodd pa wersi a ddysgwyd yn sgil y feirws yn torri allan yn un o gartrefi gofal y Cyngor yn gynnar yn y cyfnod clo. Eglurodd y Pennaeth Dros Dro ar gyfer Gwasanaethau Oedolion fod sicrhau bod gwelyau wedi eu neilltuo ac ar gael i gleifion Covid (coch) a chleifion eraill (gwyrdd) er mwyn atal trosglwyddiad ehangach o fewn y cartref gofal a sicrhau y defnyddiwyd PPE trwy'r cartref wedi bod yn gamau gweithredol y gwelwyd eu bod yn effeithiol. O gofio anghenion penodol unigolion â dementia a'r anawsterau penodol wrth ynysu'r unigolion hynny, roedd y staff yn eistedd gyda nhw i roi cysur a thawelwch meddwl. Gan gydnabod hefyd bwysigrwydd lles emosiynol a seicolegol preswylwyr wrth gadw mewn cysylltiad â theuluoedd a ffrindiau, prynodd a dosbarthodd y Cyngor iPads i bob cartref gofal a reolir yn fewnol i hwyluso cyswllt personol ac ymgynghoriadau rhithwir.

  Cyfeiriodd y Pwyllgor, wrth nodi'r wybodaeth hon, at bwysigrwydd cynnal profion a gofynnodd sut y gellid hwyluso mynediad hawdd i Borth y DU ar gyfer cartrefi gofal a sicrhau bod canlyniadau profion yn cael eu dychwelyd yn gyflym. Cadarnhaodd y Prif Weithredwr fod llythyr i'r perwyl hwn wedi'i anfon ar 10 Medi at Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru a Phrif Swyddog Meddygol y GIG ar y cyd, ac awgrymodd y byddai llythyr pellach gan y Pwyllgor Sgriwtini i atgyfnerthu'r neges hon o gymorth mawr. Dywedodd y Pennaeth Dros Dro ar gyfer Gwasanaethau Oedolion fod cyfarfodydd wythnosol o grŵp llywio rhanbarthol BIPBC a swyddogion awdurdodau lleol wedi bod yn allweddol o ran sicrhau trefn ar gyfer profi ond y gellid gwneud mwy i gryfhau system Porth y DU. **Roedd y Pwyllgor yn gytûn y dylid anfon llythyr pellach ar ran y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol i ailbwysleisio'r neges hon.**

- Cydnabu'r Pwyllgor effaith y pandemig ar yr economi a'r sector busnes ac yng ngoleuni'r ffaith y bydd y cynllun ffyrlo'n dod i ben, ceisiodd eglurhad ar y camau a gymerwyd gan y Cyngor i gefnogi busnesau lleol, hyrwyddo'r economi leol a chryfhau canol trefi. Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Swyddogaeth (Adnoddau) / Swyddog Adran 151 at y £22m a ddosbarthwyd i fusnesau lleol fel rhan o becyn cymorth Llywodraeth Cymru ac amlinellodd y sail gwerth ardrethol y dyrannwyd yr arian hwn arni, gyda chymorth ychwanegol yn cael ei roi i fusnesau bach. Disgwylir i ddiwedd y cynllun ffyrlo arwain at gynnydd mewn diweithdra a disgwylir y byddai hynny, yn ei dro, yn golygu y byddai cynnydd tebygol yn nifer y ceisiadau i'r Cynllun Gostyngiadau'r Dreth Gyngor. Ni roddwyd unrhyw un o staff y Cyngor ar y cynllun ffyrlo, gan fod y cynllun wedi ei fwriadu'n bennaf i amddiffyn swyddi mewn busnesau na allent fasnachu yn

hytrach na staff awdurdodau lleol y telir amdanynt gan arian cyhoeddus, ac eithrio staff awdurdodau lleol sy'n cael eu hariannu'n llawn o'r incwm masnachol a gynhyrchir. Cadarnhaodd y Dirprwy Brif Weithredwr fod y Cyngor wedi datblygu Cynllun Adferiad Economaidd drafft ac mai un o'i brif ystyriaethau yw sut a ble i flaenoriaethu adnoddau fel eu bod yn cael yr effaith fwyaf posib, yn enwedig gan fod llawer o'r penderfyniadau sy'n hollbwysig i fusnesau yn cael eu gwneud gan Lywodraeth y DU fel rhan o raglenni adferiad economaidd mawr.

- Cyfeiriodd y Pwyllgor at reoli'r Strategaeth Profi, Olrhain a Diogelu (POD) ar lefel leol a holodd am y cydweithio cychwynnol â Chyngor Ceredigion. Nododd y Pwyllgor ymhellach nad yw'r system ond yn effeithiol os yw unigolion yn cydymffurfio â chanllawiau hunanynysu, a gofynnodd pa mor effeithiol oedd y camau gorfodi ac unrhyw fesurau ychwanegol y gellir eu cymryd yn hyn o beth. Cadarnhaodd y Prif Weithredwr fod y Cyngor, ar sail profiad cynllun peilot yng Ngheredigion, wedi sefydlu a threialu ei broses Olrhain Cyswllt ei hun ac fe'i defnyddiwyd i lywio datblygiad model rhanbarthol. Ers hynny, sefydlwyd Gwasanaeth Olrhain Cyswllt Gogledd Cymru, gyda Chyngor Sir y Fflint fel y prif gyflogwr, ac mae ganddo dimau olrhain cyswllt sydd wedi eu halinio â phob un o awdurdodau Gogledd Cymru i ddarparu gwasanaeth olrhain cyswllt rhanbarthol, yn ogystal â gwasanaeth lleol. Cadarnhaodd y Prif Swyddog Gwarchod y Cyhoedd, er bod y strategaeth POD yn cynnwys Gwasanaeth Iechyd yr Amgylchedd y Cyngor, yr Heddlu ac Iechyd Cyhoeddus Cymru yn gweithio ar y cyd, mae'n dibynnu'n bennaf ar bobl yn cymryd cyfrifoldeb personol am hunanynysu pan fydd gofyn iddynt wneud hynny; nid yw'r capasiti,yr adnoddau na'r arbenigedd ar gael i blismona a gorfodi'r cynllun mewn modd cynhwysfawr. **O ystyried ei bwysigrwydd ar gyfer rheoli Covid-19 yn effeithiol, cytunodd y Pwyllgor y dylid ymgorffori'r drefn Profi, Olrhain a Diogelu fel maes blaenoriaeth ar gyfer monitro; ymhellach, dylid cyfeirio at bryderon y Pwyllgor ynghylch digonolrwydd adnoddau i gefnogi gorfodaeth effeithiol yn y llythyr y cytunwyd i'w anfon at Lywodraeth Cymru.**
- Holodd y Pwyllgor am ddiogelwch ysgolion a staff ysgolion. Rhoddodd y Cyfarwyddwr Addysg, Sgiliau a Phobl Ifanc sicrwydd bod pob cam wedi'i gymryd i sicrhau bod ysgolion yn ddiogel rhag Covid gan gadarnhau bod ysgolion wedi cael asesiadau risg trylwyr a chynhwysfawr. Mae'r cydweithrediad rhwng yr AALl a Phenaethiaid Ysgol yn dda a chynhelir cyfarfodydd rheolaidd i rannu profiadau, gwybodaeth ac ymarfer. Ategwyd hyn gan Mr Keith Roberts, cynrychiolydd addysg yr Eglwys Gatholig ar y Pwyllgor a ddywedodd ei fod yn credu bod y trefniadau presennol yn gweithio'n effeithiol a bod gwybodaeth reolaidd yn cael ei darparu gan yr AALl i ddiweddaru'r ysgolion.
- Cydnabu'r Pwyllgor ymrwymiad staff y Cyngor mewn amgylchiadau anodd a nododd y byddai rhai gwasanaethau wedi bod dan fwy o bwysau nag eraill; gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd bod y Cyngor wedi gallu ymateb i geisiadau am gefnogaeth trwy drosglwyddo staff i feysydd gwasanaeth lle'r oedd yr angen mwyaf. Eglurodd y Pennaeth Proffesiwn (AD) a Thrawsnewid fod yr Awdurdod, yn gynnar yn 2020, yn un o'r ychydig yng Nghymru a oedd wedi mabwysiadau polisi, gyda chytundeb yr undebau llafur, sy'n caniatáu ar gyfer adleoli staff mewn argyfwng. Roedd y polisi yn golygu bod modd cysylltu â staff i wneud gwaith amgen yn ystod yr argyfwng a chwblhawyd 800 o ffurflenni gan staff yn nodi eu parodrwydd i gynorthwyo trwy gael eu hadleoli i swyddi eraill; fodd bynnag, mae rhai gwasanaethau fel Iechyd yr Amgylchedd er enghraifft yn cynnwys swyddi arbenigol sy'n gofyn am arbenigedd a chymwysterau penodol ac felly nid ydynt yn hawdd eu llenwi. Er bod Strategaeth Cynllunio'r Gweithlu'r Awdurdod yn ceisio asesu a phenderfynu ar anghenion gweithlu i'r dyfodol, ni allai ragweld pandemig; fodd bynnag, bydd yr Awdurdod yn ceisio gwerthuso'r gwersi a ddysgwyd o'r profiad o ddelio â'r pandemig o safbwynt Adnoddau Dynol er mwyn cynllunio ar gyfer anghenion y dyfodol. Cadarnhaodd y Dirprwy Brif Weithredwr fod yr Awdurdod, yn ogystal â datblygu cynlluniau adfer

economaidd, cyrchfan, gwasanaethau cymdeithasol a chymunedol, hefyd yn edrych ar adferiad y sefydliad o safbwynt gweithio'n wahanol a gweithio'n fwy thematig ar draws y sefydliad, gan roi mwy o gyfleoedd i staff ennill profiad mewn meysydd eraill a datblygu sgiliau trosglwyddadwy gyda'r bwriad o ddod yn sefydliad mwy addasol, hyblyg ac ymatebol

- Nododd y Pwyllgor ôl-effeithiau tebygol y pandemig a'r cyfyngiadau clo ar iechyd meddwl plant a phobl ifanc a cheisiodd sicrwydd ynghylch capasiti'r Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed (CAMHS) i ddelio â'r galw ychwanegol. Wrth gydnabod y pwynt a wnaed, dywedodd y Prif Weithredwr y byddai'n well mynd i'r afael â'r mater trwy strwythurau rhanbarthol efallai.

Ar ôl ystyried yr adroddiad ac wedi trafodaeth lawn ynghylch y materion a godwyd ynddo, PENDERFYNODD y Pwyllgor -

- **Nodi ymateb y Cyngor i'r pandemig hyd yn hyn a chymeradwyo ymrwymiad Swyddogion a staff yn eu hymateb i'r argyfwng**
- **Nodi'r gwersi a ddysgwyd a'r arferion da a ddatblygwyd yn benodol wrth reoli'r achosion yn y ffatri Two Sisters ac wrth atal trosglwyddiad y feirws yn ehangach yn y gymuned a hefyd wrth ymateb i Coronafeirws mewn un cartref gofal sy'n eiddo i'r Cyngor.**
- **Bod llythyr yn cael ei anfon at Weinidog Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol Llywodraeth Cymru a Phrif Swyddog Meddygol y GIG gan Gadeirydd y Pwyllgor hwn i bwysleisio pryderon y Pwyllgor am y canlynol-**
  - **Mynediad at brofion ac yn benodol yr angen i sicrhau bod gan gartrefi gofal fynediad hawdd i Borth y DU a bod canlyniadau profion yn cael eu dychwelyd mewn modd amserol**
  - **Sicrhau y cydymffurfir â chanllawiau a'r angen felly i sicrhau bod digon o adnoddau ar gael i gefnogi gorfodaeth effeithiol o dan y strategaeth Profi, Olrhain a Diogelu.**
- **Cydnabod y gall yr argyfwng Covid-19 a chyfyngiadau cysylltiedig y cyfnod clo arwain at alwadau ychwanegol ar y Gwasanaeth Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed a nodi y bydd mater capasiti o fewn y gwasanaeth yn cael ei godi ac yn cael sylw trwy strwythurau rhanbarthol**
- **Bod lles gweithwyr a chymunedau'r Cyngor, ynghyd â monitro effeithiolrwydd y strategaeth Profi, Olrhain a Diogelu yn cael eu cynnwys fel meysydd blaenoriaeth ar flaenraglen waith y Pwyllgor yn ystod 2020/21 a thu hwnt.**
- **Argymell i'r Pwyllgor Gwaith fod y Byrddau Rhaglen yn cyflwyno adroddiadau cynnydd rheolaidd i'r ddau bwyllgor sgriwtini ar gynllunio'r adferiad a chyflawni ar gyfer y normal nesaf.**

4 BLAENRAGLEN WAITH

Cyflwynwyd blaenraglen waith y Pwyllgor i'w hystyried.

Penderfynwyd –

- **Cytuno ar fersiwn gyfredol y flaenraglen waith ar gyfer 2020/21 yn amodol ar gynnwys lles gweithwyr y Cyngor a chymunedau'r Ynys, a monitro'r strategaeth Profi, Olrhain a Diogelu fel meysydd blaenoriaeth y dylid ailedrych arnynt yn y dyfodol.**
- **Nodi'r cynnydd hyd yma wrth weithredu'r flaenraglen waith hon**
  .

GWEITHREDU: Rheolwr Sgriwtini i ddiweddaru'r flaenraglen waith yn unol â'r uchod.

Y Cynghorydd Aled Morris Jones
Cadeirydd

DRAFFT

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL

Cofnodion y cyfarfod rhithiol arbennig a gynhaliwyd 22 Medi, 2020

YN BRESENNOL:	Cynghorydd Aled Morris Jones (Cadeirydd) Cynghorydd Dylan Rees (Is-gadeirydd) Cynghorwyr John Griffith, Richard Griffiths, Richard O. Jones, Alun Roberts, John Arwel Roberts, Nicola Roberts **Aelodau Portffolio** Cynghorwyr Llinos Medi Huws (Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol), R. Meirion Jones (Aelod Portffolio Addysg, Ieuenctid, Llyfrgelloedd a Diwylliant), R.G. Parry, OBE, FRAgS (Aelod Portffolio Priffyrdd, Eiddo a Gwastraff), Robin Williams (Aelod Portffolio Cyllid)
WRTH LAW:	Prif Weithredwr Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro Pennaeth Gwasanaethau Democrataidd Rheolwr Sgwitini (AGD) Swyddog Pwyllgor (ATH)
YMDDIHEURIADAU	Cynghorwyr Lewis Davies, Bryan Owen
HEFYD YN RBESENNOL:	Bethan Roberts (Archwilio Cymru), Mr Gareth Wyn Williams (Gohebydd Democratiaeth Lleol), Swyddog Sgriwtini (SR)

Croesawodd y Cadeirydd bawb a oedd yn bresennol i'r cyfarfod eithriadol hwn o'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol.

1 DATGAN DIDDORDEB

Ni dderbyniwyd unrhyw ddatganiad o ddiddordeb.

2 ADRODDIAD BLYNYDDOL CYFARWYDDWR STATUDOL Y GWASANAETHAU CYMDEITHASOL 2019/20

Cyflwynwyd Adroddiad Blynyddol drafft y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro ar effeithiolrwydd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2019/20 i'r Pwyllgor ei ystyried. Mae cyhoeddi’r adroddiad yn ofyniad statudol a’i bwrpas yw hybu ymwybyddiaeth ac atebolrwydd am y perfformiad a'r cynnydd a wnaed dros y flwyddyn ddiwethaf o ran darparu Gwasanaethau Cymdeithasol o fewn Cyngor Sir Ynys Môn yn ogystal ag amlinellu blaenoriaethau gwella.

Cyflwynodd y Cadeirydd yr eitem drwy gyfeirio at y sianeli democrataidd y byddai'r Adroddiad Blynyddol yn cael eu hadrodd drwyddynt gan arwain at ei gyflwyno ar gyfer

DRAFT

cymeradwyaeth y Cyngor Llawn cyn 31 Hydref 2020 a gwahoddodd Gyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro i gyflwyno'r adroddiad.

Adroddodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod llawer o'r clod am yr adroddiad ac am weithgarwch y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod blwyddyn ariannol 2019/20 yn ddyledus i Mr Alwyn Rhys Jones a arweiniodd y gwaith a grybwyllwyd yn yr adroddiad fel Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol ac sydd ers hynny wedi'i benodi i rôl y Cyfarwyddwr Statudol gyda Chyngor Bwrdeistref Sirol Wrecsam. Paratowyd yr adroddiad o dan ofynion Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant Cymru 2014 a Deddf Rheoleiddio ac Arolygu Gofal Cymdeithasol (Cymru) 2016 ac felly mae'n dilyn fformat rhagnodedig gyda pherfformiad wedi'i gofnodi o dan chwe Safon Ansawdd ar gyfer canlyniadau llesiant gyda thystiolaeth ategol o gynnydd a chyflawniad o dan bob safon. Mae'r adroddiad yn cynnwys llawer o wybodaeth ac mae wedi'i nodi mewn ffordd mor hygyrch a chyfeillgar â phosibl i ddarllenwyr ac mae'n rhoi cipolwg i ddefnyddwyr gwasanaeth, aelodau etholedig, partneriaid y Cyngor, rheoleiddwyr a'r cyhoedd ar gynnydd a'r hyn a gyflawnwyd gan Wasanaethau Cymdeithasol Ynys Môn yn ystod y flwyddyn ddiwethaf.

Mae rhai o'r prif bwyntiau'n cynnwys –

- Sefydlu prosiect ar y cyd â Voices from Care Cymru sy'n datblygu grŵp cyfranogi ar gyfer plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal ar Ynys Môn. Bydd y grŵp yn cefnogi Cyngor Ynys Môn i ddatblygu ei Strategaeth Plant sy'n Derbyn Gofal a'r Rhai sy'n Gadael Gofal ac yn darparu llwyfan sy'n helpu i feithrin perthynas rhwng plant sy'n derbyn gofal, pobl ifanc a'u rhieni corfforaethol yn Ynys Môn.
- Gwaith yng Ngwasanaethau Oedolion ar ddatblygu gwasanaeth Cyswllt Cymunedol Môn mewn cydweithrediad â Medrwn Môn fel y corff gwirfoddol cyffredinol.
- Mwy o bwyslais yn ystod y flwyddyn ddiwethaf ar wrando ar lais defnyddwyr gwasanaethau fel sail ar gyfer datblygu a llunio gwasanaethau.

Diolchodd yr Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol i Mr Alwyn Jones am arwain y Gwasanaeth fel Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod 2019/20 ac i Mr Fôn Roberts, ei olynydd, am gymryd yr awenau fel Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro. Tynnodd sylw at swyddogaethau niferus Gwasanaethau Cymdeithasol fel yr adlewyrchir gan yr adroddiad blynyddol a chyfeiriodd at y ffaith eu bod yn cyrraedd bywydau llawer o bobl o ran darparu cymorth a chefnogaeth ar adegau pan fyddant yn agored i niwed ac wrth ymateb i amrywiaeth o anghenion gofal, lles a diogelu.

Croesawodd y Pwyllgor yr adroddiad fel un a oedd yn rhoi trosolwg cadarnhaol o berfformiad Gwasanaethau Cymdeithasol yn Ynys Môn yn ystod 2019/20. Wrth drafod yr adroddiad yn fanylach cododd y Pwyllgor y materion canlynol –

- Y ffordd y mae'r adroddiad wedi'i osod allan a ph'un ai a yw adroddiadau cyfunol ar Wasanaethau Oedolion a Gwasanaethau Plant o dan bob Safon Ansawdd yn gwneud yr adroddiad yn anos ei ddilyn nag adroddiadau ar wahân ar gyfer Gwasanaethau Oedolion a Gwasanaethau Plant. Wrth gydnabod y pwynt eglurodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod y fformat yn adlewyrchu gofynion y Ddeddf a hefyd, ei fod yn adlewyrchiad o'r ffaith bod Gwasanaethau Oedolion a Gwasanaethau Plant wedi'u halinio'n agos gan fod y ddau yn gweithio gydag unigolion ac yn gwneud hynny ar sail statudol. Fodd bynnag, mae'n bwysig bod yr adroddiad yn hawdd ei ddarllen a'i ddeall ac mae'r Gwasanaeth yn fodlon ystyried trin y ddau wasanaeth ar wahân yn adroddiad y flwyddyn nesaf.

- Cydnabu'r Pwyllgor y gwaith a wnaed o dan y Rhaglen Llunio Lleoedd ar Ynys Môn ond cydnabu y bydd y gwaith o weithredu cynlluniau gweithredu a luniwyd eisoes wedi'i ohirio ac mae'n ddigon posibl bod blaenoriaethau ac amcanion ym mhob maes wedi newid o ganlyniad i'r pandemig. Holodd y Pwyllgor am y strategaeth ar gyfer bwrw ymlaen â'r rhaglen o dan yr amgylchiadau presennol. Dywedodd y Prif Weithredwr ei bod yn bwysig bod y gwaith o gynllunio rhaglen Llunio Lleoedd yn parhau a llongyfarchodd y cymunedau hynny a oedd wedi llwyddo i sefydlu strwythurau cynghrair. Cadarnhaodd fod ymgynghori wedi digwydd gyda chymunedau a bod blaenoriaethau dilynol wedi'u sefydlu yn ôl yn 2017; bydd yn rhaid ailedrych ar y rhain yn awr yn sgil y newidiadau a achoswyd gan y pandemig a bydd angen dod o hyd i ffyrdd eraill o ail-ymgysylltu â chymunedau er mwyn datblygu'r gwaith cynllunio mewn partneriaeth â Medrwn Môn. Cadarnhaodd yr Arweinydd ymhellach fod y mater wedi'i godi mewn cyfarfod o'r Grŵp Llywio Cymunedau a gynhaliwyd yn ystod yr argyfwng gan ystyried y sefyllfa o ran ffurfio cynghreiriau, y banc gwirfoddolwyr a oedd wedi cynnig eu hunain, y gwasanaeth plant sy'n derbyn gofal a ddarperir gan Medrwn Môn a natur y cymorth a roddir i gymunedau.
- Cyfeiriodd y Pwyllgor at y pwysau cyllidebol ar Wasanaethau Oedolion yn ystod y blynyddoedd diwethaf am nifer o resymau gan gynnwys y cynnydd yn y galw. Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd fod gan y Gwasanaeth gynllun sy'n ddigon cadarn i allu mynd i'r afael â'r galw, yn enwedig i ddarparu blaenoriaeth allweddol y gwasanaeth o hybu byw'n annibynnol a thrwy hynny wneud y defnydd gorau o adnoddau. Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod y Gwasanaeth, wrth asesu'r sefyllfa ariannol, yn edrych ar ffyrdd o wneud pethau'n wahanol gan gynnwys ail-gyflunio a/neu drawsnewid gwasanaethau. Mae hefyd yn ceisio rhagweld ym mha feysydd y mae'r pwysau'n debygol o fod ar eu mwyaf yn y dyfodol, gan fod yn ymwybodol y gallai effaith Covid o bosibl olygu bod unigolion a theuluoedd â phroblemau cyflogaeth neu dlodi na fyddent fel arfer yn gofyn am gymorth yn cael eu dwyn i sylw'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Mae'r Gwasanaeth yn parhau i edrych ar ffyrdd o hybu annibyniaeth. Mae disgwyl y gallai profiad Covid 19 fod wedi dylanwadu ar ddewisiadau hefyd o ran mathau o ofal, a fyddai'n golygu bod mwy o bobl am aros yn eu cartrefi eu hunain yn hytrach na symud i gartrefi gofal preswyl. Cyfeiriodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro at strategaethau Cymunedol ac Ataliol y Gwasanaeth sy'n anelu at sicrhau y gall unigolion aros yn ddiogel ac yn iach yn eu cartrefi eu hunain. Gall byw'n annibynnol hefyd olygu annibyniaeth ariannol i unigolion a'r rhyddid i ddewis sut y maent yn derbyn gofal a chymorth sy'n gweddu orau i'w hanghenion.
- Cyfeiriodd y Pwyllgor at lawer o wasanaethau oedd wedi'u gohirio neu rai y rhoddwyd y gorau i'w gweithredu yn ystod y pandemig gan gynnwys Hyb Mencap Môn yn Llangefni sy'n darparu adnodd cymunedol i unigolion ag anableddau dysgu. Holodd y Pwyllgor am y camau a gymerwyd i gefnogi pobl ag anabledd dysgu tra nad oedd darpariaeth yn y Ganolfan. Rhoddodd Pennaeth Gwasanaethau Oedolion sicrwydd bod yr unigolion hynny wedi cael cymorth gartref yn unol â'u hanghenion. Mae'r Gwasanaeth hefyd yn ymwybodol iawn o'r pwysau ar ofalwyr anffurfiol ac mae wedi rhoi cymorth iddynt lle bo angen, gan gynnwys agor dwy ganolfan gofal dydd gyda rhagofalon i sicrhau bod yr anghenion anabledd dysgu mwyaf difrifol yn cael eu diwallu yn ystod y cyfnod hwn.
- Cododd y Pwyllgor bryderon ynghylch diogelwch yn ystod y pandemig gyda'r risg y gallai problemau o fewn teuluoedd gael eu cuddio, ac na roddir sylw iddynt. Gofynnodd y Pwyllgor a oedd y Gwasanaeth wedi canfod unrhyw batrwm o ran problemau a oedd yn dod i'r amlwg wrth i'r cyfyngiadau gael eu codi'n raddol. Wrth ddweud ei bod yn rhy fuan, mae'n debyg, i weld unrhyw dueddiadau,

cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod atgyfeiriadau wedi dechrau cynyddu gan fod ysgolion bellach wedi ailagor ond nad oeddent yn ôl i lefelau cyn-Covid. Ychwanegodd fod teuluoedd na fyddent wedi cysylltu fel arfer â'r Gwasanaeth wedi bod yn gofyn am gyngor ynglŷn â bocsys bwyd ac ati.

- Gofynnodd y Pwyllgor am sicrwydd nad oedd y pandemig wedi peryglu'r cynnydd sylweddol a wnaed yn y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod y blynyddoedd diwethaf ac y gellid cynnal momentwm y gwelliant. Cadarnhaodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod gan y Gwasanaeth brosesau monitro cadarn ar waith i nodi a gweithredu ar unrhyw fethiant mewn perfformiad yn ogystal â threfniadau i gefnogi staff gan gynnwys buddsoddi arian i recriwtio cymorth gweinyddol ar gyfer gweithwyr cymdeithasol. Mae cyfarfodydd y Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol wedi ailddechrau a chynhelir sesiynau briffio rheolaidd gyda'r Arweinydd sydd hefyd yn Aelod Portffolio a gyda'r Prif Weithredwr.
- Gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o'r sefyllfa o ran arolygu ffurfiol a gofynnodd a oedd y Gwasanaethau Cymdeithasol yn disgwyl arolygiad arall fel hwn. Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro fod Llythyr Adolygu Perfformiad AGC ar gyfer Ynys Môn ar gyfer 2019/20 wedi'i gyhoeddi a bod y neges yn gadarnhaol, gan nodi cryfderau yn y Gwasanaethau i Blant ac Oedolion a chydnabod y cynnydd parhaus a wnaed yn y ddau wasanaeth. Erbyn hyn mae gan AGC raglen flynyddol o arolygu thematig lle mae'n canolbwyntio ar thema benodol ar gyfer adolygu ac adrodd. Mae cyfarfodydd gyda AGC wedi parhau'n rhithiol yn ystod y cyfnod argyfwng.
- Cyfeiriodd y Pwyllgor at gam-drin domestig fel problem sy'n aml yn gudd oherwydd bod ar ddioddefwyr ofn dod ymlaen ac am eu bod yn dda am guddio'r gamdriniaeth; holodd y Pwyllgor a yw'r Gwasanaeth yn fodlon ei fod yn gwneud digon i unigolion sy'n cael eu cam-drin yn y cartref ac a roddir digon o gyhoeddusrwydd i ffyrdd o helpu a chefnogi. Cyfeiriodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro at yr elusen *Safe Lives*, elusen ledled y DU sy'n ceisio rhoi terfyn ar gam-drin domestig. Mae'r Gwasanaeth yn cydweithio â'r elusen hon yn ogystal â'r gwaith ar gam-drin domestig y mae'n ei wneud mewn cydweithrediad â Gorwel, y Gwasanaeth Dysgu a gyda Heddlu Gogledd Cymru. Nod y Prosiect Un Drws Ffrynt yw gwella'r broses o nodi anghenion teulu unigol pan gaiff atgyfeiriadau eu derbyn am gam-drin domestig o fewn Gwasanaeth Plant a Theuluoedd. Mae'r Gwasanaeth yn defnyddio cyfryngau cymdeithasol i rannu gwybodaeth am ffynonellau cymorth i ddioddefwyr cam-drin domestig ac yn ystod y pandemig dosbarthwyd taflenni i siopau lleol i dynnu sylw at y broblem ac i hybu ymwybyddiaeth o gyfnod a allai fod wedi bod yn arbennig o anodd i ddioddefwyr. Mae cam-drin domestig yn fater i bawb ac mae mwy y gellir ei wneud bob amser i wella ymwybyddiaeth. Rhoddodd Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol wybod i'r Pwyllgor am waith gyda Medrwn Môn i roi mynediad i wirfoddolwyr i'r Gronfa Ddysgu i'w helpu i nodi arwyddion o gam-drin a hefyd gyda Gorwel i godi ymwybyddiaeth o gam-drin pobl hŷn, maes na roddir cymaint o gyhoeddusrwydd iddo.

Ar ôl ystyried yr adroddiad a chynnal trafodaeth lawn ar y materion perthnasol, penderfynodd y Pwyllgor -

- **Dderbyn Adroddiad Blynyddol drafft Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol ar Effeithiolrwydd Gwasanaethau Cymdeithasol yn 2019/20 ar y sail ei fod yn fodlon bod yr adroddiad –**

- **Adlewyrchu sefyllfa bresennol y Cyngor o safbwynt y modd y mae'n cyflawni ei Wasanaethau Cymdeithasol;**
- **Yn adlewyrchiad cywir o'i flaenoriaethau gwella o safbwynt y Gwasanaethau Oedolion a Phlant a Theuluoedd ar gyfer y flwyddyn i ddod; ac**
- **Yn adlewyrchu atebolrwydd a chyfrifoldebau'r Cyngor o ran Gwasanaethau Cymdeithasol.**

- **Argymell yr Adroddiad Blynyddol drafft i'r Pwyllgor Gwaith ar gyfer ei gymeradwyo.**

3 ADRODDIAD CYNNYDD GWASANAETHAU CYMDEITHASOL

Cyflwynwyd adroddiad y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro a oedd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r Pwyllgor am gynnydd y Gwasanaethau Cymdeithasol ar gyfer ei ystyried. Roedd yr adroddiad yn crynhoi datblygiadau diweddar yn y Gwasanaethau i Blant ac Oedolion gan gyfeirio hefyd at effaith pandemig Covid 19 ac ymateb y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ystod cyfnod y cyfyngiadau.

Darparodd yr Arweinydd ac Aelod Portffolio Gwasanaethau Cymdeithasol drosolwg o weithgarwch diweddar; adroddodd Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro a Phennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro'n fanylach am y ddarpariaeth yn y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd a'r Gwasanaethau Oedolion yn y drefn honno o dan y penawdau canlynol –

- Cynyddu nifer y Gofalwyr Maeth sydd gan yr Awdurdod Lleol
- Agor y Cartref Clyd cyntaf a fydd yn galluogi plant sy'n derbyn gofal o Ynys Môn i dderbyn gofal ar yr Ynys
- Agor fflat hyfforddi i bobl ifanc sy'n gadael gofal i'w cynorthwyo i fyw'n annibynnol am y tro cyntaf
- Parhau i weithio ar gynllunio ar gyfer darpariaeth tai gofal ychwanegol newydd yn Ne'r Ynys
- Datblygu'r rhaglen Cysylltu Bywydau i gefnogi pobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr yn ogystal â dylunio Strategaeth Dementia sy'n unol â Chynllun Dementia Llywodraeth Cymru
- Datblygu cyfleoedd i bobl ag anghenion iechyd meddwl gymryd rhan mewn gweithgareddau grŵp yn y gymuned
- Cynyddu lefelau cyfranogiad yn y modelau hyb cymunedol trwy hyrwyddo a datblygu'r hybiau ledled yr Ynys; gweithio i sefydlu 3 thîm adnoddau cymunedol yn Amlwch, Ysbyty Penrhos Stanley a Llanfairpwll
- Ymgysylltu ac ymgynghori â defnyddwyr ar y Strategaeth Cyfleoedd Dydd i Oedolion yn y maes Anabledd Dysgu fel ein bod yn creu ystod ehangach o gyfleoedd dydd o ansawdd uchel i unigolion yn eu cymunedau.
- Cyflawni'r holl ddyletswyddau statudol yn ystod cyfnod y cyfyngiadau

Rhoddodd y Cynghorydd Richard Griffiths, cynrychiolydd y Pwyllgor ar y Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol, y wybodaeth ddiweddaraf am drafodaethau'r Panel o'i gyfarfod ar 10 Medi (gweler adran 2 o'r adroddiad) gan dynnu sylw at argymhelliad y Panel y gallai'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol gyfeirio meysydd gwaith penodol at y Panel i graffu'n fanwl arnynt yng nghyd-destun ehangach rhaglen waith y rhiant-bwyllgor ar ymateb y Cyngor i Covid-19. Cyfeiriodd y Cynghorydd Griffiths ymhellach at y Panel Maethu a oedd hefyd wedi cyfarfod yn ddiweddar. **Nododd y Pwyllgor y wybodaeth a diolchodd i'r Cynghorydd Richard Griffiths am ei darparu.**

Ystyriodd y Pwyllgor y wybodaeth ddiweddaraf a thrafododd y materion canlynol –

DRAFT

- Mae cynlluniau'r Gwasanaeth ar gyfer y tymor canolig a'r tymor hir yn ystyried effaith Covid 19. Dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro ei bod yn anodd cynllunio ymlaen llaw mewn unrhyw ffordd ystyrlon oherwydd yr ansicrwydd ynghylch sut y bydd argyfwng Covid-19 yn parhau i esblygu a sut bydd yn effeithio ar gyllid llywodraeth leol y flwyddyn nesaf a thu hwnt. Eglurodd yr Arweinydd fod ffocws diweddar arweinwyr Awdurdodau Lleol yng Nghymru wedi bod ar sicrhau bod pwysau'n cael eu nodi'n gynt yn hytrach nag yn hwyrach fel y gellir lobïo Llywodraeth Cymru yn brydlon a hefyd ar sicrhau bod Gwasanaethau Cymdeithasol yn cael eu trin yn gyfartal ag Iechyd. Un flaenoriaeth arall fu dod i ddealltwriaeth gliriach ynghylch cyllid pwysau'r gaeaf ar gyfer y gaeaf nesaf ac argaeledd y Grant Pwysau’r Gaeaf. Yn y tymor byr yr amcan yw delio ag anghenion y gaeaf hyd at ddiwedd y flwyddyn ariannol hon; fodd bynnag, y gobaith yw y cydnabyddir rôl hollbwysig llywodraeth leol wrth ymateb i argyfwng Covid-19, gan arwain yn y tymor hir at ariannu teg i awdurdodau lleol.
- Gan gydnabod pwysigrwydd ymyrraeth gynnar i unigolion â dementia a'r gwaith sy'n cael ei wneud yn hyn o beth, gofynnodd y Pwyllgor am eglurhad o'r broblem i gael mynediad at wasanaethau meddygon teulu yn y lle cyntaf ac wedi hynny i weld arbenigwr ar gyfer diagnosis amserol. Cytunodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro bod cael apwyntiad meddyg teulu bellach yn broses hirach ac yn cael ei gynnal yn fwyfwy fel apwyntiad rhithiol oherwydd Covid-19. Darperir diagnosis a chymorth drwy'r Clinig Cof sy'n gyfrifoldeb i'r Bwrdd Iechyd. Fel gyda materion iechyd eraill, mae'r Awdurdod yn gweithio'n agos gyda Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr ar y mater hwn ac mae ganddo hefyd gysylltiad agos a pherthynas waith dda â sefydliadau cymorth ar gyfer darparwyr annibynnol ac Alzheimer sy'n gallu sylwi ar arwyddion cynnar dementia.
- Mae'r ddarpariaeth gofal ychwanegol arfaethedig yn Ne'r Ynys wedi'i gohirio ar hyn o bryd oherwydd y penderfyniad i ddiddymu'r penderfyniad blaenorol ar ddyfodol Ysgol Gynradd Biwmares. Holodd y Pwyllgor a yw'r lleoliad yn dal i ddiwallu'r angen am y math hwn o ddarpariaeth, a yw lleoliadau eraill yn Ne'r Ynys yn cael eu hystyried ac a oes risgiau yn y tymor canolig i'r hirdymor o beidio â bwrw ymlaen. Cadarnhaodd y Pennaeth Gwasanaethau Oedolion Dros Dro fod lleoliadau yn Ne’r Ynys yn cael eu harchwilio gan hefyd ystyried cyfleoedd i weithredu Gofal Ychwanegol Ysgafn yn seiliedig ar ddatblygu ac ymestyn tai gwarchod presennol ar y cyd â'r gofal sydd ar gael drwy ofal ychwanegol i ddarparu cymorth cymunedol. Fel arall, lle ceir tai gwarchod yn agos at gartref gofal, edrychir ar opsiynau gofal sy'n pontio'r ddwy ddarpariaeth ac sy'n caniatáu i unigolion aros yn eu cymuned. Mae Gofal Ychwanegol yn rhan o Strategaeth Byw'n Annibynnol y Gwasanaeth a'r nod yw cael amrywiaeth o ddarpariaeth er mwyn gallu diwallu gwahanol anghenion cymunedau'r Ynys a galluogi unigolion i aros gartref yn ddiogel am fwy o amser.
- Y risg y mae ail gyfnod posibl o gyfyngiadau yn ei beri i wireddu dyheadau a chynlluniau gwella'r Gwasanaeth yn y tymor byr. Gan gydnabod bod risg, dywedodd y Prif Weithredwr y gall ac y dylai gwaith cynllunio ac ymchwil barhau yn y cefndir fel rhan o'r broses o gynllunio ar gyfer adferiad a ffurf gwasanaethau mewn cymunedau yn y dyfodol.
- Mwy o gostau Iechyd Meddwl yn y Gwasanaethau i Blant a Theuluoedd a chais am ddadansoddiad o'r costau. Gan nad oedd gwybodaeth wrth law ar hyn o bryd, dywedodd y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros Dro y byddai'n adrodd yn ôl i'r Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol gan ddiweddaru’r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn ei gyfarfod nesaf.

Penderfynwyd –

- **Cadarnhau bod y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol yn fodlon â chyflymder y cynnydd a'r gwelliannau a wnaed hyd yma yn y Gwasanaethau Cymdeithasol ac**

- **Argymell i'r Pwyllgor Gwaith fod cynnydd a chyflymder y gwelliannau yn y Gwasanaethau Cymdeithasol yn ddigonol.**

GWEITHREDU: Bod y Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol Dros dro yn adrodd yn ôl i'r Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol gyda manylion am y costau Iechyd Meddwl uwch yn y Gwasanaethau Plant a Theuluoedd ac i ddiweddaru'r Pwyllgor yn ei gyfarfod nesaf.

Cynghorydd Aled Morris Jones
Cadeirydd

DRAFFT

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN **<u>Templed Adroddiad Sgriwtini</u>**	
Pwyllgor:	Pwyllgor Craffu Corfforaethol
Dyddiad:	20.10.2020
Pwnc:	**Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Corfforaethol**
Pwrpas yr Adroddiad:	I gyflwyno trosolwg o'r Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Corfforaethol arfaethedig ynghyd â'r amserlen ar gyfer gweithredu
Cadeirydd Sgriwtini:	Pawb
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Aled Morris Jones
Pennaeth Gwasanaeth:	Fộn Roberts
Awdur yr Adroddiad: **Rhif Ffôn:** **E-bost:**	R. Arwel Jones – Prif Swyddog Datblygu Gwasanaethau Tai (01248) 752064 RArwel.Jones@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	Ddim yn berthnasol

1 – Argymhelliad/ion
Gofynnir i'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol Gwaith argymell cymeradwyo i'r Pwyllgor Gwaith a. Y Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Corfforaethol b. Cynllun Gweithredu Arfaethedig

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall
Mae gan ymyraethau ataliol a chynnar rôl allweddol i'w chwarae mewn lleihau'r galw ar wasanaethau statudol, gan leihau costau a sicrhau bod y mwyaf bregus yn derbyn ymyrraeth amserol ar gyfer diwallu eu hanghenion. Bydd ein Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar yn canolbwyntio ar ymagwedd draws Awdurdod fel sydd wedi ei amlinellu yn y Cynllun Gweithredu, ac yn cael ei weithredu ochr yn ochr a'n Cynllun Cyngor Corfforaethol, tra ydym yn gweithio'n barhaus tuag at gyrraedd ein 3 Amcan Corfforaethol, sef: • Creu'r amodau fydd yn galluogi pawb i gyflawni eu potensial tymor hir • Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus a'u cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl • Gweithio mewn partneriaeth gyda'n cymunedau i'w galluogi i ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau wrth warchod ein hamgylchedd naturiol

Bydd y strategaeth a'r Cynllun Gweithredu yn ymgymryd â'r pum ffordd o weithio o fewn Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015, trwy sicrhau y bydd ffocws yn flaenllaw ar:

- Gynaliadwyedd tymor hir
- Atal
- Cyfyno
- Cydweithio
- Cyfranogiad defnyddwyr gwasanaeth, rhanddeiliaid sy'n bartneriaid a dinasyddion

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cymhorthi Aelodau wrth graffu'r pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

4.1 Sut yr argymhellir hyrwyddo a datblygu ymagwedd lled Gyngor fydd yn cymryd perchnogaeth o'r agenda ataliol ac ymyrraeth gynnar? ;a

4.2 Sut bydd y Cyngor yn monitor symud oddi wrth modelau traddodiadol o ddarparu Gwasanaeth sy'n draddodiadol wedi gosod pwyslais ar Wasanaethau Cymdeithasol, Tai ac Addysg?

4.3 A oes yna unrhyw oblygiadau ariannol i'r Awdurdod Lleol? Os oes, sut yr argymhellir delio gyda hyn?

5 – Cefndir / Cyd-destun

Cyflwyniad

Mae Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Cyngor Sir Ynys Môn (gweler Atodiad 1) yn nodi gweledigaeth, uchelgais a datblygiad corfforaethol y Cyngor mewn perthynas â chomisiynu a darparu gwasanaeth a gweithgaredd yn uniongyrchol yn y maes hwn.

Dan arweiniad Llywodraeth Cymru, mae Awdurdodau Lleol ledled Cymru wedi gweithredu'n rhagweithiol yn ein gwasanaethau cyhoeddus, gan ganolbwyntio ar wella canlyniadau a datblygu asedau a gwytnwch pobl a chymunedau, trwy atal ac ymyrryd yn gynnar.

Mae diffinio gweithredu ataliol fel 'mabwysiadu dulliau sy'n ychwanegu at ymwneud defnyddwyr gwasanaeth a chymunedau i sicrhau gwell canlyniadau a chyfrannu'n sylweddol at wneud y defnydd gorau posibl o arian ac asedau eraill'. Mae gweithredu fel hyn yn helpu i ddileu dyblygu a gwastraff, gan leihau'n sylweddol alwadau o'r system yn y tymor hwy.

Ymhlith prif fuddion gweithredu'n ataliol mae adnabod a hyrwyddo ffactorau gwarchod a all atal canlyniadau negyddol yn gynnar, cefnogi pobl i wneud y gorau o'u potensial, a mwynhau gwell ansawdd bywyd. Mae gweithredu'n ataliol yn aml yn 'galluogi': arfogi unigolion a chymunedau gyda'r hyn sydd ei angen i lwyddo, yn hytrach na gorfodi ymyraethau arnynt. Mae gweithredu seiliedig ar asedau wedi hen ennill ei blwyf yn ardal Seiriol ac maent wedi llwyddo i feithrin hunanddibyniaeth a gwytnwch yn hytrach na dibyniaeth.

Mewn cymhariaeth, ystyrir 'ymyraethau cynnar' yn weithredoedd a all roi sylw i achosion sylfaenol problemau cymdeithasol, sydd yn aml yn gysylltiedig â'i gilydd ac wedi'u gwreiddio'n ddwfn. Fel hyn, byddir yn atal problemau cysylltiedig, lluosog rhag codi, gan helpu i atal cylchoedd amddifadedd sydd wedi hen wreiddio, a lleihau anghydraddoldeb. At ei gilydd, mae'n haws mynd i'r afael â phroblemau'n gynnar, cyn iddynt wreiddio'n ddwfn, a thrwy roi sylw iddynt, gallwn greu'r amodau ar gyfer cymdeithas fwy cyfartal fydd yn cael effaith gadarnhaol ar draws ystod o ganlyniadau.

Wrth weithredu yn y ddwy ffordd hyn hefyd, gellir sicrhau arbedion cost sylweddol i'r sector cyhoeddus trwy leihau'r angen am sawl ymyrraeth ddrud ac acíwt yn y tymor hir ac, felly, alluogi pobl a chymunedau i wireddu eu potensial, a thrwy hynny leihau dibyniaeth ar y wladwriaeth a Gwasanaethau Cyhoeddus yn gyffredinol

Llywodraethiant ac Atebolrwydd

Rheolwyr Rhaglen / Swyddogion Arweiniol a'u timau fydd yn parhau i weithredu'r Rhaglenni Ataliol / Ymyrryd yn Gynnar Penodol o ddydd i ddydd. Fodd bynnag, bydd gofyn i bob Rheolwr Rhaglen / Swyddog Arweiniol adrodd i'r Bwrdd Ataliol ac

Ymyrraeth Gynnar a gadeirir gan Gyfarwyddwr Dros Dro y Gwasanaethau Cymdeithasol, mewn perthynas â:

- Gwariant (gorwario / tanwario);
- Cynnydd yn erbyn targedau allweddol, fel y dangosir yn y Cynllun Gweithredu Corfforaethol Ataliol / Ymyrryd yn gynnar;
- Mesurau ar sail canlyniadau, lle bo hynny'n berthnasol;
- Caffael;
- Materion sy'n peri pryder / Arfer Da.

Yn dilyn hynny, bydd y Bwrdd Corfforaethol Ataliol / Ymyrryd yn Gynnar, trwy ei Gadeirydd (Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol) yn adrodd i'r Uwch-dîm Rheoli ar bob penderfyniad strategol allweddol a bydd yn cyflwyno adroddiadau cynnydd, o leiaf ddwywaith y flwyddyn, yn unol â'r trefniadau uchod.

Yn unol â gofynion Llywodraeth Cymru, bydd y trefnwyr llywodraethiant ar gyfer Grant Cymorth Tai yn aros yr un fath, gydag atebolrwydd cychwynnol trwy Grŵp Cynllunio Lleol Ynys Môn, sy'n cynnwys uwch-reolwyr a rheolwyr canol sy'n cynrychioli'r Gwasanaethau Tai, Oedolion a Phlant, Darparwyr Gwasanaeth, Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr a Gwasanaeth Prawf Gogledd Cymru. Mae'n ofynnol cynnwys Iechyd a Gwasanaeth Prawf Gogledd Cymru, yn unol â thelerau ac amodau'r Rhaglen a gyhoeddir gan Lywodraeth Cymru.

Fodd bynnag, bydd Prif Swyddog Datblygu'r Grant Cymorth Tai a'r Rheolwr Gwasanaeth Polisi, Comisiynu a Strategaeth Tai, yn rhoi diweddariad chwarterol i'r Bwrdd Corfforaethol Ataliol / Ymyrraeth Gynnar, mewn perthynas â'r materion a restrir uchod.

Gweithredu'r Strategaeth a'r Cynllun Gweithredu Corfforaethol Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar.

Gyrwyr Allweddol

Bydd ein Cynllun Gweithredu Corfforaethol Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar yn canolbwyntio ar ddull gweithredu a ddefnyddir ar draws yr Awdurdod fel yr amlinellir yn y Cynllun Gweithredu, ac a weithredir ochr yn ochr â Chynllun Corfforaethol y Cyngor wrth i ni weithio'n barhaus tuag at gyflawni ein tri nod corfforaethol craidd:

- Creu'r amodau i bawb gyflawni eu potensial tymor hir
- Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus a'u cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosib
- Gweithio mewn partneriaeth â'n cymunedau i sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau, gan amddiffyn ein hamgylchedd cenedlaethol yr un pryd

Cynigir y dylid defnyddio'r prif yrwyr i hyrwyddo cymdeithas fwy cyfartal a theg yn Ynys Môn, a thrwy hynny fynd i'r afael ag anghydraddoldeb trwy fabwysiadu a

hyrwyddo dulliau atal ac ymyrraeth gynnar fydd yn seiliedig ar y penawdau allweddol a chanlyniadau'r boblogaeth a ganlyn:

- Generig
- Gweithio mewn Partneriaeth
- Rhoi’r dechrau gorau posibl mewn Bywyd i Blant
- Creu'r amgylchedd addysgol gorau posibl fel bod modd i’n holl ddinasyddion ddysgu'n effeithiol
- Creu cyfleoedd priodol i geisio cyflogaeth
- Sicrhau bod ein dinasyddion yn iach, yn ddiogel ac yn annibynnol
- Sicrhau bod digon o dai ar gael i'n pobl

Ni chaiff camau gweithredu unigol y gellir eu cynnwys ar lefel gwasanaeth berthnasol eu cynnwys yma, gan y byddant yn cael eu hadlewyrchu yn y cynllun gwasanaeth, a'u monitro felly.

At hynny, bydd wyth thema yn y cynllun gweithredu, fydd yn cael eu cynnwys ym mhenawdau'r canlyniadau poblogaeth, a nodir uchod, gan gynorthwyo gwaith cydgysylltiedig ar draws yr Awdurdod Lleol.

- Llywodraethu
- Cyfathrebu
- Hyrwyddo a Datblygu Gweithio mewn Partneriaeth
- Lleihau Tlodi
- Lles / Gwydnwch Cymunedol
- Gosod Lleoedd
- Hyrwyddo Cyfleoedd Cyflogaeth / Hyfforddiant / Addysgol
- Diogelu

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn cydnabod bod angen iddo ddatblygu dull corfforaethol cryfach o ddarparu gwasanaethau i'w ddinasyddion. Felly, mae'n hanfodol ein bod yn parhau i ddatblygu perthynas gryfach yn y Cyngor ei hun a chyda phartneriaid, cymunedau a thrigolion, er mwyn dod o hyd i ffyrdd newydd o weithio a darparu gwasanaethau i roi sylw i’r anghenion lleol.

Bydd rhoi’r Strategaeth a'r Cynllun Gweithredu ar waith yn llwyddiannus yn seiliedig ar yr enghreifftiau a ganlyn o arfer da, yn lleol:

a) **Rheoli galw**: atal pobl rhag dod i mewn i'r system statudol neu leihau hyd yr amser y maent yn y system.

b) **Atal ar bob lefel**: meithrin gwytnwch mewn unigolion ac atal anghenion rhag uno a gweithredu i'w hatal rhag gwaethygu os gwnânt hynny;

c) **Seiliedig ar Ganlyniadau** - bydd y gweithredu’n canolbwyntio ar ganlyniadau clir a mesuradwy ar draws yr holl wasanaethau ataliol / ymyrraeth gynnar, a hynny’n seiliedig ar Fframwaith Canlyniadau Corfforaethol y Cyngor, yn unol â Chanllawiau Llywodraeth Cymru. Mae hyn yn cael ei ddatblygu ar hyn o bryd.

d) **Cymorth Cynnar wedi'i Dargedu ac Ymyrraeth Gynnar i’r rhai mwyaf bregus** - mae'r strategaeth yn cynnwys gwaith datblygu sy'n integreiddio cefnogaeth a roddir i

blant allu tyfu a datblygu yn eu blynyddoedd cynnar (e.e. Dechrau'n Deg) gydag ymyraethau wedi'u targedu a'u cynllunio i atal pryderon sy'n dod i'r amlwg rhag gwaethygu a gwreiddio (e.e. Gwasanaethau Cymorth Integredig i Deuluoedd, Cynhadledd Grŵp Teulu, ymyraethau therapiwtig). Yn yr un modd, gellir defnyddio'r un peth gyda pherson sydd mewn perygl o gael ei droi allan o'i gartref ac, wedi hynny, bod yn ddigartref. Gellir cyflwyno mesurau a chefnogaeth ymyrryd yn gynnar er mwyn rhoi sgiliau cyllidebu, rheoli arian trwy'r Grant Cymorth Tai i sicrhau y gall y tenant osgoi gael ei droi allan a bod yn ddigartref.

e) **Methodoleg Comisiynu ac Ymchwil –**datblygir y dull ar sail cylch comisiynu'r IPC.

f) **Arfer sy'n Seiliedig ar Dystiolaeth** – bydd gwaith datblygu mentrau newydd neu aildargedu adnoddau'n seiliedig ar dystiolaeth o 'beth sy'n gweithio' a werthuswyd i fod yn gadarn.

g) **Gweithredu fel Partneriaeth** - Bydd ymrwymiad partneriaeth i aildargedu adnoddau partneriaid sydd ar gael er mwyn lleihau'r galw neu lacio ymyrraeth i'r pwynt isaf sydd raid, yn hanfodol i lwyddiant y Strategaeth. Mae nodweddion allweddol gweithio integredig effeithiol, lle mae gofyn iddynt fod yn eu lle ym mhobman, yn cynnwys bod â gweledigaeth gyffredin, dealltwriaeth glir o anghenion ac adnabod bylchau, canolbwyntio ar wella canlyniadau i holl ddinasyddion Ynys Môn, negeseuon clir a chyson gaiff eu cyfleu i staff a dinasyddion, a strategaeth sy'n sail i ddatblygu gweithlu integredig. Mae angen rhoi amser i feithrin ymddiriedaeth, perthynas gref ac, yn y pen draw, i sicrhau cefnogaeth holl Adrannau'r Cyngor ac asiantaethau allanol. Mae'n hanfodol, hefyd, ein bod yn datblygu dull sy'n seiliedig ar gryfder ac, wrth wneud hynny, yn defnyddio potensial y gymuned nad yw wedi'i ddefnyddio, a'u hasedau, trwy gyd-gynhyrchu.

h) **Datblygiad Effeithiol y Gweithlu** -. Mae'n hanfodol parhau i ddatblygu sgiliau a gallu'r gweithlu er mwyn ymgysylltu'n effeithiol â'n holl ddinasyddion, o ddarparu gwasanaethau cyffredinol fel ysgolion a seilwaith trafnidiaeth, cefnogaeth wedi'i thargedu megis ymyrryd

yn gynnar trwy hybiau amlasiantaethol i bobl ifanc anfodlon a bregus, trwodd i ymyrraeth statudol megis asesiadau cartrefi gofal.

5.0 Datblygiad Cynaliadwy – Darpariaeth y Dyfodol

Rhydd **Deddf Lles Cenedlaethau'r Dyfodol 2015** y fframwaith sy'n ofynnol i sicrhau bod cyrff cyhoeddus fel Awdurdodau Lleol yn arwain ar sicrhau y byddir yn gwella lles cymdeithasol, economaidd, amgylcheddol a diwylliannol Cymru.

Wrth wneud penderfyniadau, mae angen i gyrff cyhoeddus megis Cyngor Sir Ynys Môn sicrhau y rhoddir ystyriaeth i sut y bydd yn cael effaith yn y dyfodol ar bobl sy'n byw yng Nghymru. Mae hyn yn golygu bod yn gynaliadwy gyda holl ddarpariaethau'r dyfodol. Er mwyn sicrhau y cyflawnir hyn, bydd angen i ni ystyried y canlynol yn barhaus.

- **Y tymor hir** - Pwysigrwydd cydbwyso anghenion tymor byr â'r anghenion i ddiogelu'r gallu i ddiwallu anghenion tymor hir hefyd
- **Atal** - Sut i atal problemau yn y lle cyntaf
- **Sut i weithio gydag eraill** - Integreiddio a chydweithio
- **Sut i gynnwys pobl sydd â diddordeb mewn cyflawni'r nodau llesiant, a sicrhau bod y bobl hynny'n adlewyrchu amrywiaeth yr ardal y mae'r Cyngor a chyrff cyhoeddus eraill yn ei gwasanaethu** – Dwyn i mewn

5.3 Felly, ystyrir atal ac ymyrraeth gynnar yn feysydd blaenoriaeth allweddol wrth sicrhau bod Cyngor Sir Ynys Môn yn cyflawni pob un o'r saith nod a nodir yn y Ddeddf. Y rhain yw:

- Cymru lewyrchus
- Cymru gydnerth
- Cymru iachach
- Cymru sy'n fwy cyfartal
- Cymru o Gymunedau Cydlynus
- Cymru â diwylliant bywiog lle mae'r Gymraeg yn ffynnu
- Cymru sy'n gyfrifol ar lefel fyd-eang.

Darpariaeth a Haenau'r Dyfodol Ar Gyfer Cynnig Gwasanaethau Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar

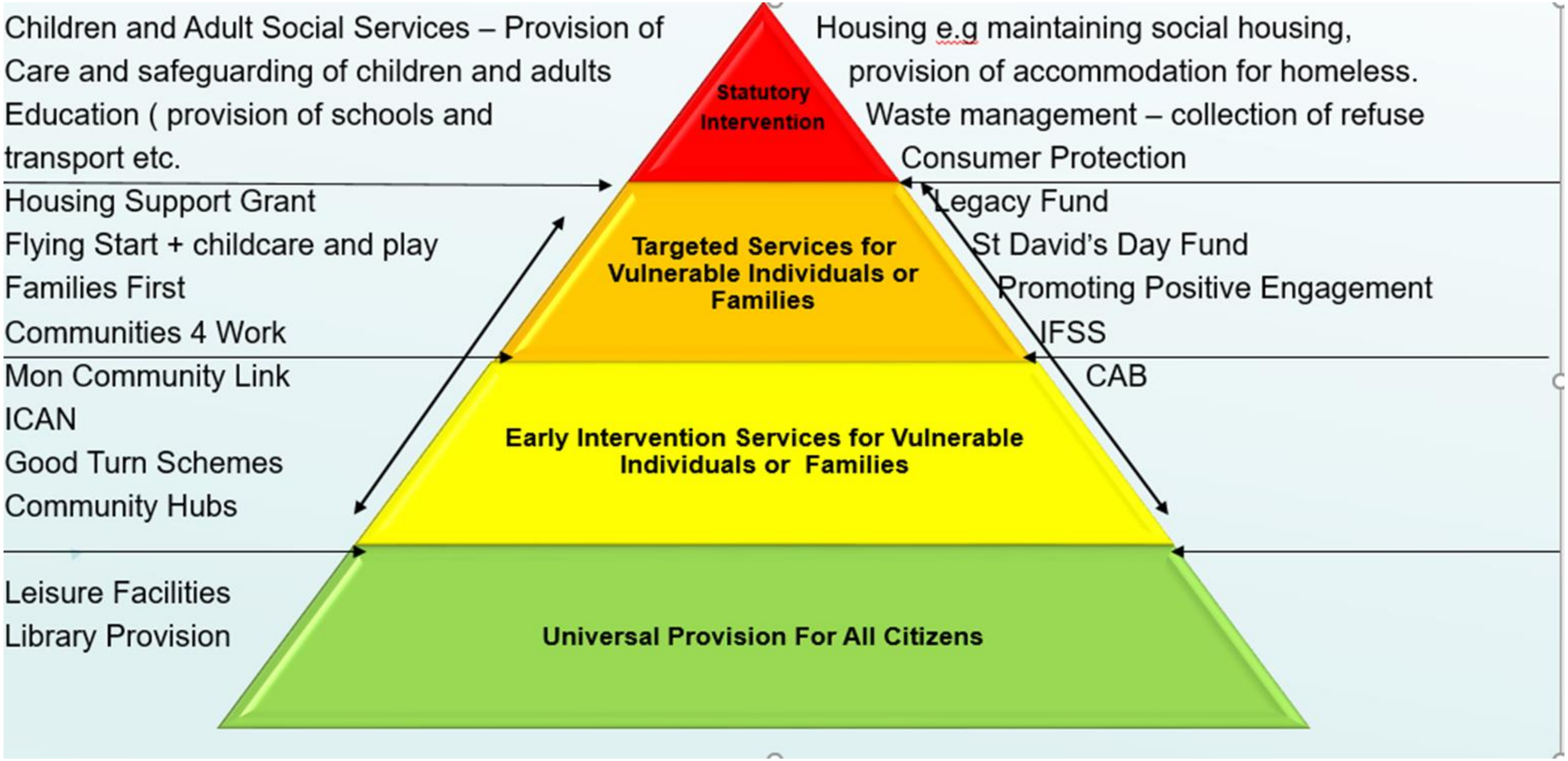

6 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]
Ymgymerir Asesiadau Effaith Cydraddoldeb (AEC) fel rhan o'r Rhaglenni penodol sy'n cael eu hadnabod o fewn yr agenda Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar h.y. bydd Cymorth Tai, Dechrau'n Deg, Teuluoedd yn Gyntaf oll gyda'I AEC sy'n cydweddu gyda'u Cynlluniau Darparu unigol.

7 – Oblygiadau Ariannol
Mae angen datblygu ymagwedd a pherchnogaeth gorfforaethol, sy'n cynnwys buddsoddiad ariannol ac mewn amser staff ar draws holl Adrannau'r Cyngor, os ydym am wireddu amcanion y Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar. Hyd yma nid yw manylion suwn ariannol wedi ei adnabod. Gwneir hyn yn ystod yr 18 mis i ddwy flynedd nesaf, fel y daw blaenoriaethau ac anghenion yn fwy clir. Rhagwelir y bydd y mwyafrif o'r arian ar gyfer yr agenda yma yn parhau i gael ei ddarparu trwy Raglenni sy'n cael eu hariannu'n uniongyrchol gan Lywodraeth Cymru.

8 – Atodiadau
1. Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Corfforaethol 2. Cynllun Gweithredu Ymyrraeth Ataliol a Chynnar Corfforaethol 3. Tabl o Raglenni Grant Ymyrraeth Ataliol a Chynnar yr ariennir gan Lywodraeth Cymru 4. Tabl Deilliannau ac Amcanion – Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):

Atodiadau

Atodiad 1 Strategaeth Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar Corfforaethol

Strategaeth Ataliol
Corfforaethol - Iona

Atodiad 2 Cynllun Gweithredu Ymyrraeth Ataliol a Chynnar Corfforaethol

Atodiad 2 Cynllun
Gweithredu 2020-21

Atodiad 3 - Tabl o Raglenni Grant Ymyrraeth Ataliol a Chynnar yr ariennir gan Lywodraeth Cymru

Tabl Grantiau
Ataliol Ymyrraeth Gy

Atodiad 4 - Tabl Deilliannau ac Amcanion – Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

Appendix 4
Outcomes and Goal

Strategaeth Ataliol Corfforaethol

Ionawr 2020

Fersiwn 1.5

Mae'r Cyngor yn gwynebu heriau sylweddol yn gyfredol.

Cynnydd yn y galw, newid mewn demograffeg, disgwyliadau'r cyhoedd yn cynyddu ac o ganlyniad, pwysau cynyddol ar gyllidebau sy'n golygu bod y dewis sydd gan Cynghorau Sir yn anodd. Mae rhaid inni barhau i gefnogi pobl i fod yn fwy gwydn a chyflawni canlyniadau maent eisiau eu gweld yn eu bywyd dydd i ddydd, fydd o ganlyniad yn lleihau'r galw ar wasanaethau. Os na fedrwn leihau'r galw ac atal yr angen rhag cynyddu, bydd darparu gwasanaethau yn y modd bresennol yn dod yn anghynaliadwy yn fuan iawn.

Mae'r strategaeth hon yn cyflwyno cyfeiriad uchelgeisiol sydd yn adeiladu ar yr hyn a wnaethpwyd eisoes gan gydanabod bod gan bawb rôl i'w chwarae yn yr agenda ataliol.

Mae'n bwysig nodi yma fod y strategaeth hon wedi'i alinio gyda'n nodau llesiant corfforaethol sydd i'w ddarganfod yng Nghynllun y Cyngor 2017-2022 –

- Sicrhau fod pobl Ynys Mon yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir
- Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl
- Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol a newid a datgblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol.

Mae cynllun y Cyngor yn cydnabod yr angen i ymyrryd ynghynt er mwyn cefnogi'r pobl sy'n gwynebu'r risg mwyaf, newid ymddygiad ac atal yr angen am ddarpariaeth gwasnaeth arbenigol, sydd yn aml gyda chefnogaeth hir dymor yn perthyn iddo. Mae'r cynllun hefyd yn cydnabod y rol mae'r agenda ataliol yn ei chwarae mewn gwneud teuluoedd a chymunedau yn llawer mwy gwydn, gan leihau'r galw ar wasanaethau'r Cyngor, lleihau'r costau a cyflawni canlyniadau gwell. Yn ychwanegol mae'r cynllun yn cydnabod yr angen i gynyddu'n dealltwriaeth o'r cyswllt sydd gennym gyda'n cwsmeriaid a sut y gall gwasanaethau gael eu hail-lunio i leihau, dileu neu arall-gyfeirio'r galw gan ddatblygu.

Mae'r strategaeth hefyd yn cydnabod y ddeddfwriaeth cyfredol –

- Deddf Llesiant a Gwasanaethau Cymdeithasol (Cymru) 2014
- Deddf Llesiant a Chenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

sydd yn cynyddu'r disgwyl am weithredu'n ataliol ac sydd hefyd yn creu'r disgwyliad o weithio'n integredig a chydweithredol parthed yr agenda ataliol rhwng holl wasanaethau'r Cyngor Sir a sefydliadau ehangach yn y sector gyhoeddus.

Prif nod y strategaeth hon yw –

- **Cefnogi a helpu pobl i helpu eu hunain o fewn eu cymunedau mewn partneriaeth â rhanddeiliaid eraill - parthed gwydnwch ac annibyniaeth**

Er mwyn gwireddu hyn, bydd rhaid inni barhau i, ac ysgogi newid pellach i'r newid diwylliannol sydd wrth waith gan sicrhau ein bod yn gweithredu'n gydlynnus ac yn integredig ar draws ein gwasanaethau a sefydliadau ehangach er budd cymunedau sy'n ystyriol o oedran.

Bydd yn bwysig ein bod yn cydnabod fod hon yn agenda sy'n digwydd ar hyd gwrs bywyd unigolion ac yn pontio adegau gwahanol o'I bywyd fel sy'n cael ei gydnabod gan adolygiad Marmot isod -

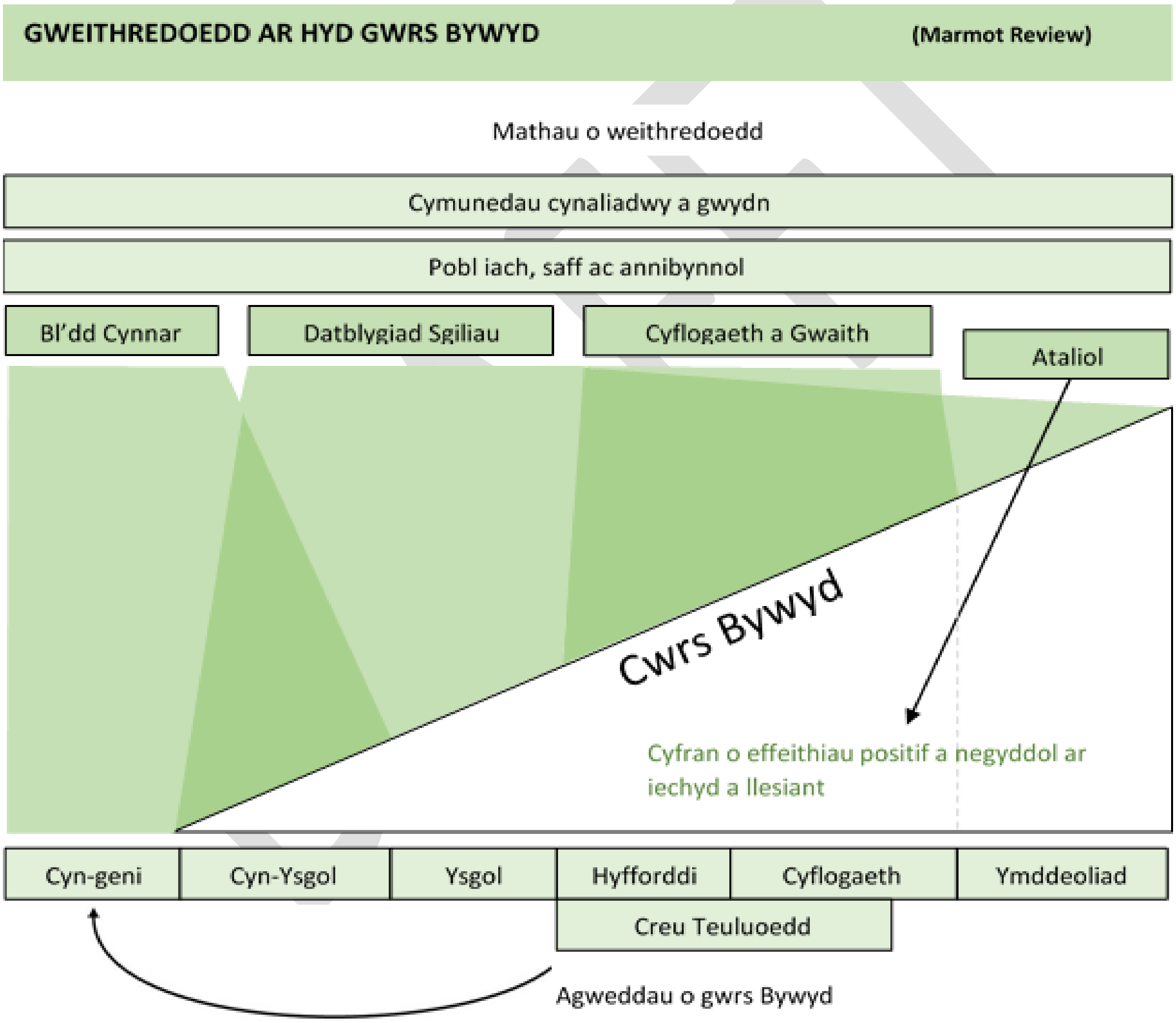

Mae nifer o weithgareddau'n barod yn cymryd lle ar draws y cwrs bywyd parthed ein gwaith ataliol o fewn y Cyngor ac maent yn cael eu grwpio dan y canlyniadau sydd yn greiddiol i'r strategaeth hon ym Môn –

- Rhoi'r cychwyn gorau mewn bywyd i blant
  - Drwy roi gwybodaeth, cyngor a chefnogaethj i blant a theuluoedd mewn angen fel nad ydynt yn datblygu'r angen am wasanaeth statudol a chynllun cefnogol drwy'r arlwy o waith sy'n digwydd gan y Tim o amlgylch y Teulu
  - Drwy ddarparu gwasanaethau i ofalwyr ifanc i'w galluogi i ymwela o brofiadau positif blynyddoedd cynnar eu bywyd ynghyd a datblygu rhwydweithiau lleol o ofalwyr tebyg sydd yn hygyrch a'I cynorthwyo i gymdeithasu mewn digwyddiadau cymunedol
  - Cefnogi y Rhaglen Dechrau'n Deg sydd yn cefnogi rhieni gyda plan o dan 4 oed o ran rhianu, iaith, iechyd a rhiantu.
  - Ymgymryd a dyletswyddau statudol yn ymwneud a hawl pob plentyn I chwarae yn unol a erthygl 31 o Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig a'r Hawliau'r Plentyn.

- Creu'r awyrgylch addysg gorau posib i alluogi pobl i ddysgu'n effeithiol
  - Drwy dargedu'r cyfnod blynyddoedd cynnar ac addysg feithrin I drochi'r plant mewn cymraeg, addysg cynnar a creu perthynas gadarn gyda rhieni sy'n eu galluogi i ymelwa o'r cyfleoedd gwaith sydd ar gael
  - Drwy foderneiddio'n stoc o ysgolion a datblygu'n darpariaeth presennol i ddarparu'r gofod gorau bosib i hyrwyddo cyfleoedd dysgu positif mewn awyrgylch cymwynasgar, cadarnhaol a goddefgar
  - Drwy ddarparu'r clybiau brecwast ar draws y sir i gynnig pryd maethlon dyddiol i'r rhai sydd ei angen
  - Drwy gynnig amrywiaeth o gynhaliaeth i ddisgyblion sy'n ei chael hi'n anodd i ymdopi mewn awyrgylch addysgol uwchradd drwy sicrhau cefnogaeth cwnsela, cynnal clybiau amser cinio ac ar ol ysgol i gynnig arlwy o ddarpariaeth sydd yn gefnogol, cadarnhaol a saff

- Creu'r cyfleoedd priodol ar gyfer unigolion sydd eisiau gwaith
  - Drwy ddatblygu a darparu gweithgareddau i greu swyddi, cynyddu ffyniant a chefnogi cymunedau bywiog a gwydn.
  - Drwy ysgogi pobl ifanc 16 - 24 oed sy'n ddi-waith ym Môn i gynyddu'i hyder yn ei sgiliau eu cefnogi I oresgyn eu rhywstrau er mwyn symud ymlaen fel aelod llawn o gymdeithas
  - Drwy fentora, uwchsgilio, cynnig cyngor ac arweiniad drwy amryw i raglenni cymorth cyflogaeth tebyg i Cymunedau ar gyfer gwaith

- Sicrhau fod ein poblogaeth yn iach, saff ac yn annibynnol
  - Drwy ddarparu'r cyfleusterau a gweithgareddau gorau bosib I bobl o bob oed I few eu bywydau mewn ffordd iach

        - Drwy hybu a diogelu amgylchedd byw a gweithio diogel, teg ac iach I drigolion a busnesau yr Ynys
        - Drwy barhau I gefnogi plant a phobl ifanc I barhau I fyw gartref yn ddiogel try gynnig cefnogaeth ddwys trwy amrywiaeth o ymyraethau yn hytrach na dod a phlant I ofal e.e. cefnogaeth I ofalwyr ifanc, llesiant emosiynol, trais yn y cartref a.y.y.b.
        - Drwy gynyddu'r nifer o hybiau cymunedol sydd yn bodoli sy'n cynnig cefnogaeth i atal unigedd a creu rhwydweithiau o gefnogaeth cymunedol
        - Drwy arfogi pobl I fyw'n annibynnol drwy ddarparu tai o safon a chefnogaeth penodol iddynt fedru ymdopi ag annibyniaeth.

- Sicrhau bod argaeledd tai i bobl leol yn ddigonol
    - Drwy gynyddu'r arlwy o dai gofal ychwanegol fydd yn cynnig cartref am oes I bobl dros 60 mlwydd oed sy'n dymuno byw'n annibynnol mewn cymuned diogel, saff a chroesawgar gyda gwasanaethau gofal a chymorth ar y safle
    - Drwy ychwanegu at ein stoc tai fydd ar gael i'n tenantiaid
    - Drwy sicrhau fod ein darpariaeth atal digartrefedd yn parhau i gael ei weithredu'n amserol fel bod ein bregus yn cael eu gwarchod

Drwy ymgymryd a'r gwaith a'r prosiectau hyn mewn modd cyd-lynnus ac mewn cyd-weithrediad a'n partneriaid allanol disgwylir i'r strategath gael ei wireddu. Ond er mwyn sicrhau gweithrediad bydd angen –

- Sicrhau bod y gwasanaeth cywir ar yr amser cywir yn cael ei ddarparu (h.y. targedu)
- Cyd-weithio gyda'n partneriaid yn ehangach gan sicrhau eu bod yn cymryd cyfrifoldeb dros agweddau penodol o wasanaeth a nad oes dyblygiad rhyngddynt hwy a ni
- Sicrhau fod y wybodaeth angenrheidiol ar gael i bawb (staff a thrigolion)
- Sicrhau fod y wybodaeth yn hawdd i'w ddarllen ac yn ddealladwy

Rhagwelir y caiff y gwaith cysylltiedig uchod ei lywodraethu gan Fwrdd Ataliol Corfforaethol sydd yn cael ei gadeirio gan Cyfarwyddwr Gwasanaethau Cymdeithasol.

Bydd y Bwrdd hwnnw'n atebol i'r Bwrdd Trawsnewid Corfforaethol – Llywodraethiant ac yn cymryd cyfrifoldeb dros gwireddiad amserol o fewn cyllideb gan sicrhau fod targedu pwrpasol yn digwydd ar draws y ffrydiau gwaith heb ddyblygu.

Yn flynyddol, bydd cynllun busnes pwrpasol yn cael ei lunio i ysgogi gwireddiad blynyddol o flaenoriaethau gwaith yn erbyn amcanion y strategaeth mwy hir-dymor.

Cynllun Gweithredu ac Ymyrryd yn Gynnar Cyngor Sir Ynys Môn 2020/2021

Canlyniad Poblogaeth	Gweithredu	Dangosydd Perfformiad Allweddol	Ch1	Ch2	Ch3	Ch4	Cyfrifoldeb / Amserlen Cwblhau
Generig / Corfforaethol	Cytuno ar fframwaith llywodraethu cadarn i oruchwylio y gweithredir y Strategaeth Gorfforaethol ar Atal ac Ymyrryd yn Gynnar	Cael cymeradwyaeth yr Uwch-dîm Rheoli i'r cynnig					Uwch-dîm Rheoli / Bwrdd Atal ac Ymyrraeth Gynnar **31.1.2021**
	Adolygu cytundeb ynghylch cylch gwaith, pwrpas a chylch gorchwyl y Bwrdd gyda byrddau strategol eraill yng Nghyngor Sir Ynys Môn	Llunio cylch gorchwyl newydd i'r Bwrdd os ceir y gymeradwyaeth uchod					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **31.1.2021**
	Cytuno ar y Fframwaith Rheoli Perfformiad yn unol â Fframwaith Canlyniadau Cenedlaethol Llywodraeth Cymru	Cwblhau'r ddogfen yn amodol ar y canllawiau drafft i'w rhannu gan Lywodraeth Cymru					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **31.3.2021**
	Mapio'r holl ddarpariaeth bresennol	Cynnal Ymarfer /gweithdy a llunio papur yn sgil hynny					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar

DRAFT

							31.3.2021
	Ystyried y ffrydiau gwaith allweddol sy'n ofynnol i yrru'r Strategaeth Atal ac Ymyrryd yn Gynnar a chytuno arnynt	Ffurfio ffrydiau / is-grŵp os byddir yn cwblhau Fframwaith Canlyniadau					Bwrdd Ataliol ac Ymyraeth yn Gynnar **31.3.2021**
	Cytuno ar strategaeth gyfryngau gydlynol i hyrwyddo'r agenda Atal ac Ymyrryd yn Gynnar	Llunio'r ddogfen a'i chyhoeddi					Gohebiaeth Gorfforaethol / Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **31.3.2021**
	Ceisio ymrwymiad ar draws y Cyngor a buddsoddiad ariannol gan yr holl Wasanaethau i oruchwylio gweithrediad y mesurau Atal /Ymyrryd yn Gynnar fel yr amlinellir yn y strategaeth.	??					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar / Uwch-dîm Rheoli **31.3.2021**
	Datblygu fframwaith hyfforddi cyffredin i'w weithredu ar draws y cyngor i'r holl staff ac aelodau etholedig mewn perthynas ag Ymyrraeth Ataliol / Gynnar	Drafftio'r fframwaith a'i gylchredeg i holl wasanaethau'r Awdurdod Lleol- os ceir cymeradwyaeth yr Uwch-dîm Rheoli					Adnoddau Dynol / Bwrdd Atal ac Ymyrraeth Gynnar **31.3.2022**
	Ystyried datblygu pwynt cyfeirio un cyswllt a brysbennu gyda phartneriaid i symleiddio'r system	Ystyried Ymarfer Peilot ar gyfer ardal ddaearyddol / Prosiect a sefydlwyd					Bwrdd Ataliol ac Ymyraeth Gynnar **31.3.2022**

DRAFT

	Gwella rheolaeth ar y galw am wasanaethau, trwy atal ac ymyrryd yn gynnar, gan sicrhau bod pobl yn derbyn y gwasanaeth mwyaf priodol ar yr adeg iawn, gyda'r adnoddau sydd ar gael, wrth roi ymyrraeth a chefnogaeth gofleidiol.	??					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **Parhaus**
	Cynnal adolygiad 12 mis o gynnydd yn erbyn argymhellion yr adolygiad ac adrodd arno	Gwerthuso cynnydd a llunio adroddiad i'w gymeradwyo gan y Bwrdd a'r Uwch-dîm Rheoli					FR / RAJ **30.12.2021**
Gweithio mewn Partneriaeth	Datblygu dull cydgysylltiedig i wella mwy ar waith partneriaeth ar draws pob sector er mwyn sicrhau	??					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **Parhaus**
	gwaith ar draws pob sector a chymuned i ddatblygu gwasanaethau cyd-gynhyrchiedig						Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **Parhaus**
	Datblygu mwy ar rôl Cydlynwyr Asedau Lleol, Gwasanaethau Gwirfoddolwyr Cymunedol i ddarparu'r elfen ataliol, fel bod modd cyfeirio ymyrraeth gynnar at raglenni ymyrraeth sydd wedi'u targedu'n benodol, megis Grant Cymorth Plant a Chymunedau a'r Grant Cymorth Tai.	Cael yr arian sy'n ofynnol a recriwtio fel bo'r gofyn					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **31.3.2021**
	Datblygu ethos a chynllun o ymarfer seiliedig ar gryfderau sy'n gyfannol ac amlddisgyblaethol, gan sicrhau y caiff y model seiliedig ar le ei arwain gan ganlyniadau (yn unol â Fframwaith Llywodraeth Cymru) ac nid ei arwain gan wasanaeth.	??					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar / Uwch-dîm Rheoli **Parhaus**

DRAFT

	Sicrhau fod yr holl brotocolau rhannu gwybodaeth wedi'u datblygu fel bod modd rhannu gwybodaeth, gan lywio'r prosesau gwneud penderfyniadau angenrheidiol	Cynhyrchu Protocolau Rhannu Gwybodaeth yn unol â gofynion WASPI					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar / Uwch-dîm Rheoli **31.3.2021**
	Chwilio'n barhaus am gyfleoedd i gomisiynu gwasanaethau ar y cyd, gan gynnwys cyllid ar draws grantiau, e.e., Porth Un Drws Ffrynt i ddioddefwyr / goroeswyr camdriniaeth ddomestig.	??					Arweinyddion Rhaglenni Grant / Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **Parhaus**
Rhoi'r Dechrau Gorau mewn Bywyd i Blant	Cyflwyno dull cydweithredol o weithio gan ddefnyddio'r rhaglen Dechrau'n Deg i sicrhau bod teuluoedd a phlant 0-4 oed y mae angen ymyrraeth arnynt yn cyflawni eu cerrig milltir sydd wedi'u targedu ac yn cyrraedd eu llawn botensial e.e. gwella'r ddarpariaeth iaith a lleferydd cynnar.	Nifer y plant a theuluoedd a gefnogwyd trwy raglen - astudiaethau achos ar gyfer llwyddiant a rhwystrau Mesur yn erbyn Fframwaith Canlyniadau					Bethan H Jones **31.31.2021**
	Gweithio ar y cyd â llywodraeth Cymru i ddarparu ystod o raglenni gofal plant fel bod teuluoedd yn gallu cynyddu eu hincwm a, lle bo hynny'n briodol, gael seibiant ystyrlon	Fel yr uchod					Bethan. H. Jones **31.3.2021**
	Cydgrynhoi a datblygu mwy ar y Prosiectau Hwb Cynnar ac Un Drws Ffrynt Amlasiantaethol ar gyfer teuluoedd a gyfeiriwyd gan asiantaethau proffesiynol fel rhai y mae angen mesurau ataliol neu ymyrryd yn gynnar arnynt oherwydd ystod o faterion a allai gynnwys, datblygiad addysgol,	Data Chwarterol Gostyngiad yn nifer y plant a roddwyd ar y gofrestr amddiffyn plant					Llŷr ap Rhisiart / Arwel Jones **31.3.2021**

	materion ymddygiad, tai, iechyd neu gam-drin domestig. Sefydlu ffordd i fesur cyflawniad yn erbyn canlyniadau y cytunwyd arnynt a monitro ac adolygu effaith.	Astudiaethau achos ar gyfer llwyddiant a rhwystrau					**31.3.2021**
	Lle bo modd, oni bai ei fod wedi'i gyfyngu gan ganllawiau Llywodraeth Cymru, dileu unrhyw 'loteri côd post' a darparu gwasanaethau sy'n seiliedig ar angen	Adrodd ar unrhyw brosiect a ariennir ar ardaloedd daearyddol.					Arweinyddion Rhaglenni Grant **31.3.2021**
	Datblygu mwy ar yr Hwb Gwybodaeth, Cymorth a Chyngor i blant a theuluoedd (Teulu Môn) i roi gwybodaeth, cyngor a chymorth amserol, cyfoes ac o ansawdd da i deuluoedd. Bydd hyn yn cynnwys gwasanaethau fydd yn cefnogi ac yn hyrwyddo eu ffordd nhw o fagu plant yn effeithiol.	Nifer y cyfeiriadau i Deulu Môn					Llŷr ap Rhisiart **31.3.2021**
	Parhau i ddarparu'r Gwasanaeth Tîm o Amgylch y Teulu sy'n cynnig cymorth cynnar wedi'i dargedu ar gyfer y teuluoedd sydd â'r angen uchaf dan y lefel mynediad statudol a,	Data Chwarterol					Llŷr ap Rhisiart **31.3.2021**

DRAFT

	thrwy hynny, ddileu'r angen am ymyrraeth gwaith cymdeithasol mwy costus, a lleihau nifer y plant y mae angen cynlluniau gofal a chefnogaeth ar eu cyfer.	Gostyngiad yn nifer y plant a theuluoedd a gyfeirir am ymyrraeth statudol Astudiaethau achos ar gyfer llwyddiant a rhwystrau					
	Parhau i ddarparu a monitro effaith penodi cydlynydd Llesiant a Chynhwysiad a gweithiwr cymorth lles a chynhwysiad. Bydd y gweithiwr yn ymgysylltu â theuluoedd a phlant ar y pwynt cyswllt cyntaf i'w cynorthwyo i adnabod y gwasanaethau gorau y tu allan i wasanaethau statudol a wnaiff hyrwyddo'u lles, cefnogi'r teulu a chynorthwyo i gynnwys plant ag anableddau mewn gweithgareddau yn eu cymunedau.	Nifer y teuluoedd a gefnogir i gael mynediad at wasanaethau a gweithgareddau Astudiaethau achos					Llŷr ap Rhisiart **31.3.2021**
	Darparu Gwasanaeth Cymorth Integredig i Deuluoedd fydd yn canolbwyntio ar y gwasanaeth atal ac ymyrryd yn gynnar ideuluoedd sy'n amlygu pump neu fwy o'r symptomau sydd fwyaf tebygol o waethygu gan ddefnyddio dangosyddion Cordis Bright / Think Families neu Brofiad Niweidiol mewn Plentyndod. • Teuluoedd y plant hynny y nodwyd eu bod wedi dioddef niwed sylweddol yn y	Niferoedd sy'n cyflwyno yn categorïau yn y golofn Gweithredu					Llŷr ap Rhisiart **31.3.2021**

	gorffennol ac sydd bellach wedi cael eu datgofrestru, • Plant y nodwyd bod ganddynt sawl angen na chafodd ei ddiwallu ac sydd wedi bod yn cael cynllun gofal a chymorth, • Plant sydd wedi amlygu rhai dangosyddion cynnar o ymddygiad rhywiol niweidiol, • Teuluoedd a allai fod â phroblemau lefel isel gyda chamddefnyddio sylweddau. • Teuluoedd a allai fod â phroblemau iechyd meddwl lefel isel, megis pryder a hwyliau isel. • Teuluoedd y mae carchar wedi cael effaith arnynt • Teuluoedd y mae cam-drin domestig wedi cael effaith arnynt • Cynorthwyo plant ag anableddau i gael mynediad at weithgareddau yn eu cymunedau, cynorthwyo i'w cynnwys yn gymdeithasol a normaleiddio eu bywydau. • Teuluoedd y gallai bod angen rhywfaint o gymorth ychwanegol arnynt i gyflawni eu nodau yn llawn a chynnal newid.						
	Gwerthuso effaith defnyddio Swyddog Perthynas Iach i roi sylw i ymddygiadau rhywiol amhriodol neu broblemus mewn plant sy'n amrywio o ran graddau difrifoldeb ac, wrth wneud hynny, sicrhau bod: • Plant yn ddiogel • • Gostyngiad yn nifer y plant sy'n cyflawni troseddau rhywiol difrifol neu sy'n cyflawni gweithredoedd rhywiol ar blant eraill.	??					Llŷr ap Rhisiart **31.3.2021**

DRAFT

	• Lleihau'r angen i roi plant mewn gofal ac mewn canolfannau asesu a thriniaeth arbenigol.						
Creu’r Amgylchedd Addysgol Gorau Posib fel bod modd i’n Holl Ddinasyddion Ddysgu’n Effeithiol	Sicrhau fod pob ysgol yn addas i’r diben ac yn adlewyrchu anghenion ein cymunedau lleol a byd-eang .• Yn gyflym, gweithredu **Rhaglen Moderneiddio** ysgolion • Sicrhau y gellir defnyddio band eang cyflym ym mhob cymuned wledig • Datblygu siop un stop ardderchog ar gyfer gofal plant a gweithio ar y cyd â Dechrau’n Deg a chlybiau ar ôl ysgol • Gweithredu’r cynllun llwybrau diogel i ysgolion sy'n cynnwys llwybrau beicio a cherdded	???					Gwyneth. M.Hughes / Gethin Morgan Mathew Henshaw Gwyneth Hughes a Bethan H Jones **30.12.2021**
	Datblygu mwy ar ddealltwriaeth yr holl randdeiliaid o effeithiau Profiad Niweidiol mewn Plentyndod a datblygu sgiliau i leihau effaith negyddol canlyniad addysgol • Sicrhau bod pob ysgol yn cael ei hachredu’n Ysgol sy’n rhoi Cefnogaeth i Ddioddefwyr Trawma ac sy'n meithrin pob disgybl i gyrraedd ei lawn botensial • Hyrwyddo dosbarthiadau anogaeth a all gefnogi cwricwlwm amgen pan fo angen. • Gwreiddio pwnc Iechyd a Lles ar draws y cwricwlwm ar y cyd â Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr						Gwyneth Hughes **30.12.2021**

	Creu hinsawdd o uchelgeisiau, agweddau positif a hyder. • Hyrwyddo Twf fel ffordd o feddwl • Hwyluso cyfleoedd dysgu ar bob lefel gan gynnwys addysg oedolion. • Hyrwyddo prentisiaethau a swyddi ar gyfer twf • Ymgorffori'r strategaeth STEM						Gwyneth Hughes **30.10.2021**
Sicrhau bod ein Poblogaeth yn Wydn, yn Iach, yn Ddiogel ac Annibynnol	• Datblygu'r Gwasanaethau Cydlynu Asedau Lleol ar draws Ynys Môn ar gyfer plant a Gwasanaethau Oedolion i hwyluso gwaith darparu gwasanaeth di-dor ac atal cyfeirio neu drosglwyddo achosion ymlaen i wasanaethau statudol wedi'u targedu, a hynny heb fod rhaid.	Nifer gynyddol o Gydlynwyr Asedau Lleol yn cael eu defnyddio Gostyngiad yn nifer y cyfeiriadau at wasanaethau wedi'u targedu ar gyfer ymyrraeth lefel isel Gostyngiad mewn cyfeiriadau at Wasanaethau Statudol					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar **31.10.2021**
	• Parhau i ddarparu a hwyluso gwasanaethau hamdden fforddiadwy a	???					Gerallt W. Roberts

Tudalen 49

DRAFT

	hygyrch ledled Ynys Môn, gan gael effaith gadarnhaol ar Iechyd a lles corfforol a meddyliol dinasyddion o bob oed a gallu, trwy annog bywydau mwy egnïol.						**Parhaus**
	• Ehangu dull gweithredu’r bartneriaeth o roi sylw i gam-drin domestig trwy Hwb Un Drws Ffrynt cam-drin domestig a datblygu llwybrau clir ar gyfer pobl sy'n profi trais / cam-drin domestig ac sydd hefyd yn profi problemau iechyd meddwl, camddefnyddio sylweddau	Gostyngiad yn nifer y plant a roddir ar y gofrestr amddiffyn plant Gostyngiad yn nifer y teuluoedd y mae angen ymyrraeth statudol arnynt					Llŷr ap Rhisiart Arwel Jones **31.10.2021**
	• Parhau i ddatblygu'r dull gweithredu o ran darparu prosiect ail-alluogi a gwasanaeth ataliol, ymyrryd yn gynnar arall i alluogi a grymuso pobl i fyw'n annibynnol am fwy o amser yn eu cartrefi eu hunain	Gostyngiad yn nifer y bobl sy'n defnyddio gwasanaethau statudol prif ffrwd am y chwe mis cyntaf ar ôl derbyn prosiect ail-alluogi					Brian Jones **Parhaus**
	• Datblygu ac ehangu mwy ar waith darparu hybiau cymunedol a Chynlluniau Tro Da i bob grŵp oedran ar draws Ynys Môn.	Cynnydd yn nifer yr Hybiau a'r Cynlluniau sydd ar gael					Brian Jones **31.10.2021**
	• Gweithio tuag at addasu ein strwythurau a'n gwasanaeth i ddiwallu anghenion pobl hŷn a sicrhau ein bod yn cyflawni Statws Cymunedau sy'n	??					Bwrdd Ataliol ac Ymyrraeth Gynnar

	Gyfeillgar i Oedran ar gyfer y categorïau a ganlyn fel y'u diffinnir gan Sefydliad Iechyd y Byd: • Yr amgylchedd adeiledig, • trafnidiaeth, • tai, • cyfranogiad cymdeithasol, • parch a chynhwysiad cymdeithasol, • cyflogaeth a chyfranogiad dinesig, • cyfathrebu a gwybodaeth • cymorth cymunedol a gwasanaethau iechyd.						**31.3.2022**
	• Gweithredu'r Strategaethau Pobl Hŷn a Heneiddio'n Dda	??					Brian Jones **Parhaus**
Sicrhau bod digon o dai ar gyfer ein dinasyddion	• Gwneud y mwyaf o waith atal digartrefedd i sicrhau bod pobl sy'n ddigartref neu'n wynebu digartrefedd yn derbyn cymorth cyn gynted â phosibl.	Gostyngiad yn y bobl sy'n cyflwyno neu ailgyflwyno fel pobl ddigartref statudol					Elliw Llŷr /Arwel Jones **Parhaus**
	• Parhau i gynnal tenantiaethau ac atal digartrefedd trwy ddarparu Cymorth Tai i ddinasyddion cymwys o ystod o grwpiau bregus	Gostyngiad mewn digartrefedd					Elliw Llŷr / Arwel Jones **Parhaus**
	• Edrych ar gyfleoedd ar draws y cyngor i ddod o hyd i dai sy'n cefnogi'r agenda atal.	Cynnydd yn nifer y tai addas a fforddiadwy. Llai o bobl yn mynd i gartrefi gofal ac ysbytai heb fod rhaid. Llai o ddigartrefedd					**Elliw Llŷr / Arwel Jones** **31.10.2021**

DRAFT

Enw’r Rhaglen	Enw’r Grant	Swm Blynyddol	Prif Bwrpas y Grant
Grant Plant a Chymunedau	Teuluoedd yn Gyntaf	£720,624.21	Mae Llywodraeth Cymru’n rhoi cyllid i awdurdodau lleol wella canlyniadau i blant, pobl ifanc a theuluoedd. Mae pob awdurdod lleol wedi datblygu Cynllun Gweithredu Teuluoedd yn Gyntaf sy'n nodi sut y byddant yn gweithredu Teuluoedd yn Gyntaf yn lleol: • Mae pobl o oedran gweithio mewn teuluoedd incwm isel yn cael budd o gyflogaeth, ac yn symud ymlaen o fewn cyflogaeth • mae plant, pobl ifanc a theuluoedd, sydd mewn perygl o dlodi, yn cyflawni eu potensial; • mae plant, pobl ifanc a theuluoedd yn iach ac mae eu lles yn dda; • mae teuluoedd yn hyderus, gofalgar, gwydn a diogel.
	Dechrau’n Deg	£1,447,788.46	Nod Dechrau’n Deg yw gwneud gwahaniaeth pendant i siawns bywyd plant trwy liniaru effaith tlodi, sy'n gysylltiedig â chanlyniadau bywyd gwael yn ystod plentyndod cynnar, gan gynnwys canlyniadau iechyd. Mae'r Rhaglen yn cynnwys pedair hawl sy'n rhoi: • Gofal plant rhan-amser o ansawdd am ddim i blant 2-3 oed; • Gwasanaeth ymweld iechyd dwys; • Mynediad at gymorth rhiantu; a • Chefnogaeth i ddatblygu iaith, lleferydd a chyfathrebu

	Cymunedau am Waith	£211,630.69	Gwasanaeth cymunedol yw Cymunedau am Waith a Mwy sy'n rhoi gwasanaeth mentora dwys i'r rhai sydd allan o waith ac sy'n wynebu rhwystrau cymhleth i gyflogaeth. Mae'r gwasanaeth yn rhoi cefnogaeth uniongyrchol gyda magu hyder, sgiliau cyfweld, ysgrifennu CV, profiad gwaith a chyfleoedd hyfforddi. Mae Cymunedau ar gyfer Gwaith a Mwy yn gweithio ochr yn ochr â rhaglenni cymorth cyflogaeth eraill a ariennir gan Ewrop, megis Cymunedau am Waith, PaCE, Adtrac a Chynhwysiad Gweithredol. Mae cyflogi Swyddog Ymgysylltu â Chyflogwyr yn sicrhau perthynas waith dda gyda chyflogwyr lleol ac yn fodd i gleientiaid Cymunedau am Waith a Mwy gael gwybodaeth am gyfleoedd gwaith.
	Y Gronfa Waddol (Legacy Fund)	£122,684.95	Nod y Gronfa Waddol yw cynnal agweddau mwyaf effeithiol y Rhaglen Cymunedau'n Gyntaf i gefnogi datblygiad cymunedau cydnerth. Gellir adnabod agweddau mwyaf effeithiol Cymunedau'n Gyntaf trwy dynnu ar dystiolaeth o berfformiad a chyflawni canlyniadau, ar y cyd â'r gymuned, Byrddau Gwasanaethau Cyhoeddus a phartneriaid allweddol eraill. Mae'n ofynnol i gynigion y Gronfa Waddol gael eu llywio gan yr egwyddorion a ganlyn: ▪ Cefnogi unigolion sy'n byw mewn tlodi, neu sydd mewn perygl o dlodi ▪ Bod yn gyson â rhaglenni atal ac ymyrryd yn gynnar eraill Llywodraeth Cymru, gan gynnwys Teuluoedd yn Gyntaf, Dechrau'n Deg a Chefnogi Pobl ▪ Gweithio'n agos gyda'r rhaglenni Grant Cymunedau am Waith a Chyflogadwyedd ▪ Cefnogi gwaith datblygu cymunedau cydnerth.
	Cronfa Dydd Gwyl Dewi	£19,369.00	Pwrpas y gronfa yw cefnogi pobl ifanc sydd yng ngofal yr awdurdod lleol neu sydd wedi bod dan y gofal hwnnw i gael cyfleoedd fydd yn eu harwain at fywyd annibynnol a llwyddiannus.

			Ymhlith mathau’r gefnogaeth mae arweiniad ynghylch dewisiadau addysg, cronfeydd i gynnal cyswllt cymdeithasol â chyfoedion, a chyngor ar fyw'n annibynnol sy’n cynnwys materion megis sut i gyllidebu, talu biliau a phrynu nwyddau cartref.
	Hyrwyddo Ymgysylltiad Cadarnhaol I Bobl Ifanc	£108,896.82	Defnyddir y gronfa i roi ymyrraeth a chefnogi pobl ifanc sydd wedi troseddu ac a allai fod mewn perygl o aildroseddu. Cyflwynir ystod o gefnogaeth ac ymyraethau ar ffurf cyfiawnder adferol, gyda chyllid yn cael ei ddefnyddio i gyflogi staff i ymdrin â’r meysydd ymyrraeth a ganlyn. ▪ Atal, Ymyrryd yn Gynnar a biwro ▪ Iechyd a Lles ▪ Cyfiawnder Adferol Gwell ▪ Ailsefydlu a Throsglwyddo ▪ Gwell Cyfranogiad ▪ Gwella mynediad at Addysg, Hyfforddiant a Chyflogaeth ▪ Mynediad at dai ▪ Rhaglenni SPLASH Dargyfeiriol
	Gofal Plant a Chwarae	£59,879.76	Mae’r ‘Cynllun Gofal Plant a Chwarae ar draws Cymru’ yn rhoi i rieni sy’n gweithio gymysgedd o ofal plant ac dysgu trwy chwarae addysg gynnar i blant tair neu bedair oed, ar yr amod bod teuluoedd yn cwrdd â’r meini prawf cymhwysedd penodol
Grant Cymorth Tai	Cymorth Tai (Cefnogi Pobl cynt)	£2,643,866	Mae Grant Cymorth Tai yn ceisio atal digartrefedd, a chefnogi rhai o’n pobl mwyaf bregus i gael mynediad ac / neu allu cynnal cartrefi sefydlog ac addas
	Grant Atal Digartrefedd	£64,923	Mae’r Grant Atal Digartrefedd yn darparu cyllid ar gyfer ariannu prosiectau sydd o gymorth ac yn cefnogi pobl sy’n digartref neu a’r fin dod yn ddigartref.
	Gorfodaeth Rhent Doeth Cymru	£6,209	Pwrpas arian ar gyfer Gorfodaeth Rhent Doeth Cymru yw i hyrwyddo deddfwriaeth Cynllun rhent Doeth er mwyn sicrhau a chynnal mynediad i lety o ansawdd. E.E mae’r ddeddfwriaeth yn gosod dyletswydd ar landlordiaid I gofrestru ac ar gyfer rheoli tenantiaiethau
Cyfanswm		£5,334,739	

This page is intentionally left blank

Themes (Goals)	Outcomes
A prosperous Wales An innovative, productive and low carbon society which recognises the limits of the global environment and therefore uses resources efficiently and proportionately (including acting on climate change); and which develops a skilled and well-educated population in an economy which generates wealth and provides employment opportunities, allowing people to take advantage of the wealth generated through securing decent work.	More people in employment
	Improved skills for people
	Improved skills for a low carbon transition
	More opportunities for SMEs
	Resource efficiency and the circular economy are promoted
	Retaining jobs and skills during the COVID-19 crisis
	Innovation to support a more prosperous Wales
A globally responsible Wales A nation which, when doing anything to improve the economic, social, environmental and cultural well-being of Wales, takes account of whether doing such a thing may make a positive contribution to global well-being	Carbon Emissions are reduced
	Ethical procurement is promoted globally
	COVID-19 environmental response
	Innovation to support a globally responsible Wales
A resilient Wales A nation which maintains and enhances a biodiverse natural environment with healthy functioning ecosystems that support social, economic and ecological resilience and the capacity to adapt to change	Green spaces and biodiverity are protected and enhanced
	Safeguarding the environment
	Sustainable procurement is promoted
	Innovation to support a more resilient Wales
A healthier Wales A society in which people's physical and mental well-being is maximised and in which choices and behaviours that benefit future health are understood	Creating a healthier community
	Air Pollution is reduced
	Improving staff wellbeing
	Supporting workers, SMEs and VCSEs to face the COVID-19 crisis
	Innovation to support a healthier Wales

Themes (Goals)	Outcomes
A more equal Wales A society that enables people to fulfil their potential no matter what their background or circumstances (including their socio economic circumstances)	More opportunities for disadvantaged people
	Reducing inequalities
	More support for target curriculum activities
	Improved employability of young people
	Ethical procurement is promoted in Wales
	Innovation for a more equal Wales
A Wales of cohesive communities Attractive, safe, viable and well-connected.	More opportunities for VCSEs (Voluntary, Community and Social Enterprises)
	Social Value embedded in the supply chain
	A workforce and culture that reflect the diversity of the local community
	Crime is reduced
	Vulnerable people helped to live independently
	More working with the Community
	Supporting workers, SMEs and VCSEs to face the COVID-19 crisis
	Supporting communities to deal with the COVID-19 crisis
	Innovation to support more cohesive communitie sin Wales
A Wales of vibrant shared culture and thriving Welsh Language	The Welsh Cuture is promoted
	Native wildlife, nature and heritage sites are protected
	Innovation to support a more vibrant culture

This page is intentionally left blank

CYNGOR SIR YNYS MÔN **Templed Adroddiad Sgriwtini**	
Pwyllgor:	Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	20/10/20
Pwnc:	Adroddiad Perfformiad Blynyddol 19/20
Pwrpas yr Adroddiad:	Cyhoeddiad Statudol
Cadeirydd Sgriwtini:	Cyng Aled M Jones
Aelod(au) Portfolio:	Cyng Dafydd Rhys Thomas
Pennaeth Gwasanaeth:	Carys Edwards
Awdur yr Adroddiad: **Rhif Ffôn:** **E-bost:**	Gethin Morgan 01248 752111 GethinMorgan@ynysmon.gov.uk
Aelodau lleol:	n/a

1 – Argymhelliad/ion

Gofynir i'r Pwyllgor argymhell:

- y dylid cyhoeddi fersiwn terfynol o'r Adroddiad Perfformiad 2019/20 erbyn y dyddiad statudol ar ddiwedd mis Hydref a bod swyddogion yn cwblhau hyn mewn ymgynghoriad a'r Deilydd Portffolio fel y gellid ei gyhoeddi fel rhan o bapurau'r Cyngor (27.10.20)

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Arall

Defnyddir i fonitro Cynllun y Cyngor

3 – Egwyddorion Fel Canllaw ar gyfer Sgriwtini

Er mwyn cymhorthi Aelodau wrth graffu'r pwnc:-

3.1 Effaith mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**

3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**

3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**

3.4 Craffu'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu warantu ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**

3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt:
- hirdymor
- atal
- integreiddio
- cydweithio
- cynnwys

[ffocws ar lesiant]

4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol
1. Mae 58% o'n dangosyddion naill ai wedi cynnal neu wella eu perfformiad yn ystod 2019/20. Pa fesurau a roddwyd ar waith i gael yr effaith gadarnhaol hyn ar berfformiad a pha wersi y gellir eu ddysgu i ledaenu'r rhain ledled y sefydliad yn ystod 2020/21? 2. Gan ddefnyddio'r wybodaeth a gafwyd o adroddiad 2019/20 a ddylid blaenoriaethu meysydd perfformiad penodol ar sail risg yn ystod 19/20 a sut mae'r paneli sgriwtini yn chwarae eu rhan? 3. I ba raddau mae argyfwng Covid 19 wedi effeithio ar befformiad y Cyngor, ac a oes angen newid blaenoriaethau ac arferion gwaith y Cyngor ar gyfer 2020/21 o ganlyniad i'r pandemig?

5 – Cefndir / Cyd-destun
1.1 Mae'n ofynnol i'r cyngor lunio a chyhoeddi ei Adroddiad Perfformiad Blynyddol erbyn 31 Hydref bob blwyddyn - dogfen statudol sydd yn dadansoddi perfformiad dros y flwyddyn ariannol flaenorol yn erbyn y gwelliannau a'r blaenoriaethau amlinellwyd gan y Cyngor yn ei Amcanion llesiant sydd yn rhan o Gynllun y Cyngor. 1.2 Mae'r papur hwn yn amlinellu ein Adroddiad Perfformiad sy'n edrych yn ôl dros berfformiad y Cyngor ar gyfer 2019/20. 1.3 Mae'r Adroddiad yn edrych ar gynnydd y cyngor yn erbyn ein Dogfen Cyflawni Blynyddol ar gyfer 2019/20 fel amlinellwyd drwy ein 3 amcan llesiant penodol – • Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir • Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus a'u cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl • Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol 1.4 Mae'r drafft hwn yn edrych ar yr allbynnau a'r canlyniadau yn erbyn yr hyn y ddywedasom y byddem yn ei gyflawni o dan yr amcanion uchod. 1.5 Rhan allweddol o'r Adroddiad Perfformiad terfynol fydd asesiad o berfformiad y Cyngor yn erbyn ei ddangosyddion perfformiad allweddol, sy'n edrych ar berfformiad blwyddyn ar flwyddyn. Mae'r adroddiad yn tynnu sylw at ein llwyddiannau a meysydd lle mae angen gwella ymhellach.

6 – Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb [cynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]
n/a

7 – Oblygiadau Ariannol

Gall oblygiadau ariannol cyrhaeddiad yn erbyn amcanion ei gyfarch yn natganiad cyfrifo y Cyngor 2019/20.

8 – Atodiadau
Atodiad A – Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2019/20 (drafft)

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):
• Dogfen Cyflawni Blynyddol 19/20 • Cynllun y Cyngor 2017-2022

Adroddiad Perfformiad Blynyddol 19/20

Drafft Hydref 2020

Cynnwys

Rhagair 2

Cyflwyniad 2

Ymateb i'r Pandemig Coronafeirws 3

Dangosyddion Allweddol Coronafeirws 4

Perfformiad 2019/20 6

Sut rydym yn mesur a dadansoddi ein perfformiad 6

Dangosyddion perfformiad a dadansoddiad 8

Amcan 1: Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir 10

- Swyddi a Chyfleoedd Gwaith 10
- Addysg a Sgiliau 13
- Iechyd a Lles 15

Amcan 2: Cefnogi Oedolion a Theuluoedd Bregus i'w Cadw'n Ddiogel, yn Iach ac Mor Annibynnol â Phosib 20

- Cefnogaeth ar gyfer oedolion hŷn a bregus 20
- Cefnogaeth i Blant a Theuluoedd 21

Amcan 3: Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol 29

- Datblygu a Hyrwyddo 29
- Trawsnewid 32

Perfformiad Ariannol 2019/20 36

Casgliad 38

Gwybodaeth Bellach 39

Atodiad 1 40

DRAFT

Rhagair

Dyma fy nhrydydd adroddiad perfformiad blynyddol fel Arweinydd y Cyngor, ac yn wir, ni welwyd yr hyn oedd o'n blaen wrth gynllunio am y flwyddyn. Mae'n bleser gennyf gyflwyno ein Hadroddiad Perfformiad Blynyddol sy'n edrych yn ôl ar ein gwaith yn ystod 2018/19 yn ogystal â rhywfaint o'r gwaith rydym wedi'i wneud mewn ymateb i bandemig Covid-19. Mae'r adroddiad yn dwyn sylw at yr hyn yr ydym wedi, a heb ei gyflawni yn ystod y flwyddyn o gymharu â'r hyn y dywedasom y byddem yn ei wneud yn ein Dogfen Gyflawni Flynyddol ar gyfer 2018/19.

Mae'n bwysig nodi ar gychwyn yr adroddiad fy niolchiadau i bawb sy'n sicrhau llwyddiant y Cyngor er mwyn gwasanaethu pobl Ynys Môn. Hoffwn roi clod haeddiannol i bawb sy'n gweithio mor galed wrth i'r awdurdod berfformio ymysg y gorau yng Nghymru yn 2018/2019. Nid maint sy'n creu llwyddiant ond y parodrwydd i weithio er lles y gymdeithas.

Rydym yn falch o weld bod cynllun adnewyddu unedau Llawr y Dref i fod yn gartrefi cysurus wedi'i cwblhau. Rydym wedi newid polisi gosod er mwyn sicrhau'r defnydd gorau o'r fflatiau i'r gymuned yn Llangefni. Mewn cydweithrediad gyda'r Gwasanaeth Plant agorwyd dwy fflat hyfforddi i'n pobl ifanc sy'n gadael gofal.

Yn dilyn penderfyniad Rehau I gau'r ffatri yn Amlwch penderfynodd y Pwyllgor Gwaith i gefnogi'r ardal drwy gytuno ar gynllun adfer economaidd gogledd yr ynys. Derbyniwyd £495,000 gan NDA y gwaith hwn.

Agorwyd Neuadd y Farchnad yng Nghaergybi yn dilyn gwaith atgyweirio sylweddol ar ôl bod yn wag am flynyddoedd. Mae'r adeilad wedi'i achub i fod yn ganolbwynt i'r dref. Ymgartrefodd yn Llyfrgell yn daclus yn yr adeilad newydd gan gynnig gwasanaeth i'r holl genedlaethau ddod at ei gilydd mewn awyrgylch croesawgar.

Roeddwn yn arbennig o falch bod nifer y rhieni maeth wedi cynyddu yn ystod y flwyddyn oherwydd y newid yn ein cynnig gyda gostyngiad yn nhreth Cyngor, aelodaeth hamdden a thocyn parcio. Mae hyn sicrhau bod plant yr ynys yn gallu byw yma ym Môn.

Wrth i'r argyfwng Cofid-19 gau amdanom fel cymdeithas roedd y Cyngor yn ymateb ac yn addasu yn gyflym iawn er mwyn sicrhau diogelu'r bregus mewn cymdeithas a chefnogi'r anghenus. Rwy'n cydymdeimlo'n ddwys gyda phawb sydd wedi talu'r pris eithaf yn yr argyfwng, mae profedigaeth yn anodd mewn amseroedd arferol ond yn yr argyfwng hwn mae wedi rhoi pwysau dwysach ar deuluoedd a ffrindiau.

Mewn ymateb i'r pandemig, sefydlwyd llinell ffon argyfwng 7 diwrnod yr wythnos er mwyn cefnogi'r gymuned fregus. Cawsom nifer helaeth o ymholiadau yn enwedig gan fusnesau lleol. Hoffwn ddiolch i'r staff i gyd am eu parodrwydd i weithio'r oriau ychwanegol ac am fod yn llais cysurus ochr arall i'r ffon.

Ar gychwyn yr argyfwng daeth y Cyngor, Medrwn Môn a Menter Môn at ei gilydd er mwyn creu cefnogaeth gymunedol. Gwelwyd dros 800 o wirfoddolwyr yn cynnig eu hunan i gefnogi cymunedau Ynys Môn. Diolch I bob un ohonynt am ddiogelu'r anghenus yn ein cymdeithas. Drwy arweiniad Menter Môn gwelwyd cynllun Neges yn cael ei sefydlu er mwyn sicrhau prydau bwyd maethlon i'r bregus yn ein cymdeithas.

Yn olaf, mae amgylchiadau'r flwyddyn o mis Mawrth i Hydref 2020 wedi'i newid pob un ohonom. Gallwn ymfalchïo fel Cyngor o'n staff a'n cymunedau. Gyda'n gilydd gallwn wneud gwahaniaeth, wrth gyd-dynnu dangoswn nerth ein hynys fach.

Cyflwyniad

Ein nod ar gyfer y cyfnod 2017-2022 fel y nodir yn ein Cynllun Cyngor yw –

"Byddwn yn gweithio tuag at Ynys Môn sy'n iach ac yn llewyrchus lle gall teuluoedd ffynnu"

Y thema allweddol sy'n rhedeg trwy'r cynllun yw ein huchelgais i weithio â phobl Ynys Môn, ein cymunedau a'n partneriaid er mwyn sicrhau gwasanaethau o safon uchel a fydd yn gwella ansawdd bywyd i bawb ar yr Ynys.

Ni all ein nod fod yn bwysicach nag yn ystod yr amseroedd ansicr hyn ym mhob un o'n bywydau gyda phandemig coronafirws ledled y byd yn bygwth llawer o'n teulu, ffrindiau, cymdogion, cymunedau, cydweithwyr a'r ffordd yr ydym yn byw ein bywydau. Mae cymaint wedi newid yn ddramatig mewn cyfnod byr ac rydym ni fel Cyngor wedi bod yn gweithio'n galed gyda phartneriaid ac yn ein cymunedau i sicrhau bod trigolion ac ymwelwyr Ynys Môn fel ei gilydd yn aros mor ddiogel ac iach â phosibl.

Felly, byddwn yn dechrau ein hadroddiad mewn ffordd ychydig yn wahanol i'r arfer lle y byddwn yn adrodd rhai o'r penderfyniadau allweddol y mae'r Cyngor wedi cynnal yn ystod y pandemig ac yna symud ymlaen i ddarparu diweddariadau ar y gwaith a wnaed yn ystod 2019/20.

Ymateb i'r Pandemig Coronafeirws

Adroddwyd am yr achos Covid-19 positif cyntaf yn Ynys Môn ar y 11eg Mawrth 2020. Yn dilyn cyngor Llywodraeth y DU i bawb yn y DU i osgoi pob taith 'an-hanfodol' a chysylltiad ag eraill, fe wnaethom sefydlu Tîm Rheoli Ymateb i'r Argyfwng (EMRT) yn fewnol ar y 18fed Mawrth 2020.

Yr EMRT sy'n gyfrifol i wneud penderfyniadau ar unrhyw beth sy'n ymwneud â Coronafirws ar Ynys Môn gan gynnwys trafod darparu gwasanaeth allweddol, gweithgareddau newydd, cynllunio'r gweithlu, cyfathrebu, rhannu gwybodaeth ac iechyd a diogelwch. Mae'n cynnwys y Prif Weithredwr, Dirprwy Brif Weithredwr, yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth, Penaethiaid Gwasanaeth, Arweinydd y Cyngor a'r Dirprwy Arweinydd, a phersonél allweddol o safbwynt rheoli argyfwng. Roedd yr EMRT yn cyfarfod yn ddyddiol ar ddechrau'r pandemig ac ar adeg ysgrifennu hwn mae wedi cael ei leddfu i gyfarfod wythnosol gan fod nifer yr achosion dyddiol Covid-19 positif wedi gostwng. Cynhaliwyd cyfarfodydd trwy ffyrf rhithwir, gan ddangos gallu'r Cyngor i fod yn ymatebol sy'n addasu i heriau a gofynion sy'n newid.

Daw Cynllunio Argyfwng ar gyfer y pandemig coronafeirws o dan ddeddfwriaeth Argyfyngau Sifil Posib ac mae'n cael ei arwain yn genedlaethol gan Lywodraeth y DU a Llywodraeth Cymru. Ar lefel Gogledd Cymru mae hyn yn cael ei gydlynu a'i arwain gan y Fforwm Cydnerthedd Lleol (lle mae'r sector cyhoeddus yn cydweithio), drwy'r Grŵp Cydlynu Strategol argyfwng. Roedd y'r Cyngor yn gyfrifol am wneud penderfyniadau lleol a rhoi deddfwriaeth a chanllawiau cenedlaethol ar waith. Roedd yna rôl fonitro ac adrodd hefyd, drwy'r strwythurau, er mwyn dylanwadu a llywio.

Mae'r Arweinydd wedi gweithredu ei phwerau i wneud penderfyniadau gweithredol ers dechrau'r argyfwng.Mae Aelodau eisoes wedi cael eu briffio ar y Ddeddf Coronafeirws a'i goblygiadau o ran rhwymedigaethau statudol y Cyngor. Mewn perthynas â chyfarfodydd Pwyllgor, ni fu'n bosibl cynnal busnes yn ôl yr arfer. Mae Rheoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020 yn lleihau'r rhwymedigaethau cyfreithiol ar awdurdodau lleol mewn perthynas â chyfarfodydd, tra'n caniatáu i Aelodau fynychu cyfarfodydd o bell ar gyfer unrhyw gyfarfodydd gofynnol. Cynhaliwyd cyfarfod cyntaf 'o bell' y Pwyllgor Cynllunio a Gorchmynion ar 20 Mai gan ddefnyddio Microsoft Teams ac mae recordiad o'r cyfarfod ar gael ar wefan y Cyngor. Mae'r

DRAFT

Aelodau a'r swyddogion wedi addasu'n gyflym i ddefnyddio'r technoleg newydd a rydym wrthi'n datblygu datrysiadau ar gyfer cyfarfodydd ffrydio byw a gwasanaethau cyfieithu.

Mae delio gyda'r argyfwng Covid -19 wedi bod yn her sylweddol i'r Cyngor – nid yn unig o ran cynnal gwasanaethau allweddol rheng flaen a chynnal busnes arferol lle bo'n bosib, ond hefyd i sicrhau bod trefniadau iechyd a diogelwch yn eu lle i ddiogelu staff yr awdurdod tra'n darparu gwasanaethau.

Yn lleol, rydym wedi blaenoriaethu;

- Cynnal gwasanaethau statudol rheng flaen,
- Gweithredu gwasanaethau newydd mewn ymateb uniongyrchol o'r argyfwng,
- Cynllunio ar gyfer nifer sylweddol o farwolaethau,
- Amddiffyn a diogelu gweithlu'r Cyngor,
- Sicrhau cyflenwad Offer Amddiffyn Personol (PPE) digonol a safonol,
- Amddiffyn a chefnogi plant bregus a phlant ein gweithwyr allweddol yn ein Hybiau Gofal,
- Gweithredu canllawiau cenedlaethol,
- Gweithredu grantiau cenedlaethol, e.e. cymorth busnes, taliadau uniongyrchol am bridal ysgol am ddim,
- Addasu'r gweithlu mewn cyfnod byr o amser a chreu'r amodau ar gyfer gwahanol ffyrdd o weithio gan gynnwys cyflwyno Microsoft Teams a galluogi staff nad oeddent erioed wedi gweithio gartref yn y gorffennol i weithio gartref,
- Dod yn un o'r Siroedd cyntaf i beilotio'r system 'Profi ac Olrhain',
- Darparu cyfathrebiadau a rhannu gwybodaeth yn amserol ac yn rheolaidd, yn fewnol ac yn allanol, a
- Cydweithredu'n effeithiol ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol; ac
- Ail-ddyrannu dyletswyddau staff er mwyn gweithio ar y tîm Prawf, Olrhain ac Amddiffyn

Rhaid hefyd pwysleisio bod gwaith dydd i ddydd wedi parhau yn ystod cyfnod yr argyfwng ar draws sawl Gwasanaeth, ond bod y dull o weithio wedi cael ei addasu er mwyn cadw'r gweithlu a thrigolion yr Ynys yn ddiogel.

Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth am rywfaint o'r gwaith a wnaed yn ystod y cyfnod hwn yn Atodiad 1 ar ddiwedd yr adroddiad hwn, yn ogystal â'r diweddariadau a drafodwyd yn y Pwyllgor Gwaith trwy gydol y flwyddyn i ddod sydd ar gael ar ein gwefan.

Dangosyddion Allweddol Coronafeirws

Y dangosyddion a ddangosir isod yw dim ond rhai o'r materion allweddol a'r heriau y bydd angen eu hystyried fel rhan o'r broses Cynllunio adferiad pandemig Coronafeirws:

Iechyd a Gofal

- Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, mae achosion coronafirws positif Ynys Môn ymhlith yr isaf yng Nghymru (8 Hydref) gyda 25.7 o achosion fesul poblogaeth 100k dros gyfnod o 7 diwrnod. I roi hyn mewn persbectif, fe wnaethon ni daro uchder o dros 120 o achosion fesul poblogaeth 100k yn ystod yr achosion o ffatri 2Sisters ym mis Mehefin. Llwyddwyd i ostwng y gyfradd yn gyflym ac atal achosion cymunedol oherwydd y gwaith a wnaed gan y rhaglen Tracio ac Olrhain, Iechyd Cyhoeddus Cymru, Llywodraeth Cymru, 2Sisters a a ni'n hunain.
- Roedd bron i 800 o unigolion wedi cynnig eu henwau i wirfoddoli gyda Medrwn Môn yn ystod y pandemig, gyda 589 o wirfoddolwyr yn gweithio yn ystod pythefnos cyntaf y cyfnod clo. Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, mae bron i 500 o wirfoddolwyr yn dal i roi

cymorth i tua 650 o bobl yn ein cymunedau gydag amryw dasgau, o siopa i ddanfon meddyginiaeth.

- Mae cynllun Neges wedi danfon mwy na 3000 o brydau i unigolion, cyplau a theuluoedd ers dechrau'r pandemig
- Hefyd mae'r Banciau Bwyd wedi dosbarth dros 400 o becynnau hyd yma, gydag ymateb eithriadol o ran rhoddion gan y cymunedau
- Derbyniodd 3393 o bobl lythyr Gwarchod gan Lywodraeth Cymru, ac ar ôl i'r Cyngor gysylltu â'r unigolion hynny, danfonwyd tua 150 o barseli bwyd i'r rheiny a oedd angen y pecynnau
- Telir cyfanswm o 1551 o daliadau ar gyfer Prydau Ysgol am Ddim i deuluoedd cymwys ar yr ynys. Mae hyn yn gynnydd ar y 1140 o hawlwyr Prydau Ysgol am Ddim a nodwyd yn PLASC
- Bu cyfartaledd o 105 o blant yn mynychu un o'r Hybiau Gofal Ysgol yn ddyddiol ar anterth y pandemig (Ebrill a Mai) gyda chyfartaledd o 98 aelod staff yn bresennol. Rhwng Mehefin a chanol Gorffennaf, cododd hyn i gyfartaledd o 170 o blant yn mynychu bob dydd, ynghyd â 125 o aelodau staff
- Mynychodd cyfartaledd o 375 o blant yr ysgol ar y diwrnodau cadw mewn cysylltiad

Ecomoni a'r Gweithlu

- Roedd nifer y bobl sy'n hawlio budd-daliadau ddiwedd mis Awst yn 6% o'r gweithlu sydd ar gael, ac mae wedi mwy na dyblu yn ôl cyfartaledd 2019/20 o 2.9%
- Mae tua 7700 o bobl wedi cael eu rhoi ar ffyrlo hyd at ddiwedd Awst, sy'n cyfateb i 24% o boblogaeth gweithlu Ynys Môn
- Hyd at ddiwedd Gorffennaf, gwnaed tua 3000 o hawliadau, gan tua 81% o'r busnesau cymwys hynny, i'r Cynllun Cymorth Incwm i'r Hunangyflogedig (SEISS). Talwyd cyfanswm o £7.6Miliwn gyda thaliad cyfartalog o £2600 yr hawliad
- Mae cyfanswm o 148 o fusnesau, 89 Micro a 59 o fusnesau bach a chanolig, wedi hawlio oddeutu £ 2.6M o'r Gronfa Gwydnwch Economaidd
- Mae'r Cyngor wedi talu cyfanswm o £17.32M mewn Grantiau Llywodraeth Cymru hyd yn hyn i 1732 o fusnesau sy'n gymwys i gael y rhyddhad ardrethi i fusnesau bach ar yr Ynys gyda gwerth ardrethol o £ 12,000 neu lai
- Mae'r Cyngor wedi talu cyfanswm o £4.5M mewn Grantiau Llywodraeth Cymru i 180 o fusnesau manwerthu, hamdden a lletygarwch sy'n meddiannu eiddo sydd â gwerth ardrethol rhwng £12,001 a £ 51,000
- The Council has also paid Welsh Government Grants totalling £112,500 to 45 new start-up businesses
- Roedd tua 25% o staff y Cyngor wedi parhau i weithio allan yn y gymuned yn ystod y tôn gyntaf o'r pandemig, gyda thua 43% o aelodau staff yn gweithio oddi cartref ar gyfartaledd.

DRAFT

Perfformiad 2019/20

Fe wnaethom amlinellu beth fyddem yn ei wneud i gyflawni ein Cynllun Cyngor yn ein Dogfen Gyflawni Flynyddol (DGB) ar gyfer 2018/19. Bydd yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol hwn yn adolygu'r cynnydd a wnaethom gyda'n camau gweithredu mewn perthynas â'n hamcanion a amlinellir yn ein DGB ac yn cymharu ein perfformiad gyda mesurau allweddol.

Fe wnaethom nodi hefyd y byddwn yn gwneud ein gorau glas i sicrhau bod ein gwaith yn cyd-fynd a'r nodau ac egwyddorion o ddatblygu cynaliadwy sydd wedi eu hymgorffori yn y Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol. Mae ein hamcanion wedi eu cyfateb i'r rhain fel y gwelir yn nhabl 1 isod.

Amcanion y Cyngor a'r Cyswllt gyda Nodau Cenedlaethol	Llewyrchus	Gwydn	Iachach	Mwy cyfartal	Cymunedau cydlynol	Yr Iaith Gymraeg /	Yn fyd-eang gyfrifol
1. Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl.		✓	✓	✓	✓	✓	
3. Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Tabl 1

Sut rydym yn mesur a dadansoddi ein perfformiad

Beth yw Rheoli Perfformiad?

Mae Rheoli Perfformiad yn broses lle mae'r cyngor a'i staff yn cydweithio i gynllunio, monitro ac adolygu ein blaenoriaethau corfforaethol trwy amcanion corfforaethol, amcanion y gwasanaethau ac amcanion unigol, o fewn adnoddau a ddyrannir.

Cynllun y Cyngor

Mae'r Cynllun Corfforaethol yn nodi Nodau ac Amcanion strategol y Cyngor ar gyfer y tymor etholiadol. Mae'n hysbysu'r broses o wneud penderfyniadau ar bob lefel yn y Cyngor ac yn:

- gosod y fframwaith yr ydym yn ei ddefnyddio i gynllunio, gyrru a darparu ein gwasanaethau
- dylanwadu ar y modd y byddwn yn llunio ein cyllideb yn flynyddol, ac yn
- helpu i fonitro cynnydd ac asesu beth y byddwn yn ei gyflawni bob blwyddyn.

Sut a phryd y caiff ei fonitro?

Bydd y Cynllun Corfforaethol yn cael ei gyflawni'r drwy wireddu'r Ddogfen Gyflawni Flynyddol (Ebrill – Mawrth). Bydd yn cael ei lunio ar ddechrau pob blwyddyn ariannol ac yn gosod manwl y Cyngor am 12 mis yn erbyn y Cynllun Corfforaethol. Mae anawsterau yn amlwg wedi bod wrth gwrdd â'r amserlenni hynny yn ystod 20/21 gydag ymddangosiad y pandemig byd-eang. O ganlyniad, bwriad y

Cyngor Sir yw llunio Dogfen Gyflenwi 18 mis yn ystod Hydref 2020 a fydd yn arwain y broses o wneud penderfyniadau sy'n cyd-fynd â chynllunio adferiad am weddill tymor y weinyddiaeth gyfredol. Ar ddiwedd y flwyddyn ariannol, ysgrifennir yr Adroddiad Perfformiad Blynyddol i adrodd ar y cynnydd a wnaed yn erbyn y Ddogfen Gyflawni Flynyddol dros y 12 mis diwethaf

Caiff y Cynllun Corfforaethol ei fonitro drwy amrywiaeth o sianelau sy’n cynnwys:

- Byrddau Rhaglen Trawsnewid Chwarterol;
- Adroddiad Cerdyn Sgorio Corfforaethol Chwarterol; ac
- Adolygiadau Gwasanaeth Blynyddol

Yn dilyn hynny, bydd adroddiadau a gynhyrchir gan ddefnyddio gwybodaeth o’r ffynonellau hyn yn cael eu hystyried gan ein swyddogaeth sgriwtini corfforaethol ac yna’r Pwyllgor Gwaith. Mae hyn yn sicrhau bod yr holl aelodau yn ymwybodol o’r cynnydd yr ydym yn ei wneud yn erbyn ein blaenoriaethau.

Byrddau Rhaglen Trawsnewid

Mae’r Byrddau Rhaglen Trawsnewid, a gynhelir bob chwarter, yn cael eu cadeirio gan y Prif Weithredwr a’r Ddirprwy Prif Weithredwr a byddant yn cynnwys Penaethiaid Gwasanaeth, Uwch Reolwyr, Aelodau o’r Pwyllgor Gwaith ac Aelodau Sgriwtini.

Mae gan y Byrddau Rhaglen gylch gwaith i fonitro a gyrru cynnydd ar Raglenni a Phrosiectau Newid perthnasol a rhoi hyder i Aelodau Etholedig ac Uwch Arweinwyr bod buddion a ragwelir ar gyfer y Cyngor a chymunedau yn cael eu gwireddu ac mae sicrhau hyn mewn modd amserol yn allweddol. Mae'r cylch gorchwyl hwn wedi'u hadolygu a'u diweddaru yn ddiweddar i gynnwys croestoriad ehangach o fewnbwn gwleidyddol ynghyd â rolau a chyfrifoldebau clir wedi'u hegluro.

Adolygiadau Gwasanaeth

Disgwylir i bob gwasanaeth ymgymryd â dau Adolygiad Gwasanaeth bob blwyddyn a byddant yn cael eu cynnal a’u rheoli’n gorfforaethol:

1. Adolygiad Ariannol o’r Gwasanaeth

   Y broses o ragweld arbedion o fewn gwasanaethau a gwaith trawsnewid y gellir ei ddefnyddio er mwyn cynorthwyo’r broses o osod cyllideb blynyddol y Cyngor.

2. Adolygiad o Berfformiad a Risg y Gwasanaeth

   Gofynnir i’r gwasanaethau gwblhau hunan-asesiad gwasanaeth er mwyn gweld lle mae’r Gwasanaeth mewn perthynas â dangosyddion perfformiad, salwch, llywodraethiant, risg ac yn y blaen. Fe’i defnyddir er mwyn rhoi sicrwydd i’r UDA / Pwyllgor Gwaith bod cyfeiriad y gwasanaeth wedi’i alinio yn unol â chyfeiriad ehangach y Cyngor ac y defnyddir adnoddau mewn modd effeithiol.

Cerdyn Sgorio Corfforaethol

Datblygwyd y cerdyn sgorio corfforaethol er mwyn adnabod a hysbysu arweinwyr y Cyngor am y cynnydd yn erbyn dangosyddion sy’n dangos bod gweithgareddau’r Cyngor o ddydd i ddydd yn cael eu gweithredu’n llwyddiannus. Mae’n cynorthwyo i ddarparu sylfaen dystiolaeth drwy’r dangosyddion y gellir drafftio’r adroddiad perfformiad blynyddol ohono. Mae’n portreadu sefyllfa’r Cyngor yn erbyn ei amcanion gweithredol fel y’u hamlinellwyd ac y cytunwyd arnynt ar y cyd rhwng yr Uwch Dîm Arweinyddiaeth / Pwyllgor Gwaith a’r Pwyllgor Gwaith Cysgodol.

DRAFT

Mae adroddiad monitro'r cerdyn sgorio chwarterol yn amlinellu camau gweithredu lliniarol y mae'r UDA wedi eu hadnabod er mwyn gyrru a sicrhau gwelliannau. Bydd yr adroddiad hwn yn cael ei graffu gan y Pwyllgor Sgriwtini a'r Pwyllgor Gwaith lle gellir cael sicrwydd bod perfformiad yn cael ei reoli'n effeithiol ar draws y gwasanaeth.

Dangosyddion perfformiad a dadansoddiad

Mae'r cyngor yn monitro ei berfformiad trwy'r cerdyn sgorio corfforaethol, mae'r dangosyddion o fewn y cerdyn sgorio'n adrodd ar ddangosyddion cenedlaethol a lleol.

Caiff Dangosyddion Cenedlaethol, sy'n cael eu hadnabod fel Mesurau Atebolrwydd Cyhoeddus (PAM) eu cyhoeddi ac yn draddodiadol maent wedi ei ddefnyddio i gymharu bob Awdurdod Lleol yn erbyn yr un dangosyddion. Yn anffodus, oherwydd y Pandemig Coronafirws cyfredol, ni fydd y gymhariaeth genedlaethol ar gyfer eleni yn cael ei chynnal ac felly bydd y dadansoddiad o ddangosyddion eleni yn seiliedig ar ein perfformiad ein hunain yn ystod y flwyddyn flaenorol.

Nodwyd gennym yn Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2018/19 y llynedd y byddem yn anelu at wella ein perfformiad yn 2019/20 drwy fonitro'r holl ddangosyddion PAM drwy'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol, gyda'r mwyafrif ohonynt yn chwarterol, a gweddill y dangosyddion yn flynyddol, fel y gellid canfod gwelliannau a'u cyflawni'n gynt yn y flwyddyn. Cytunwyd gennym hefyd, am y tro cyntaf, i ddefnyddio'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol i fonitro ein perfformiad yn erbyn ein hamcanion fel Cyngor.

Mae'r newid hwn wedi sicrhau mai amcanion y Cyngor yw canolbwynt ein hadroddiadau ar berfformiad, yn hytrach na dim ond statws CAMG (RAYG) (gweler y diffiniad isod). Mae'r broses hon yn rhoi asesiad rheolaidd o'n perfformiad i'n Uwch Reolwyr, ein Haelodau Etholedig a'r cyhoedd, a gellir ei ddefnyddio i gychwyn camau unioni / lliniaru.

Dengys y siart gylch isod (siart 1), yn ystod 2019/20, bod 58% o'n dangosyddion naill ai wedi gwella neu fod perfformiad wedi'i gynnal, ac y bu gostyngiad ym mherfformiad 22% ohonynt, o gymharu â pherfformiad 2018/19.

Mae 9% o'r dangosyddion yn ddangosyddion newydd ar gyfer y flwyddyn, ac felly nid oes ganddynt ddata perfformiad ar gyfer 2018/19 i gymharu ag ef. Ni ellir cymharu 11% o'r dangosyddion oherwydd newidiadau i'r dull o gyfrifo'r dangosydd perfformiad neu oherwydd nad oedd canlyniad ar gael, gan nad oedd y dangosydd perfformiad wedi'i gyhoeddi.

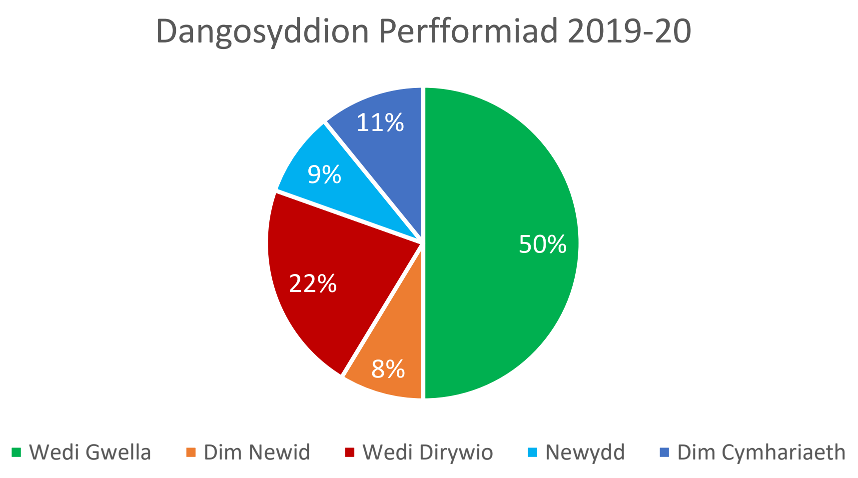

Siart 1

Dylid nodi hefyd bod 66% o’r dangosyddion wedi perfformio’n uwch na’u targedau am y flwyddyn, roedd 17% o fewn lefelau goddefiant y targed (Melyn ar y Cerdyn Sgorio), roedd 13% yn is na’r targed (Ambr neu Goch ar y Cerdyn Sgorio) ac ni fu modd casglu’r 4% oedd yn weddill am y rhesymau a drafodwyd eisoes. Gellid dadlau bod hyn yn adlewyrchiad cadarnhaol o sut y rheolwyd perfformiad yn ystod 19/20 ond gellir casglu mwy o fanylion a thrafodaeth o'r penodau canlynol o'r adroddiad hwn.

Sut ydym yn cyflwyno ein perfformiad:

Mae’r siart isod yn egluro sut ydym yn cyflwyno ein tueddiadau perfformio o fewn y cerdyn sgorio a thrwy’r ddogfen hon. Cyflwynir y cynnydd mewn perthynas ag amcanion yn ystod 2017/18 fel testun mewn siart ac mae cod lliw i gynrychioli statws y cynnydd, y cyfeirir ato fel statws CAMG (RAYG):

Coch = 10% neu fwy yn is na’r targed
Ambr = rhwng 5% a 10% o’r targed
Melyn = o fewn 5% i’r targed
Gwyrdd = o fewn y targed

Cyflwynir y statws CAMG (RAYG) gyda’r Dangosyddion Perfformiad perthnasol ar ddiwedd pob adran. Dangosir y Dangosyddion Perfformiad fel yr enghraifft isod, sy’n cynnwys statws CAMG (RAYG) lleol ein chwartel perfformiad PAM cenedlaethol a’u tueddiadau fesul blwyddyn.

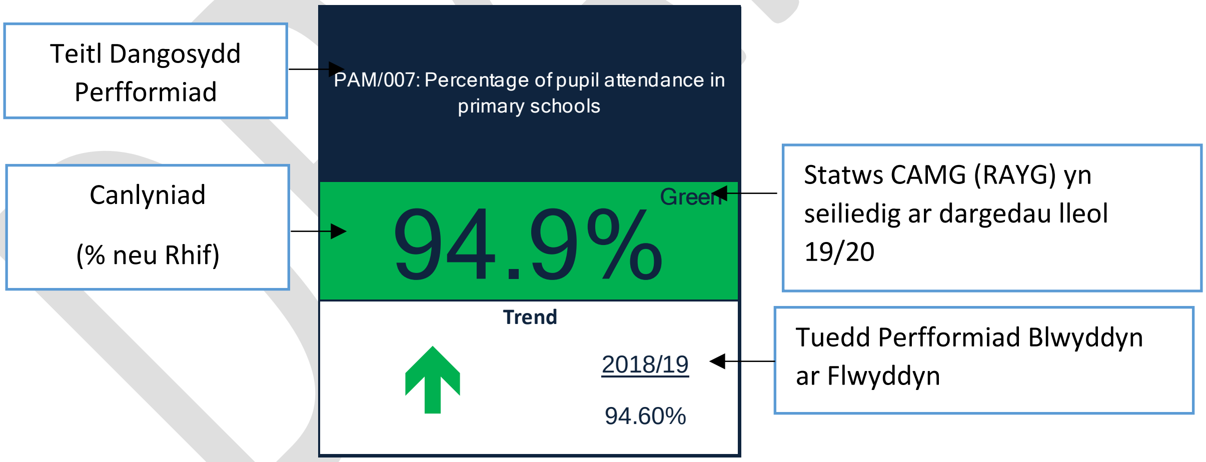

Amcan 1: Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir

Swyddi a Chyfleoedd Gwaith

Yr hyn rydym wedi'i wneud

Rydym wedi parhau i sicrhau bod prosiectau sydd i'w cyflawni ym Môn drwy Fargen Twf Gogledd Cymru yn dal i fod yn flaenoriaeth o fewn y rhanbarth. Hefyd mae gwaith datblygu ar Cais Twf Gogledd Cymru i hybu twf economaidd ar lefel leol a rhanbarthol, drwy gynorthwyo Bwrdd Uchelgais Gogledd Cymru, wedi gwneud cynnydd da yn ystod y flwyddyn.

Mae'r rhanbarth Gogledd Cymru wedi llwyddo mewn egwyddor i ddiogelu cyllid sylweddol drwy'r Fargen Twf (£240m) i gefnogi'r gwaith o gyflawni prosiectau Porth Caergybi, Aráe Lanw Morlais, Cysylltedd Digidol a'r Ganolfan Ragoriaeth Ynni Niwclear. Gallai'r Ynys hefyd elwa'n uniongyrchol ac yn anuniongyrchol o'r Rhaglenni Bargen Twf eraill. Y nod yw cytuno ar y Fargen Twf derfynol gyda Llywodraeth y DU a Chymru cyn diwedd blwyddyn ariannol 2020/21

Yn ystod y flwyddyn, paratowyd Cynllun Adfywio Economaidd Gogledd Ynys Môn gennym i gefnogi adfywio economaidd yng Ngogledd Ynys Môn. Mae'r cynllun hwn yn bwysig o ganlyniad i atal prosiect Wylfa Newydd, ynghyd â chau ffatri blastigau Rehau, ac effeithiau'r gostyngiadau mewn lefelau staffio a gweithgareddau yng Ngorsaf Bŵer wreiddiol Wylfa fel y mae'r gwaith datgomisiynu'n mynd yn ei flaen. Mabwysiadwyd y Cynllun yn ffurfiol gan y Cyngor ym mis Gorffennaf 2019.

Yn Rhagfyr 2019, cymeradwyodd yr Awdurdod Datgomisiynu Niwclear (NDA) gais grant gan y Cyngor am £495,000 o'i Gronfeydd Economaidd-Gymdeithasol, i'w wario dros gyfnod o 3 blynedd i gefnogi'r gwaith o weithredu'r Cynllun.

Diogelwyd £38,000 yn rhagor o gyllid hefyd gan Gynllun Galluogi Adnoddau Naturiol a Lles yng Nghymru Llywodraeth Cymru i ddatblygu cynigion ar gyfer prosiectau amgylcheddol yng Ngogledd Ynys Môn.

Ar ôl bod yn wag am bron i 20 mlynedd, agorodd Neuadd y Farchnad Caergybi ei giatiau ffrynt eiconig unwaith eto ar Fedi 2il 2019. A hwnnw bellach yn gartref i Lyfrgell Caergybi, canolfan hanes leol, fforwm cymunedol, ynghyd ag ystafelloedd cyfarfod gyda lle i'w osod ar y llawr cyntaf at ddibenion masnachol a swyddfeydd, mae'r adeilad unwaith eto'n galon canol tref a bywyd cymunedol Caergybi.

Fe gafodd Neuadd y Farchnad Caergybi ei hadnewyddu er mwyn ei defnyddio unwaith eto gyda chyllid o tua £4m gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol (NLHF), Llywodraeth Cymru, a chronfeydd grantiau'r Undeb Ewropeaidd.

Gellir cael rhagor o wybodaeth am Neuadd y Farchnad yn yr astudiaeth achos ar ddiwedd yr adran hon o'r adroddiad.

Mae cyllid NLHF o £1.5m wedi'i ddiogelu hefyd ar gyfer cam pellach ym Menter Treftadaeth Treflun Caergybi (THI) i wella adeiladau hanesyddol sy'n wag, neu sydd wedi mynd â'u pen iddynt yng nghanol tref Caergybi.

Diogelwyd £3.25m arall gan y Rhaglen Buddsoddi Cyfalaf Adfywio Wedi'i Dargedu (TRI) ar gyfer y prosiect Eiddo Gweigion yng Ngogledd Orllewin Cymru a arweinir gan y Cyngor, sydd nid yn unig yn darparu arian cyfatebol ar gyfer Cam 2 o THI Caergybi ond hefyd yn helpu i ariannu Grantiau i Brynwyr am y Tro Cyntaf ac i Landlordiaid ar gyfer Cartrefi Gweigion ym Môn a Gogledd Gwynedd.

Diogelwyd cyllid TRI hefyd i ariannu astudiaethau gyda golwg ar lywio'r gwaith o ailddatblygu safleoedd yr ysgolion sydd wedi cau yng Nghaergybi.

Fel rhan o Brosiect Isadeiledd Strategol Caergybi, mae gwaith ar fynd bellach i adeiladu 10 uned fusnes newydd i gefnogi busnesau'r ynys yn Penrhos, Caergybi.

Penodwyd Wynne Construction i ailddatblygu hen safle'r hofrenfa yn unedau busnes. Bydd y datblygiad hwn yn darparu 30,000 troedfedd sgwâr o le ar gyfer swyddfeydd, busnesau diwydiannol ysgafn a storfeydd i hybu twf busnes a chefnogi'r sector ynni carbon isel. Lleolir mannau gwefru cerbydau trydan ar y safle hefyd.

Llwyddodd swyddogion Datblygu Economaidd Ynys Môn i ymgeisio am £2.3m o Gronfa Datblygu Rhanbarthol Ewrop (ERDF) trwy Lywodraeth Cymru, ac am y tro cyntaf i Ynys Môn, cytunwyd ar fenter arloesol ar y cyd, sy'n werth £1.6m, gyda Llywodraeth Cymru.

Mae'r prosiect yn rhan o gynlluniau ehangach i ddatblygu Parth Menter Ynys Môn a Rhaglen Ynys Ynni. Bydd y gwaith adeiladu wedi'i gwblhau a'r unedau'n barod i fusnesau'n ddiweddarach yn 2020.

Dywedodd deilydd portffolio datblygu economaidd a phrosiectau mawr Cyngor Sir Ynys Môn, y Cyng. Carwyn Jones: "Mae nifer sylweddol o brosiectau ynni carbon isel yn cael eu datblygu ar hyn o bryd yn y sector preifat ym Môn, gan gynnwys cynllun ynni'r llanw cyffrous Morlais.

"Rydym yn gweithio i sicrhau bod yr isadeiledd angenrheidiol yn ei le i sicrhau bod yr ynys yn manteisio ar y cyfleoedd hyn i fusnesau."

Dywedodd Gweinidog yr Economi, Ken Skates:

"Mae'r fenter ar y cyd a gytunwyd gennym yn brawf pellach o'n cefnogaeth i'r sector pwysig iawn hwn ac i ranbarth sy'n prysur ddod yn wirioneddol flaenllaw ar lefel fyd-eang fel canolfan ragoriaeth ym maes ynni carbon isel."

"Bydd hefyd yn cyfrannu tuag at greu'r math o ffyniant cynhwysol a chynaliadwy yng Ngogledd Cymru yr ydym yn gweithio'n galed i'w yrru yn ei flaen trwy ein Cynllun Gweithredu Economaidd."

Mae Rhaglen Ynys Ynni Ynys Môn yn ymdrech ar y cyd rhwng amryw randdeiliaid o fewn y sectorau cyhoeddus a phreifat a'r trydydd sector yn gweithio mewn partneriaeth, gan roi Ynys Môn ar flaen y gad o ran ymchwil a datblygu, cynhyrchu a gwasanaethu ym maes ynni carbon isel, ac yn sgil hynny'n dod â'r posibilrwydd o fuddion economaidd anferth.

Gweledigaeth Ynys Ynni yw creu cyfle unwaith mewn oes i greu swyddi, twf economaidd a ffyniant trwy elwa ar llawer o brosiectau gweddnewidiol ar Ynys Môn.

Mae Rhaglen Ynys Ynni'n cydweithredu â sawlranddeiliaid allweddol i:

- Ddenu a dadrisgio buddsoddiad strategol mawr
- Dylanwadu ar ddatblygwyr posib
- Hybu datblygiad pobl a chymunedau cystadleuol
- Hybu datblygiad busnesau cystadleuol
- Hybu datblygiad isadeiledd cystadleuol
- Gwireddu'r buddiannau y gall prosiectau mawr eu cyflawni a lliniaru effeithiau andwyol
- Gwneud y gorau o fuddion etifeddol hirdymor

Byddwn yn parhau i ddefnyddio Rhaglen Ynys Ynni i ymgysylltu â rhanddeiliaid allweddol yn y sectorau cyhoeddus a phreifat, ynghyd â buddsoddwyr mawr posib ym maes ynni, i hyrwyddo cyfleoedd a dylanwadu ar fuddsoddiadau posib.

Rydym yn parhau i ddylanwadu ar yr holl brosesau caniatâd mewn perthynas â datblygiadau mawr ac yn ymateb iddynt, gan sicrhau ein bod yn elwa ar gyfleoedd a bod unrhyw effeithiau negyddol yn cael eu canfod a'u lliniaru'n gyfatebol. Rydym wrthi ar hyn o bryd yn ymateb i'r datblygiadau a'r prosiectau a ganlyn:

- Safle Niwclear Wylfa Newydd
- Aráe Lanw Morlais
- Fferm Solar Traffwll
- Datblygiad Marina Caergybi
- Datblygiad Glannau Caergybi
- Prosiectau Atal Llifogydd

Er bod pob un o'r uchod yn gadarnhaol hy mae'n dangos y meysydd sydd wedi'u symud ymlaen. Mae'n werth nodi hefyd bod economi Ynys Môn sydd eisoes yn fregus wedi cael ei tharo'n arbennig o galed gan ddechrau'r pandemig Covid-19. Erbyn diwedd mis Mai 2020, roedd effeithiau anghymesur o ddifrifol ar rai sectorau, yn enwedig twristiaeth a lletygarwch (prif sector economaidd yr ynys), ac ar bobl ifanc, heb os wedi dod â chaledi difrifol i lawer o fusnesau ac wedi effeithio ar lawer o unigolion a'u teuluoedd.

Roedd twristiaeth, lletygarwch a'i gadwyn gyflenwi gysylltiedig wedi colli tua 40% o'r incwm potensial blynyddol a wneir yn gyffredinol dros gyfnod gwyliau'r Pasg. Cafodd bron i chwarter gweithwyr Ynys Môn (6,400 o unigolion neu 24.6%) eu ffyrlo erbyn 31 Mai (gan gynyddu i 7,700 erbyn 31 Gorffennaf), ac roedd tua 2,700 o unigolion hunangyflogedig yn ddibynnol ar gefnogaeth y llywodraeth trwy gynllun hunangyflogedig SEISS. Roedd y niferoedd sy'n derbyn 'buddion allan o waith' Credyd Cynhwysol (CC) wedi dyblu (o 1,335 ym mis Mawrth 2020 i 2,615 ym mis Mai), cynnydd yn y gyfradd o 3.3% i 6.3% (cynyddodd hyn i 6,275 o unigolion, neu 6.6% erbyn 31ain. Gorffennaf). Cafodd pobl ifanc eu taro'n arbennig o galed gyda 11.7% o bobl ifanc 18-24 oed yn hawlio CC 'budd-daliadau allan o waith' erbyn 31 Gorffennaf o'i gymharu â 6.6% o'r boblogaeth waith yn ei chyfanrwydd.

O ganlyniad, mae'r Cyngor wrthi'n llunio cynllun adfer, sy'n anelu at:

(i) sefydlu fframwaith y cytunwyd arno ac ystod o gamau gweithredu a mentrau y gellir eu gweithredu'n rhagweithiol, ar y cyd ac mewn partneriaeth ag eraill, i fynd i'r afael ag adferiad economaidd ôl-Covid-19 a'r materion sy'n wynebu busnesau lleol ar Ynys Môn ers hynny. dyfodiad y pandemig; a hefyd

(ii) yn ychwanegol at osod y sylfeini i hwyluso 'adferiad', dechrau ailstrwythuro'r economi leol i geisio sicrhau mwy o wytnwch a thwf posibl yn y dyfodol, mae 'chwaer gynllun' sy'n mynd i'r afael â materion penodol sy'n wynebu'r sector twristiaeth a lletygarwch a'r rheolaeth a mae datblygiad Ynys Môn fel cyrchfan i ymwelwyr hefyd yn cael ei gynhyrchu.

Fodd bynnag, o ystyried natur y cynllun datblygol hwn a'r gofynion adnoddau tebygol i'w weithredu, ni all y Cyngor, ynddo'i hun, ysgogi adferiad. Gydag adnoddau a gallu cyfyngedig, mae partneriaeth a chydweithio yn hanfodol. Bydd ymgysylltu'n genedlaethol a hefyd yn rhanbarthol trwy Fwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru yn allweddol. Yn lleol, bydd gan sefydliadau fel Menter Môn, Medrwn Môn a Môn CF rolau hanfodol i'w chwarae yn ogystal â Chynghorau tref a chymuned. Bydd

ymgysylltu a chydweithio effeithiol ac ystyrlon gyda'r sector preifat a'i gyrff cynrychioliadol (megis Ffederasiwn Busnesau Bach, Cymdeithas Twristiaeth Ynys Môn a Siambrau Masnach), hefyd yn hanfodol wrth ddiffinio a chyflawni'r ymyriadau â blaenoriaeth sydd eu hangen i gynnal cyflogaeth, cefnogaeth busnesau a gyrru adferiad economaidd ôl-Covid-19.

Addysg a Sgiliau

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Cynhaliwyd agoriad swyddogol Ysgol Santes Dwynwen yn Niwbwrch ar 29ain Ebrill 2019. Mae'r ysgol yn cymryd lle pedair ysgol, sef Ysgol Bodorgan, Ysgol Dwyran, Ysgol Llangaffo ac Ysgol Niwbwrch.

   Mae'r ysgol £5m newydd yn rhoi lle i ddisgyblion a fydd yn manteisio ar y cyfleusterau a'r adnoddau diweddaraf sy'n cynnwys ystafelloedd dosbarth modern â digonedd o offer, ynghyd â mannau awyr agored addas ar gyfer chwarae a dysgu. Ariannwyd y prosiect yn rhannol gan Lywodraeth Cymru drwy'r Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif.

   I weld fideo sy'n dangos rhai o'r prosiectau a gyflawnwyd drwy'r Rhaglen Ysgolion 21ain Ganrif, cliciwch ar y ddolen isod:

   https://www.anglesey.gov.uk/en/Residents/Schools-and-learning/Modernising-Anglesey-Schools/Creating-schools-for-the-21st-century.aspx

   Datblygwyd darpariaeth gofal plant newydd ar sawl un o safleoedd ysgolion yr ynys yn defnyddio cyllid gan Raglen Cyfalaf Cynnig Gofal Plant Llywodraeth Cymru. Mae dau gaban o'r radd flaenaf wedi'u hadeiladu eisoes yn Ysgol Morswyn, Caergybi ac yn Ysgol Pencarnisiog. Bydd y rhain yn cynnig darpariaeth gofal plant drwy gydol y dydd, yn ogystal â gofal yn ystod gwyliau'r ysgol.

   Hefyd mae Gofal Rhosfair, sef darparwr gofal plant newydd yn Ysgol Santes Dwynwen, wedi cychwyn clwb ar ôl ysgol ar y safle.

2. Ar 20 Ionawr 2020, cytunodd Pwyllgor Gwaith Ynys Môn i ymgynghori ar ddyfodol darpariaeth gofal plant yn ardal Llangefni.

   Rhoddodd aelodau'r Pwyllgor Gwaith awdurdod i swyddogion gynnal ymgynghoriad statudol ar gynigion a allai weld £16m yn cael ei buddsoddi mewn addysg yn ardal Llangefni.

   Cynhaliwyd cyfnod ymgynghori statudol o chwe wythnos, o 6 Chwefror i 20 Mawrth 2020, ar y cynigion a ganlyn:

- Adleoli ac adeiladu Ysgol Corn Hir newydd, gwerth £10 miliwn, ar safle gwahanol, i gymryd disgyblion o Ysgol Bodffordd, cau Ysgol Bodffordd ac adolygu dalgylchoedd Ysgol Bodffordd ac Ysgol Corn Hir.
- Cynyddu capasiti Ysgol y Graig trwy godi estyniad gwerth £6m i gymryd disgyblion o Ysgol Talwrn, cau Ysgol Talwrn ac adolygu dalgylchoedd Ysgol y Graig ac Ysgol Talwrn.

   Mae gwaith, a ataliwyd yn rhannol oherwydd effeithiau'r pandemig, ar fynd bellach i ddadansoddi'r holl ymatebion o'r cyfnod ymgynghori a choladu crynodeb o'r ymatebion mewn adroddiad ymgynghori i'w gyflwyno i'r Pwyllgor Gwaith gyn gynted ag y bo'n rhesymol bosib.

Eglurodd y Deilydd Portffolio Addysg, y Cynghorydd Meirion Jones, “Nod ein rhaglen foderneiddio yw creu’r amgylchedd addysgol orau bosib i athrawon, staff, a darparu’r addysg orau bosib ar gyfer dyfodol ein plant.”

Ers i Raglen Foderneiddio Ysgolion Ynys Môn ddechrau yn 2012, mae’r Cyngor Sir wedi buddsoddi tua £22m mewn addysg ar yr ynys, gydag ysgolion cynradd 21ain ganrif wedi’u hadeiladu a’u hagor yng Nghaergybi, Llanfaethlu a Niwbwrch. Mae cyllid ar gael ar hyn o bryd i adeiladu rhagor o ysgolion newydd sy’n addas i’r 21ain ganrif.

3. Ni ddatblygwyd y ffordd ymlaen o ran darpariaeth addysgol yn ardaloedd Seiriol ac Amlwch yn ôl y disgwyl yn ystod 2019/20 ond maent yn cael eu datblygu ar hyn o bryd gyda'r bwriad o symud ymlaen ymhellach yn 2020/21. Bydd mwy o wybodaeth ar gael maes o law yn dibynnu ar y pandemig coronafirws cyfredol.

4. Aethom ati i barhau â’r gwaith o weithredu ein strategaeth i ddatblygu’r Gymraeg o fewn ein hysgolion drwy gynyddu nifer y disgyblion sy’n cael eu hasesu gan athrawon trwy gyfrwng y Gymraeg.

   Mae’r strategaeth wedi gweld cynnydd o 16% o ddisgyblion yn cael eu haddysgu a’u hasesu drwy gyfrwng y Gymraeg yn y Cyfnod Sylfaen ers 2015, pryd cafwyd 71.4% yn cael eu hasesu yn 2015 hyd at 87.5% a gafodd eu hasesu yn 2019.

   Yng Nghyfnod Allweddol 2, cafwyd cynnydd o 16.8% dros bedair blynedd. Cafwyd rhywfaint o gynnydd hefyd yng Nghyfnod Allweddol 3, ond cynnydd bach iawn iawn oedd hwnnw.

   Yng Nghyfnod Allweddol 4, astudiodd 65% o ddisgyblion y Gymraeg fel iaith gyntaf, gyda 10% yn astudio’r Gymraeg fel ail iaith.

   Bydd prif sylw’r Cynllun Strategol ar gyfer 2020/21 ar yr ysgolion uwchradd.

5. Cynhaliwyd Denu Talent Môn yn llwyddiannus unwaith eto yn haf 2019, pryd cyflogwyd 9 o bobl ifanc dros gyfnod o 12 wythnos mewn lleoliadau gwaith ledled gwasanaethau’r Cyngor.

   Darparodd y cynllun gyfle i bobl ifanc ennill sgiliau newydd a hyder, a chael dealltwriaeth o’r ystod amrywiol o yrfaoedd sydd ar gael drwy weithio ym maes llywodraeth leol. Yn dilyn y cynllun, llwyddodd 2 o bobl ifanc i gael cyflogaeth gyda’r Cyngor eleni, gyda’r gweddill yn mynd ymlaen i addysg bellach.

   Credwn fod hyn yn enghraifft dda o sut y gellir meithrin talent er mwyn cyfrannu tuag at Gyngor, Sir a Gwlad ffyniannus.

6. Rydym wedi llwyddo i benodi swyddog arweiniol ar gyfer lles, sy’n cydlynu gwaith y Gwasanaethau Addysg a Phlant a Theuluoedd, ynghyd â gwella’r modd y mae grantiau Iechyd Meddwl yn cael eu hintegreiddio ar gyfer plant a phobl ifanc, sydd wedi ein galluogi i gydlynu ein darpariaeth o ran hybu lles disgyblion, yn enwedig y rheiny sy’n agored i niwed.

   Rhoddir gwell sylw bellach i gryfhau ein prosesau ar gyfer canfod a chefnogi ein disgyblion sydd fwyaf agored i niwed trwy gydweithrediad cryfach ag adrannau eraill, yn enwedig y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd. Mae’r cydweithrediad yn gryfach hefyd rhyngom ag amryw asiantaethau eraill, sy’n cynnig mwy o gymorth i ysgolion er mwyn darparu gwasanaethau sy’n hyrwyddo lles disgyblion.

DRAFT

Iechyd a Lles

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Rydym wedi ymrwymo i weithio er mwyn cynyddu'r cyfraniad a wneir gan ein preswylwyr, gyda phwyslais ar bobl ifanc, ym maes chwaraeon a gweithgareddau hamdden. Rhan annatod o hyn fu'r gwaith a wnaed i foderneiddio ein hystafelloedd ffitrwydd a'r ddarpariaeth 3G ar yr ynys.

   O ganlyniad i ddatblygu ein cyfleusterau a'u hyrwyddo a'u marchnata'n effeithiol, cafwyd cynnydd sylweddol yn nifer yr aelodau sy'n talu drwy Ddebyd Uniongyrchol dros y 12 mis diwethaf. Rydym hefyd wedi datblygu Pecyn Aelodaeth Corfforaethol, y mae 30 o gwmnïau lleol eisoes wedi manteisio arno.

2. Roedd y digwyddiad Nofio Diogel / SwimSafe, a gefnogir gan Nofio Cymru a'r RNLI, yn dysgu plant ym mhle mae'n ddiogel i nofio, sut i arnofio, a beth i'w wneud os ydynt hwy, neu rywun arall, yn mynd i drafferthion. Trefnwyd y sesiynau Nofio Diogel llwyddiannus ym Mae Trearddur gan dîm Môn Actif a thîm Cyrchfannau'r Cyngor Sir ym Mehefin 2019.

   Dywedodd y deilydd portffolio hamdden, Carwyn Jones, "Mae gan Ynys Môn arfordir anhygoel, 140 milltir o hyd, felly mae'n hanfodol bwysig fod ein plant yn ymwybodol o bwysigrwydd diogelwch dŵr."

   Ychwanegodd, "Roedd y sesiynau SwimSafe yn ymarferol ac yn hwyliog – ond hefyd yn hynod o ddefnyddiol er mwyn addysgu ein plant am beryglon dŵr. Roedd yn wych gweld y bartneriaeth hon ar waith yn Nhrearddur, gyda'r nod gyffredin o bwysleisio pwysigrwydd diogelwch dŵr."

   Roedd gwirfoddolwyr yr RNLI wrth law hefyd i roi sgwrs addysgiadol am bwysigrwydd diogelwch dŵr. Cafodd y plant daith o amgylch gorsaf bad achub Trearddur.

   Yn ogystal, derbyniodd y plant wersi syrffio hwyliog gan Ysgol Syrffio Gecko – ochr yn ochr â thîm o wirfoddolwyr o Achub Bywyd o'r Môr Cymru a gynhaliodd sesiwn achub bywyd. Roedd plant o chwe ysgol gynradd ar yr ynys wedi mynychu'r sesiynau.

3. Dros y flwyddyn, drwy weithio gyda pherchnogion a phartneriaid eraill, rhoddwyd cymorth gennym i ddod â 104 o dai yn ôl i ddefnydd, yn ogystal â chreu 7 cartref newydd fel cartrefi ar gyfer unigolion, cyplau a theuluoedd. Roedd yn 29 yn fwy o dai nag y rhagwelwyd yn wreiddiol eu cwblhau yn ystod 2019/20 ac ariannwyd y gwaith hwn o Bremiwm Treth y Cyngor ac mae'n sicrhau bod pobl leol yn gallu cael gafael ar dai addas yn eu cymunedau lleol.

   Mae'r canlyniad hwn yn ychwanegol i'r 87 o gartrefi a grëwyd yn 2018/19, a'r 75 a grëwyd yn 2017/18. Daw hyn i gyfanswm o 273 o gartrefi a ddatblygwyd ers cychwyn Cynllun y Cyngor 2017-2022, cartrefi nad ydynt mwyach yn wag neu'n anniogel, ac sydd ar gael i'w defnyddio o fewn ein cymunedau.

   Dyma'r Wardiau Etholiadol lle daethpwyd ag eiddo yn ôl i ddefnydd:

   Aethwy - 6
   Bro Aberffraw - 1
   Bro Rhosyr - 5
   Caergybi - 25
   Canolbarth Môn - 15

Llifon – 10
Lligwy - 2
Seiriol - 9
Talybolion - 5
Twrcelyn - 18
Ynys Gybi – 8

7 o dai newydd
Canolbarth Mon - 2
Llifon - 1
Seiriol - 2
Twrcelyn – 2

Astudiaeth Achos – Neuadd y Farchnad

Bu adeilad Neuadd y Farchnad, sydd wedi'i restru'n Radd II, yn wag am dros 20 mlynedd ac roedd mewn cyflwr mwy a mwy peryglus. Wedi'i adeiladu ym 1855 fel adeilad dinesig cyntaf Caergybi, nid oedd yn hir cyn iddo ddod yn ganolbwynt bywyd cymunedol ar draws Caergybi a Gogledd Ynys Môn, yn gwasanaethu fel y brif farchnad ar gyfer ardal gefnwlad eang. Fel yr oedd patrymau siopa yn newid yn sgil dyfodiad yr archfarchnadoedd mawr a siopa ar-lein, yn raddol, diflannodd pwrpas gwreiddiol yr adeilad. A hwnnw'n wag, dirywiodd ei gyflwr yn sylweddol o 2000 ymlaen.

Mewn ymateb i bryderon y gymuned am ddyfodol a chyflwr yr adeilad, cychwynnodd y Cyngor drafodaethau yn 2010 i archwilio pa opsiynau oedd ar gael o ran ei ddefnydd, a fyddai yn y diwedd yn sicrhau adeilad cynaliadwy y byddai ei ddefnydd yn parchu cymeriad hanesyddol yr adeilad ynghyd â'i bensaernïaeth drawiadol, wrth barhau i fod yn berthnasol i'r gymuned leol. Ar ôl methu dod i delerau o ran newid perchnogaeth er mwyn diogelu'r adeilad, cymerodd y Cyngor gamau uniongyrchol, gan gynnwys pryniant gorfodol.

Yn dilyn diogelu cymorth yn ffurf grant sylweddol gan Gronfa Dreftadaeth y Loteri Genedlaethol, Llywodraeth Cymru a Chronfa Datblygu Cymru, bu modd i'r Cyngor roi prosiect cynhwysfawr ar waith i atgyweirio a gwella'r adeilad er mwyn ei ailddefnyddio, gyda'r gwaith yn cychwyn ar y safle yn 2017. Roedd y prosiect yn cynnwys gwneud addasiadau sylweddol, ac er ei fod wedi newid cynllun mewnol y brif neuadd o fewn yr adeilad, roedd yn cadw'r ymdeimlad o le ynghyd â rhannau helaeth o'i adeiladwaith hanesyddol.

Ailagorwyd adeilad Neuadd y Farchnad ar 2il Medi 2019, ar ôl bod yn wag am ugain mlynedd a chael ei adael i fynd â'i ben iddo. Ar ôl i'r Cyngor ymyrryd yn uniongyrchol trwy Orchymyn Pryniant Gorfodol yn 2015, bu modd iddo ddiogelu trosglwyddiad yr adeilad i berchnogaeth y Cyngor. Cychwynnwyd prif waith y contract yn 2017, ac fe'i cwblhawyd mewn dwy ran ar wahân ar 18fed Gorffennaf 2019, oedd yn caniatáu gwaith dilynol i gwblhau'r Llyfrgell a'r ystafelloedd cyfarfod.

Mae'r llyfrgell newydd yn olau ac yn fodern, ond hefyd yn cadw nodweddion gwreiddiol yr adeilad rhestredig a'i naws hanesyddol unigryw. Mae'r llyfrgell yn ymfalchïo yn ei hamryw adnoddau newydd, o bwyntiau gwefru ffôn a thabled, gorsafoedd hunanwasanaeth, lle gall defnyddwyr fenthyg a dychwelyd llyfrau'r llyfrgell eu hunain yn rhwydd. Ceir man penodol ar gyfer pobl ifanc yn eu harddegau, ynghyd â chanolfan hanes lleol, sy'n canolbwyntio'n arbennig ar orffennol Ynys Môn.

Yng nghalon y llyfrgell mae yna le pwrpasol, cyffrous ar gyfer digwyddiadau, a bydd amrywiaeth o weithgareddau a digwyddiadau yn cael eu cynnal yma. Gall ymwelwyr i'r llyfrgell hefyd fanteisio ar y

lle cymdeithasol, hyblyg hwn i gwrdd â ffrindiau, cymryd rhan mewn grwpiau darllen neu dim ond mwynhau sgwrs.

Mae gan y llyfrgell hefyd doiled 'Changing Places', sy'n diwallu anghenion pobl a chanddynt anableddau dysgu a/neu gorfforol dwys. Neuadd y Farchnad Caergybi yw'r unig adeiladu cyhoeddus ar yr ynys sy'n darparu cyfleusterau o'r fath, a hynny cyn i hyn ddod yn ofyniad gorfodol ym mhob adeilad cyhoeddus newydd.

Dywedodd y Dirprwy Weinidog Diwylliant, Chwaraeon a Thwristiaeth, Yr Arglwydd Ellis-Thomas, "Rydym yn falch iawn o fod wedi bod yn rhan o'r prosiect cyffrous hwn, ac mae wedi bod yn bleser gweithio ar y cyd â Chyngor Sir Ynys Môn i sicrhau bywyd newydd i Neuadd y Farchnad Caergybi."

"Yn dilyn buddsoddiad gan Lywodraeth Cymru, rwyf wedi gweld enghreifftiau rhagorol lle mae Llyfrgelloedd wedi cael eu lleoli ar y cyd â gwasanaethau cyhoeddus eraill a chyfleusterau diwylliannol, sy'n helpu i greu gwell teimlad o ysbryd cymunedol, ac rwy'n siŵr y bydd yr un peth yn wir am Lyfrgell Caergybi."

Dywedodd yr Aelod Portffolio ar gyfer Addysg, Llyfrgelloedd, Diwylliant ac Ieuenctid, y Cynghorydd Meirion Jones, "Bydd y llyfrgell newydd yn darparu adnodd gwych i'r gymuned yng nghanol Caergybi. Mae'r llyfrgell newydd yn fodern â digon o le ynddi, ac mae ganddi ystod eang o gyfleusterau, ac mae'n rhan o'r adeilad ffantastig hwn sydd newydd gael ei adnewyddu, sef Neuadd y Farchnad. Rwy'n credu'n gryf y bydd y trigolion lleol yn falch iawn o'r cyfleuster newydd sbon yma - bydd yn adnodd dysgu hynod o werthfawr i Gaergybi a'r gymuned ehangach ar Ynys Môn."

Yn ddiweddar, enillodd y prosiect Wobr Treftadaeth Effaith Gymdeithasol Sefydliad Brenhinol y Syrfewyr Siartredig RICS (Royal Institute of Chartered Surveyors) yng Nghymru ac mae bellach wedi cyrraedd rhestr fer gwobrau'r DU i'w cyhoeddi yn ddiweddarach yn y blynyddoedd. Credai'r beirniaid fod "adfywio Neuadd Farchnad Caergybi nid yn unig wedi gwarchod adeilad pwysig yng Nghaergybi, ond mae hefyd wedi darparu cyfleuster cymdeithasol mawr ei angen gydag ystod amrywiol o weithgareddau. Mae ailfodelu'r adeilad mewn ffordd sydd hefyd yn cadw ac yn cyflwyno nodweddion hanesyddol yr adeilad yn drawiadol. Yn ogystal, mae'r dull o ymdrin ag effeithlonrwydd ynni a lliniaru rhai o effeithiau newid yn yr hinsawdd yn synhwyrol ac mae'n rhywbeth y dylai eraill ei ddilyn. Mae'r cyfuniad o'r priodoleddau hyn a nodweddion eraill yn gwneud hwn yn enillydd teilwng."

Roedd y prosiect hefyd ar restr fer Gwobrau Rhagoriaeth Cynllunio 2020 y RTPI (Royal Town Planning Institute), yn y categori Rhagoriaeth mewn Cynllunio ar gyfer Treftadaeth a Diwylliant.

Dangosyddion Perfformiad a Dadansoddiad

Amcan 1 - Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir	CAMG	Tuedd	Canlyniad	Targed	2018/19
1) Canran presenoldeb disgyblion mewn ysgolion cynradd (tymhorol) (Ch3)	Gwyrdd / Green	↑	94.9%	94.6%	94.6%
2) Canran presenoldeb disgyblion mewn ysgolion uwchradd (tymhorol) (Ch3)	Ambr / Amber	↓	93.9%	94.4%	94.4%
3) Canran gadawyr Blwyddyn 11 nad ydynt mewn addysg, hyfforddiant neu gyflogaeth [NEET] (blynyddol) (Ch4)	Gwyrdd / Green	↓	2%	3%	1.10%
4) Sgôr 'Cap 9' cyfartalog ar gyfer disgyblion blwyddyn 11 (blynyddol) (Ch3)	Melyn / Yellow	n/a	345.4	349	349.1
5) Canran y disgyblion a aseswyd yn y Gymraeg ar ddiwedd y Cyfnod Syflaen (blynyddol) (Ch4)	Gwyrdd / Green	↓	87.50%	-	88.30%

Amcan 1 - Sicrhau bod pobl Ynys Môn yn gallu ffynnu a chyflawni eu potensial tymor hir	CAMG	Tuedd	Canlyniad	Targed	2018/19
6) Canran y disgyblion blwyddyn 11 sy'n astudio'r Gymraeg [iaith gyntaf] (blynyddol) (Ch4)	Gwyrdd / Green	→	65.01%	-	65%
7) Canran y Dangosyddion Ansawdd (â thargedau) a gyflawnwyd gan y gwasanaeth llyfrgelloedd (blynyddol) (Ch3)	Gwyrdd / Green	n/a	75%	75%	82%
8) Nifer yr ymweliadau â chyfleusterau chwaraeon a hamdden	Ambr / Amber	↓	530k	553k	553k
9) Canran y sefydliadau bwyd sy'n cyrraedd safonau hylendid bwyd	Gwyrdd / Green	→	98%	95%	98%
10) Canran y busnesau risg uchel oedd yn agored i ymchwiliadau wedi'u trefnu a archwiliwyd i sicrhau eu bod yn cydymffurfio â'r Ddeddfwriaeth Hylendid Bwyd	Gwyrdd / Green	n/a	92%	90%	-
11) Canran cleientiaid NERS a gwblhaodd y rhaglen ymarfer corff	Gwyrdd / Green	↑	75%	50%	70%
12) Canran cleientiaid NERS yr oedd eu hiechyd wedi gwella wrth gwblhau'r rhaglen ymarfer corff	Gwyrdd / Green	↑	84%	80%	83%
13) Nifer o eiddo preifat gwag wedi'u adfer i ddefnydd	Gwyrdd / Green	↑	104	75	78
14) Nifer y cartrefi newydd a grewyd o ganlyniad i ddechrau ailddefnyddio eiddo gwag	Gwyrdd / Green	n/a	7	4	9
15) Nifer yr unedau tai fforddiadwy ychwanegol a ddarperir fesul 10,000 o aelwydydd (blynyddol) (Ch4)	Gwyrdd / Green	n/a	124	-	53
16) Gwasanaethau landlordiaid: Canran y cartrefi sy'n bodloni'r Safon Ansawdd Tai Cymru (WHQS)	Gwyrdd / Green	→	100%	100%	100%
17) Gwasanaethau landlordiaid: Nifer y diwrnodau ar gyfartaledd i cwblhau atgyweiriadau	Coch / Red	↓	16.44	12	13.63
18) Canran y tenantiaid sy'n fodlon gyda gwaith atgyweirio ymatebol (blynyddol) (Ch4)		n/a		-	-

DRAFT

Mae pob un o'r dangosyddion a adnabuwyd ar gyfer Amcan 1 wedi perfformio'n dda yn ystod y flwyddyn o gymharu â'u targedau, ac eithrio 2 ddangosydd a oedd o fewn 5% o'r targedau a osodwyd ar eu cyfer am y flwyddyn. Roedd 6 o'r dangosyddion wedi gwella, neu mae'r perfformiad sy'n gysylltiedig â hwy wedi'i gynnal o hynny yn 2018/19, tra bo 3 o'r dangosyddion cymaradwy wedi dirywio o gymharu â 2018/19.

Nid oes gan un dangosydd unrhyw ddata ar gyfer 2018/19 felly ni ellir ei gymharu â blynyddoedd blaenorol, tra na ellir cymharu dau ddangosydd oherwydd newidiadau i'r modd y mae'r dangosyddion yn cael eu mesur, fodd bynnag, mae'r ddau wedi perfformio'n dda o gymharu â'u targedau.

Yn anffodus, nid oedd modd casglu 2 o'r dangosyddion eleni oherwydd canslo'r dangosyddion cymharydd cenedlaethol (Mesurau Atebolrwydd Cyhoeddus).

Roedd presenoldeb yn ein hysgolion wedi dangos gwelliant o ran y ddarpariaeth gynradd, sy'n cynnal ein safle yn y Chwartel Uchaf ar lefel genedlaethol. Gwelwyd dirywiad bach yn y ddarpariaeth uwchradd, fodd bynnag, mae ein perfformiad cyffredinol ar lefel genedlaethol wedi gwella, gan y bu mwy o ddirywiad o ran presenoldeb mewn awdurdodau eraill dros y flwyddyn. Mae hyn wedi ein rhoi ni yn y Chwartel Canolrif Uchaf (7fed – 11eg yn genedlaethol) eleni o gymharu â'r Chwartel Canolrif Isaf yn 2018/19.

Mae ein prosiect Cartrefi Gwag unwaith eto wedi sicrhau ein bod wedi llwyddo i gael 104 eiddo gwag yn ôl i ddefnydd, ynghyd â 7 cartref newydd arall sydd ar gael i'n preswylwyr gael gwella eu

cyfleoedd o fewn cymunedau lleol. Mae ein dyletswyddau landlord o gwblhau atgyweiriadau i gartrefi o fewn nifer penodol o ddyddiau wedi dirywio, bydd hon yn her wrth symud ymlaen i 2020/21 gyda'r trefniadau gweithio diwygiedig gofynnol o ganlyniad i'r pandemig. Bydd angen ystyried rheoli hyn yn ddiogel.

Yn anffodus, gwelsom ostyngiad yn y niferoedd sy'n defnyddio ein Canolfannau Hamdden dros y flwyddyn, o gymharu â 2018/19. Gan edrych yn ôl i flynyddoedd eraill, credwn fod ein perfformiad yn 2018/19 yn eithriadol o dda, ac yn anffodus, roedd y targedau a osodwyd gennym ar gyfer 2019/20 yn seiliedig ar y ffigurau hyn. Fodd bynnag, rydym yn cymharu'n ffafriol â blynyddoedd blaenorol, gan mai eleni y cafwyd y lefel bresenoldeb uchaf ond un ers monitro'r Cerdyn Sgorio Corfforaethol, ynghyd â 22k o ymweliadau'n uwch na pherfformiad 2017/18 a 66k yn uwch na 2016/17. Gyda chau ein cyfleusterau o ganlyniad i'r pandemig, bydd cyrraedd targedau blynyddoedd blaenorol yn agos at amhosibl eleni ac felly bydd angen rhoi ystyriaeth bellach i berthnasedd y dangosydd hwn ar gyfer 2020/21 gan fod Canolfannau Hamdden ar hyn o bryd yn agored i aelodau yn unig.

DRAFT

Amcan 2: Cefnogi Oedolion a Theuluoedd Bregus i'w Cadw'n Ddiogel, yn Iach ac Mor Annibynnol â Phosib

Cefnogaeth ar gyfer oedolion hŷn a bregus

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Mae'r cynnydd o ran cynllunio ar gyfer datblygu llety Gofal Ychwanegol yn ardal de'r ynys wedi'i atal oherwydd diffyg argaeledd safle addas. Oherywdd hyn, dros yr ychydig fisoedd nesaf, ac yn dibynnu ar unrhyw oblygiadau yn sgil y Coronafeirws, bydd cynllun gweithredu diwygiedig yn cael ei ystyried a'i ddatblygu mewn partneriaeth â rhanddeiliaid allweddol i adolygu'r ddarpariaeth yn ehangach fel y gellir datblygu ail ddarpariaeth Gofal Ychwanegol.

2. Mae'r rhaglen Cysylltu Bywydau / 'Shared Lives' yn darparu cymorth i bobl sy'n byw gyda dementia a'u gofalwyr. Mae'n canolbwyntio ar ymyrraeth gynnar ar gyfer unigolion a chanddynt anghenion cymedrol, ac yn edrych yn benodol i gynnig darpariaeth seibiant a darpariaeth gofal seibiant byr. Rydym wrthi'n gweithio gyda 3 galluogwr sy'n mynd trwy amryw gamau'r broses gofrestru ar hyn o bryd. Ymgymerwyd ag adolygiadau o bob eiddo ac mae galluogwyr wrthi'n cwblhau rhaglen hyfforddi. Rhagwelwn y byddant mewn sefyllfa i gefnogi unigolion yn yr hydref.

3. Yn ystod y flwyddyn, aethom ati ymhellach i ddatblygu rhaglen wythnosol o weithgareddau grŵp i bobl â phroblemau iechyd meddwl, gyda'r sylw ar adferiad, lles, gweithgaredd corfforol a lleihau ynysigrwydd cymdeithasol. Rhedir rhan o'r rhaglen ar y cyd â sefydliadau trydydd sector, wardeiniaid parc natur y Cyngor a Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr.

   Nodwedd allweddol yw cyd-gynhyrchu gyda phobl sydd â phrofiad o fyw gyda phroblemau eu hunain. ynghyd â defnyddio adnoddau lleol ar draws yr ynys.

4. Roedd yr Hybiau Cymunedol wedi parhau i dyfu yn ystod 2019/20 ac mae dros 1,100 o unigolion yn cymryd rhan mewn gweithgareddau hyb cymunedol ar draws yr ynys.

   Sefydlwyd Cynghrair Hybiau Cymunedol gennym sy'n dod â'r hybiau ynghyd i gyfuno adnoddau a rhannu arfer dda. Mae'r model presgripsiynu cymdeithasol, drwy'r Cydlynwyr Asedau Lleol, yn parhau i gefnogi pobl sy'n teimlo'n unig ac yn ynysig ac yn eu gysylltu â gweithgareddau'r hybiau cymunedol.

   Datblygiad diweddar yw'r meddalwedd "Elemental" newydd y gall Meddygon Teulu ei ddefnyddio i atgyfeirio unigolion yn uniongyrchol i'r gwasanaeth presgripsiynu cymdeithasol.

   Aethom ati hefyd i ddechrau gwaith ar ddatblygu rhaglen hybiau cymunedol rhithwir trwy ddatblygu gwefan ac "ap" cysylltiedig, gyda gweithgareddau, gwybodaeth a chyngor. Bydd y gwaith hwn yn parhau i mewn i 2020/21 ac efallai y bydd yn chwarae rhan hanfodol yn ein rhyngweithiadau cymdeithasol sy'n newid yn barhaus o ganlyniad i'r pandemig hwn.

   Bu ennyn cefnogaeth gwirfoddolwyr cymunedol i gynnal cyswllt a rhoi cymorth i'r rhai mwyaf ynysig yn gymdeithasol yn y gymuned yn dra llwyddiannus yn ystod pandemig y Coronafeirws.

   Mae cynllun gweithredu i ehangu nifer y cynlluniau 'Tro Da' ar draws yr ynys yn cael ei yrru yn ei flaen gan Medrwn Môn i gefnogi a datblygu cymunedau mwy gwydn.

5. Aethpwyd ati yn ystod y flwyddyn i sefydlu tri Thîm Adnoddau Cymunedol (TAC/CRT), sy'n dod â staff ynghyd o Iechyd a gofal cymdeithasol er mwyn bod yn agosach at y gymuned y maen nhw'n ei gwasanaethu, a leolir yn Amlwch, Ysbyty Penrhos Stanley a Llanfairpwll. Mae'r holl staff Iechyd a Gofal Cymdeithasol wedi'u penodi i'w TAC dynodedig yn y tair ardal.

   Mae llety, isadeiledd TG a pholisïau a gweithdrefnau gweithredol yn cael eu hadnewyddu ym mhob ardal.

   Mae cynlluniau i drosglwyddo staff i safleoedd dynodedig wedi'u hatal bellach o ganlyniad i effaith y pandemig coronafeirws, fodd bynnag, bwriadwn ddod i gytundeb gyda phartneriaid ynghylch TAC rhithwir dros dro tan y byddwn yn symud i'r safleoedd dynodedig fel rhan o'n cynllun adfer.

6. Cynhaliwyd proses ymgynghori lawn ac agored gyda rhanddeiliaid ynghylch y Strategaeth Cyfleoedd Dydd. Ymgysylltwyd â llawer o ddefnyddwyr gwasanaeth, teuluoedd a darparwyr, gyda chymorth eiriolaeth lle bo angen.

   Cyfrannwyd canlyniadau'r ymgysylltiad hwn i'r Arfarniad o Opsiynau Cyfleoedd Dydd yn Rhagfyr 2019, a chytunwyd ar raglen ymgynghori gan y Pwyllgor Gwaith ar gyfer 2020-21.

   O ganlyniad i effaith y pandemig Coronafeirws, mae'r gwaith o ran gyrru'r cynllun hwn yn ei flaen wedi'i 'oedi' am y tro, fodd bynnag, mae'r modd y gellir gyrru'r agenda allweddol hon yn ei blaen dan ystyriaeth gyda'r bwriad o sefydlu model gwell ar gyfer defnyddwyr gwasanaeth yn y dyfodol.

Cefnogaeth i Blant a Theuluoedd

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Yn ystod 2019/20, er budd teuluoedd i'r dyfodol, dechreuwyd y gwaith gennym ar adeiladu 25 eiddo newydd ar yr ynys fel rhan o raglen i gynyddu'r stoc tai o 3,800 i 5,000 o dai yn y 30 mlynedd nesaf. Dyma'r stoc tai cyngor newydd cyntaf i ni eu hadeiladu ers degawdau ac yn adeiladu ar y llwyddiant a welsom wrth ddod ag eiddo gwag yn ôl i ddefnydd dros y blynyddoedd. Gwariwyd cyfanswm o £ 5.6M yn 2019/20 ar gaffael eiddo presennol, hen stoc tai cyngor yn bennaf, a datblygu'r eiddo newydd.

   Trwy gydweithrediad â Creu Menter, sef is-gwmni i Cartrefi Conwy, aethom ati i ddylunio eiddo â ffrâm goed. Bydd yr adeiladau'n defnyddio inswleiddiad perfformiad uchel i atal drafftiau'n llwyr yn y cartrefi hyn, gan leihau'r gwres sy'n cael ei golli i greu cartref sy'n cael ychydig iawn iawn o effaith ar yr amgylchedd.

   Ymgymerwyd â gwaith ar adeiladu'r datblygiad o bedwar byngalo ag un ystafell wely ar gyfer pobl hŷn yn nhref Caergybi ym mis Awst. Mae cynllun Maes yr Ysgol y drws nesaf i stad tai Morawelon, a bydd yn cynnig opsiwn i denantiaid sydd eisiau symud i gartref llai o faint, gan felly ryddhau cartrefi y mae eu mawr angen i deuluoedd.

   Dywedodd y Gweinidog Tai a Llywodraeth, Julie James: "Darparwyd dros £480,000 o gyllid y Rhaglen Tai Arloesol gennym i Gyngor Sir Ynys Môn ar gyfer y fenter ffantastig hon, sy'n creu cartrefi carbon niwtral i'r dyfodol a hefyd yn galluogi pobl ifanc i ddysgu sgiliau newydd ar gyfer cyflogaeth.

"Mae'n ticio pob bocs y gallwch feddwl amdano, ac yn sicr o fod y ffordd ymlaen ar gyfer tai yng Nghymru, gyda'r cyngor lleol yn gweithio mewn partneriaeth gyda landlord tai cymdeithasol cofrestredig a'r gymuned leol."

2. Mae'r gwaith o hyrwyddo Teulu Môn wedi parhau yn ystod y flwyddyn ac mae Teulu Môn wedi mynychu 10 digwyddiad i gyd yn 2019/2020. Roeddynt yn cynnwys diwrnodau hwyl, nosweithiau rhieni a digwyddiadau diwrnodau agored. Cymerodd Teulu Môn ran yn y digwyddiad Camau Cynnar Gyda'n Gilydd yng Ngorffennaf 2019, ac roedd y digwyddiad hwn yn dathlu'r gwaith a gwblhawyd mewn partneriaeth â'r holl asiantaethau a'r gymuned ar brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod (ACE) yn ystod y ddwy flynedd ddiwethaf. Arweiniodd y gwaith hwn at atgyfeiriadau sy'n dangos ymwybyddiaeth o brofiadau niweidiol yn ystod plentyndod ynghyd ag effeithiau trawma ar unigolion a theuluoedd.

   Derbyniwyd cyfanswm o 3956 o atgyfeiriadau gan Teulu Môn yn 2019/20. Roedd hyn yn ostyngiad o 363 (8.4%) o gymharu â'r cyfanswm o 4319 a dderbyniwyd yn 2018/19. Ystyrir y cafwyd y gostyngiad hwn o ganlyniad i dderbyn llai o atgyfeiriadau gan Heddlu Gogledd Cymru, fel y maent yn gweithredu Camau Cynnar Gyda'n Gilydd, y strategaeth ACE a'r Hyb Cymorth Cynnar, ynghyd â Teulu Môn.

   Diogelwyd cyllid gennym i'n cynorthwyo gyda'r gwaith o ddatblygu'r rhaglen un drws ffrynt. Cyfarfod amlasiantaethol yw'r "Un Drws Ffrynt" a fydd yn trafod achosion o gam-drin domestig ar y cyfle cyntaf bosib, gan fynd i'r afael ag achosion cyn i'r risg gynyddu. Ariennir y gwaith hwn gan Y Swyddfa Gartref ac fe'n cynorthwyir gan 'Safe Lives' i ddatblygu ymateb Ynys Môn i Gam-drin Domestig.

   Fe gafodd ap newydd o'r new NEWid ei ddatblygu a'i lansio yn ystod y flwyddyn. Mae'r ap yn ein galluogi ni wneud gwaith rhithwir gyda phlant a theuluoedd, mewn modd sy'n hyrwyddo cyd-gynhyrchu.

   Mae Gweithredu Dros Blant wedi ymestyn eu gwasanaeth i ragor o blant mewn ymdrech i gynyddu capasiti i ymateb i anghenion emosiynol plant a phobl ifanc sy'n agored i'r gwasanaeth. Diogelwyd arian ychwanegol ar gyfer rhaglen iechyd meddwl, sef "Rhaglen y Felan" ("The Blues Project") sydd i'w darparu ym mhob ysgol uwchradd ar yr ynys. Darperir cyrsiau rhithwir yn y lle cyntaf, ac yna mewn ysgolion o Fedi 2020 ymlaen, gan gadw at y canllawiau o ran cadw pellter cymdeithasol.

   Roedd Gweithredu Dros Blant wedi parhau i roi cymorth i ofalwyr ifanc Ynys Môn drwy gwblhau asesiadau a darparu cymorth i'r grŵp hwn o blant. Yn 2019/20 derbyniodd cyfanswm o 117 o blant wasanaeth gan Gweithredu Dros Blant.

3. Aethom ati i barhau i sicrhau bod y gweithdrefnau cywir yn eu lle i ddiogelu plant a phobl ifanc yr ynys.

   Cwblhawyd cyfanswm o 807 o Asesiadau Gofal a Chymorth yn 2019/20.

   Ceir enghreifftiau ardderchog o asesiadau a welir mewn archwiliadau a gwblhawyd yn 2019/20. Roedd yr archwiliadau'n rhoi tystiolaeth o ran yr unigolyn a'r sylw a roddir iddo ynghyd ag anghenion cyfunol grŵp o siblingiaid. Roedd yr archwiliadau hefyd yn amlygu rhai newidiadau a allai wella'r gwasanaeth. Mae hyn yn gadarnhaol ac yn ein helpu i adeiladu ar y gwasanaeth a ddarperir gennym i'n cleientiaid i'r dyfodol.

Mae'r model Cryfder ar y Cyd ('Strength Together') ddull rhyng-gynhyrchiol o gyflawni gwaith gyda rhieni mewn modd gwahanol, sy'n canolbwyntio ar gryfder a chanlyniadau. Mae'n newid sut y mae gweithwyr cymdeithasol yn cyd-gynhyrchu cynlluniau gofal/amddiffyn gyda theuluoedd, sut mae gweithwyr cymdeithasol yn llunio cynlluniau diogelwch a sut mae gweithwyr cymdeithasol yn ffurfio cynlluniau diogelwch gyda theuluoedd.

Ceir enghreifftiau o ymyrraeth effeithiol i leihau risg a hybu lles. Ceir enghreifftiau o achosion o blant ifanc y mae eu hachosion wedi'u huwchgyfeirio'n gyflym pan fo pryderon neu fethiant i greu unrhyw newid, sy'n golygu bod y plant bellach yn ffynnu yn eu lleoliadau. Dengys data perfformiad y bu lefel yr ailgofrestriadau yn ystod y flwyddyn yn isel: a'r amser cyfartalog y mae enw plentyn ar y gofrestr Amddiffyn Plant yw 224 diwrnod, o gymharu â'r targed o 270 diwrnod, sy'n dda.

4. Mae'r Cyngor yn parhau i fod yn bartner yng Ngwasanaethau Mabwysiadu Gogledd Cymru (NWAS) a chymerodd ran yn y gwaith i gynyddu nifer y rhieni sy'n mabwysiadu a recriwtiwyd ledled Gogledd Cymru yn ystod 2019/20. Ceir niferoedd cynyddol o blant yng ngofal awdurdodau lleol nad ydynt yn gallu dychwelyd i'w teuluoedd genedigol. Mae ar y plant hyn bellach angen teuluoedd parhaol a chariadus, sy'n gallu darparu sefydlogrwydd a'r cyfle iddynt ffynnu a chyflawni eu potensial yn llawn.

   Mae nifer yr ymholiadau ynghylch mabwysiadu wedi lleihau ers COVID-19, gyda 12 Ymholiad Cychwynnol yn cael eu derbyn ar draws Gogledd Cymru yn Ebrill 2020, o gymharu â 21 yn 2019/20. Nid yw'r gostyngiad mewn ymholiadau'n unigryw i NWAS, ac mae'r Gwasanaeth Mabwysiadu Cenedlaethol a Llywodraeth Cymru'n ymwybodol o'r sefyllfa a'r effaith a gaiff Covid-19.

   Mae ymgyrchoedd marchnata a recriwtio oedd wedi'u cynllunio, fyddai'n targedu gwyliau bwyd, yr Eisteddfod, Sioe Amaethyddol Ynys Môn ac ati, wedi'u canslo o ganlyniad i Covid-19. Mae gweithgareddau marchnata a recriwtio yn cael eu cyflenwi o bell trwy lwyfannau cyfryngau cymdeithasol fel Facebook, Twitter, ynghyd â datblygu Podlediadau gyda chymorth 'Cowshed'.

   Mae Panelau rhithwir yn fodd newydd o gynnal panelau, gyda Phanel Gwynedd ac Ynys Môn yn cynnal panel rhithwir ym mis Ebrill a Mai 2020. Roedd llawer i'w ddysgu am y modd hwn o weithio, ac er eu bod wedi cymryd mwy o amser i'w cwblhau, maent wedi gweithio'n dda. Mae'r gwersi a ddysgwyd wedi cael rhannu, ac yn cael eu rhannu â chadeiryddion y panelau eraill, ynghyd ag ymgynghorwyr y panel ar draws y gwasanaeth.

   Mae gweithwyr cymdeithasol yn ymroddedig iawn i symud plant ymlaen i'w lleoliadau mabwysiadu, lle mae'n ddiogel i wneud hynny, a thrwy eu hymroddiad a gwaith caled maent yn sicrhau nad oes unrhyw oedi pellach i'r plentyn, lle gellir osgoi hyn.

5. Nodau craidd y Tîm Teuluoedd Gwydn yw Atal, Dychwelyd, Lleihau ac Adolygu; Atal plant rhag Derbyn Gofal pan nad oes angen (ymyrraeth 'trothwy gofal'), dychwelyd plant adref yn ystod yr 8 wythnos gyntaf o ofal, a gweithio gyda theuluoedd a nodwyd ar gyfer ailuno eu plant o ofal, lleihau natur y llety/gofal a fynnir o ran Plant sy'n Derbyn Gofal (e.e. o ofal preswyl i ofal maeth, i'r teulu, ymlaen tuag at ddiddymu'r gofal) ynghyd ag adolygu dychwelyd plant yn ddiogel o ofal hirdymor.

Yn aml, bu gan y teuluoedd y bu'r tîm yn gweithio gyda hwy dros y flwyddyn ddiwethaf broblemau o ran esgeulustod, plant wedi'u dieithrio oddi wrth eu rhieni neu wrthdaro rhwng rhieni, amodau gwael yn y cartref, cam-drin corfforol, cam-drin domestig, defnyddio sylweddau niweidiol, iechyd meddwl gwael, problemau o ran perthnasau, lefelau uchel o wrthdaro rhwng rhieni-plant (yn enwedig lle mae plant yn eu harddegau o fewn y cartref), trawma cymhleth a achosir gan ddigwyddiadau bywyd niweidiol (a brofir gan blant, ac yn hanesyddol o ganlyniad i ddigwyddiadau bywyd trawmatig y rhieni eu hunain sy'n effeithio eu sgiliau/dull rhiantu).

Yn ystod y flwyddyn, bu plant a theuluoedd yn cymryd rhan mewn ymyrraeth ddwys ac yn rhan o achosion penodol, Cynadleddau Grŵp Teulu, Rhaglenni Rhiantu a Hyfforddiant Therapiwtig.

Mae'r tîm hefyd wedi cyflenwi hyfforddiant therapiwtig mewnol i weithwyr cymdeithasol, gweithwyr cefnogi, gofalwyr maeth, staff diogelu allweddol yn yr Adran Addysg, ynghyd â gweithwyr Teuluoedd yn Gyntaf. Cynigiwyd cyrsiau hyfforddi ar wahân ar destunau oedd yn mynd i'r afael ag ymlyniad (ffurfio, trawma ac adfer), Gwaith Stori Bywyd sy'n Ystyriol o Drawma, Gwydnwch (asesu ac ymyrraeth), ynghyd ag Asesu Gallu Rhieni i Newid.

6. Yn ystod 2019/20, roedd yr Awdurdod wedi recriwtio 7 Gofalwr Maeth ychwanegol oedd yn cynnig 13 o leoliadau maeth newydd i blant a phobl ifanc Ynys Môn.

   Mae'r cynnydd o ran y pecyn gofal maeth wedi cael effaith gadarnhaol ar nifer y gofalwyr maeth, ac mae dewis llawer ehangach o leoliadau ar gael gennym i blant Ynys Môn erbyn hyn.

7. Rydym wedi llwyddo i gofrestru ein Cartref Clyd cyntaf gydag Arolygiaeth Gofal Cymru (AGC) yn ystod 2019/20. Ar hyn o bryd, rydym yn recriwtio ar gyfer y swyddi a byddwn yn rhoi cynlluniau hyfforddi manwl ar waith ar gyfer pob aelod staff fel bod modd agor yn ystod 2020/21.

   Mae gennym eiddo un ystafell wely arall sy'n mynd trwy ei broses gofrestru, ac mae trydydd eiddo'n cael ei adnewyddu cyn gwneud cais am gofrestru.

   Diogelwyd cyllid i ddarparu un eiddo a fydd yn darparu gofal i bobl ifanc anabl a chanddynt anghenion cymhleth, i'w galluogi i aros yn yr ardal leol yn hytrach na gorfod symud i leoliadau preswyl arbenigol y mae bob un ohonynt y tu allan i'r sir.

8. Agorwyd "fflat hyfforddi" yn Llangefni yn Ionawr 2020 i ddarparu lleoliad canolog a chartrefol i rai sy'n gadael gofal er mwyn rhoi cyfle iddynt gael y profiad o fyw'n annibynnol, ynghyd â dysgu a datblygu eu sgiliau er mwyn gallu byw'n annibynnol yn y dyfodol. Mae hyn yn ffurfio rhan o'u cynlluniau llwybr.

   Ers iddo agor, mae 8 o bobl ifanc wedi aros yn y fflat am gyfnodau byr cyn dychwelyd i'w gofalwyr maeth.

   Bu'r adborth a dderbyniwyd gennym ar gyfer y bobl ifanc yn gadarnhaol iawn, a dyma rai o'r sylwadau a dderbyniwyd:

   "fflat lyfli, wedi mwynhau'r annibyniaeth"
   "wedi mwynhau coginio i mi fy hun ac edrych am beth i'w brynu"
   "ia, lle grêt''
   "lle handi i ddysgu am goginio a chyllidebu a ballu"

Mae'r datblygiadau hyn yn allweddol i sicrhau bod ein pobl ifanc agored i niwed yn cael yr addysg a'r cyfleoedd priodol sydd ar gael iddynt ac yn eu galluogi i ddatblygu ac aeddfedu mewn amgylchedd diogel ac iach gyda'r rhwydwaith angenrheidiol o gefnogaeth. Gellir dangos hyn o'r astudiaeth achos ganlynol -

Astudiaeth Achos 1 –

Roedd merch yn ei harddegau ar goll o'i chartref ac roedd y mater yn nwylo'r Gwasanaethau Cymdeithasol. Dechreuodd y Gweithiwr Perthnasau Iach weithio gyda'r ferch i fynd i'r afael â'r materion oedd wrth wraidd ei hymddygiad dinistriol ac amhriodol.

Trwy ganfod y materion hyn, bu modd i'r Gweithiwr Perthnasau Iach ganfod camau, a gweithgareddau fyddai'n galluogi'r ferch i ganfod patrymau ymddygiadol a materion nad oeddynt yn iach. Ymhlith y gwaith a gyflawnwyd, gweithiwyd â grŵp o gyfoedion yn yr ysgol gan edrych ar faterion o ran cydsyniad a 'sextio'.

Gwnaed gwaith i fynd i'r afael â materion o ran perthnasau teuluol trwy fynychu cymorth cyfryngu i wella perthnasau a darparu bywyd cartref cefnogol. Atgyfeirwyd yr unigolyn hefyd at raglen 'Escape' a 'Parallel Lines' a fyddai'n hybu ymwybyddiaeth, yn gwella hunan-barch, gan alluogi'r ferch i ffurfio perthnasau iach a diogel a lleihau achosion o gam-fanteisio'n rhywiol ar blant.

Y prif nod ac amcan o ran y canlyniad ar gyfer yr unigolyn dan sylw oedd canfod beth oedd natur perthynas iach, deall beth oedd ystyr cydsynio, gan olygu y byddai ganddi ddealltwriaeth o ganlyniadau ymddygiad amhriodol ynghyd â beth oedd treisio ac ymosod yn rhywiol.

Roedd y ferch yn gallu gweld ac adnabod y gwahaniaeth rhwng perthynas iach ac un amhriodol.

Fe'i galluogwyd i gadw ei hun yn ddiogel, i'w gwneud yn fwy gwydn yn erbyn patrymau perthnasau negyddol yn y dyfodol trwy'r modd yr oedd yr ymyrraeth gynnar hon wedi'i grymuso.

Dywedodd y ferch ei bod wir wedi mwynhau'r gwaith grŵp ac yn teimlo y dylai pawb gael sesiwn gwaith grŵp gyda chyfoedion, gan y teimlodd fod hyn yn rhan annatod o'i dealltwriaeth o beth oedd perthynas iach, beth oedd cydsyniad yn ei olygu a beth oedd ymddygiad priodol.

Astudiaeth Achos 2 –

Cyfeiriwyd Bob at y Cydlynydd Asedau Lleol (LAC) gan ffrind.

Cynhaliwyd ein cyfarfod cyntaf yn ei gartref. Yn ystod ein sgwrs, siaradodd am ei wraig, a sut yr oedd wedi gofalu amdani hyd nes y bu farw. Dywedodd ei fod yn unig iawn, heb unrhyw un i droi ato, ac nid oedd ganddo unrhyw ffrindiau neu aelodau teulu'n byw yn lleol, roeddynt yn byw mewn rhannau eraill o'r DU.

Ers symud i mewn pum mlynedd yn ôl, roedd o a'i wraig wedi profi ymddygiad gwrthgymdeithasol gan y plant lleol, byddent yn taflu ceir at ei gar, yn cerdded allan o flaen y car, yn canu cloch y drws, yn rhoi eu dwylo trwy'r ffenestri i geisio gafael mewn pethau, digwyddodd hyn yn arbennig pan oedd ei wraig yn ei gwely'n sâl. Profodd Bob hefyd gam-drin geiriol pan aeth i siarad hefo'r rhieni am ymddygiad eu plant tuag ato ef a'i wraig. Rhoddwyd gwybod i'r Heddlu a'r landlordiaid am yr ymddygiad gwrthgymdeithasol hwn.

Ym Mawrth 2018, roedd Bob yn dechrau mynegi a hoelio sylw ar drawma'r misoedd blaenorol, colli ei wraig, dioddef trosedd a chael ei wneud yn gyfranogwr mewn asesiad iechyd meddwl nad oedd yn

ei groesawu. Gyda'n gilydd, aethom ati i flaenoriaethu sut yr oedd Bob eisiau rheoli a delio gyda'r hyn a ystyriodd yn ddigwyddiadau trawmatig.

Aethom i gysylltiad â'i feddyg teulu oedd wedi sicrhau bod Bob yn gwybod pa feddyginiaeth yr oedd i fod i'w chymryd, a chefnogwyd Bob gennym i fynychu sesiynau cwnsela CRUSE i rai mewn profedigaeth, dros gyfnod o 6 wythnos. Cynigiwyd cymorth a chyngor gyda materion ariannol i Bob hefyd.

Yn Ebrill 2018, cyflwynwyd Bob gennym i'r prosiect Sied Dynion/'Men's Shed'. Trobwynt i Bob oedd pan gafodd ei gyfeillio â ffrind, oedd hefyd wedi cael profedigaeth yn ddiweddar. Byddai'r ddau'n cyfarfod yn y sied y rhan fwyaf o ddyddiau, i wneud pa waith bynnag oedd ei angen, hel sbwriel, codi gwelyau uchel a chreu bwrdd adar oedd yn golygu gwaith cymhleth.

Yn weddol fuan ar ôl hynny, cyflwynwyd Bob i wirfoddolwyr a chleientiaid y clwb cinio lleol. Fe gyflwynwyd Bob hefyd i ddyn lleol oedd yn gallu helpu i osod system ddiogelwch cartref, oedd yn sicrhau y byddai ei gartref yn cael ei fonitro gan Deledu Cylch Cyfyng 24 awr y dydd.

O fewn tri mis, mynychodd Bob ddau grŵp cymunedol – Clwb Cinio a'r Sied Dynion. Mae o wrthi bellach yn datblygu hen sgiliau gyda dynion eraill ac yn helpu eraill i ddysgu.

Naw mis yn ddiweddarach, mae gorbryder Bob wedi lleihau'n sylweddol, ac nid oes arno angen y cyswllt dwys gyda'r LAC mwyach. Fodd bynnag, rydym yn cadw mewn cysylltiad yn wythnosol trwy'r Sied Dynion a'r Clwb Cinio.

Mynychodd Bob gwrs TG i ddysgu sut i ddefnyddio Skype a Facebook a sut i siopa ar y rhyngrwyd, ac mae bellach mewn cysylltiad â'i deulu yn Japan a Swydd Efrog.

Rhoddodd Bob ei ganiatâd i ni adrodd ei stori, fel y dywedodd - "gorau yn y byd po fwyaf o bobl sy'n gwybod beth fues i drwyddo". "Efallai y gwnaiff pobl dreulio mwy o amser wedyn yn gwrando ac yn deall beth mae pobl yn mynd trwyddo pan maen nhw'n teimlo mor ynysig ac unig ar ôl colli rhywun agos". "Heb gymorth y LAC, dydw i wir ddim yn gwybod yn lle byddwn i heddiw".

Dangosyddion Perfformiad a Dadansoddiad

Amcan 2 - Cefnogi oedolion a theuluoedd bregus er mwyn eu cadw'n ddiogel, yn iach ac mor annibynnol â phosibl	CAMG	Tuedd	Canlyniad	Targed	2018/19
19) Cyfradd y bobl a gedwir yn yr ysbyty wrth aros am ofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth 75+ oed	Coch / Red	↑	6.88	3	7.78
20) Canran yr ymholiadau ynghylch amddiffyn oedolion a gwblhawyd o fewn terfynau amser statudol	Gwyrdd / Green	↑	91.30%	90%	90.91%
21) Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod ailalluogi ac sydd â phecyn gofal a chymorth llai o faint chwe mis yn ddiweddarach	Gwyrdd / Green	↑	50%	35%	30.87%
22) Canran yr oedolion a gwblhaodd gyfnod ail-alluogi ac nad oes ganddynt becyn gofal a chymorth 6 mis yn ddiweddarach	Gwyrdd / Green	↑	63.08%	62%	62.84%
23) Cyfradd y bobl hŷn (65 mlwydd oed neu hŷn) y mae'r awdurdod yn eu cefnogi mewn cartrefi gofal fesul 1,000 o'r boblogaeth 65 oed neu hŷn ar 31 Mawrth	Gwyrdd / Green	↑	17.57	19	17.35
24) Canran y rhai sy'n ofalwyr i oedolion a ofynnodd am asesiad neu adolygiad ac a gafodd asesiad neu adolygiad iddyn nhw eu hunain yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	98.00%	93%	93.30%

25) Canran yr asesiadau plant a gwblhawyd o fewn amser	Melyn / Yellow	↓	89.62%	90%	86.17%
26) Canran y plant mewn gofal y bu'n rhaid iddynt symud 3 gwaith neu fwy	Gwyrdd / Green	↑	8.39%	2.50%	9.52%
27) Canran y cyfeiriadau o blant sy'n cael eu hail-gyfeirio o fewn 12 mis	Melyn / Yellow	↓	12.75%	10%	16.96%
28) Cyfanswm yr amseroedd (mewn diwrnodau) a dreuliodd pob plentyn ar y CPR os cafodd ei dynnu oddi ar y CPR yn ystod y flwyddyn	Gwyrdd / Green	↑	224	270	241
29) Canran y cyfeiriadau yn ystod y flwyddyn lle caiff penderfyniad ei wneud o fewn 1 diwrnod gwaith	Gwyrdd / Green	→	98.88%	95%	98%
30) Canran yr ymweliadau statudol â phlant mewn gofal oedd i fod i ddigwydd yn ystod y flwyddyn, a gynhaliwyd yn unol â'r rheoliadau	Melyn / Yellow	→	86.30%	90%	86.17%
31) Canran y teuluoedd a ataliwyd yn llwyddiannus rhag mynd yn ddigartref	Gwyrdd / Green	↑	74.91%	60%	55.10%
32) Canran y teuluoedd (gyda plant) a ataliwyd yn llwyddiannus rhag mynd yn ddigartref	Gwyrdd / Green	N/A	77.91%	60%	-
33) Nifer y dyddiau calendr ar gyfartaledd a gymerwyd i ddarparu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl	Gwyrdd / Green	↓	159.58	170	161.9
34) Penderfyniad wedi ei wneud ar Achosion Digartrefedd o fewn 56 diwrnod (blynyddol)		N/A		-	-
35) Nifer cyfartalog y dyddiau calendr a gymerwyd i osod unedau llety sy'n rhai y mae modd eu gosod (ac eithrio Eiddo Anodd eu Gosod)	Melyn / Yellow	↑	21.9	21	-
36) Gwasanaethau landlordiaid: Canran y rhent wedi'i golli o ganlyniad i eiddo fod yn wag	Coch / Red	↑	1.42%	1.15%	1.30%

Mae'r dangosyddion yn yr amcan hwn wedi perfformio'n gymharol dda yn erbyn eu targedau am y flwyddyn, ac eithrio 2 ddangosydd a oedd yn goch. Roedd 62.5% o'r dangosyddion uwchlaw'r targed, roedd 25% o'r dangosyddion o fewn 5% o'u targedau ac roedd yr 12.5% oedd yn weddill yn goch yn erbyn eu targedau.

Mae'r dangosyddion o fewn y Gwasanaeth Plant a Theuluoedd (dangosyddion 25 - 30) oll wedi perfformio'n dda yn erbyn eu targedau am y flwyddyn, ac maent uwchlaw'r targed neu o fewn 5% i'r targed. Mae'r gwaith da yn y gwasanaeth yn parhau wedi'r arolwg cadarnhaol gan yr AGC yn 2018.

Roedd y ddau ddangosydd a oedd yn goch yn erbyn eu targedau yn dod o'r Gwasanaethau Oedolion a'r Gwasanaethau Tai. Tra bo'r perfformiad yn siomedig yn y ddau ddangosydd yma, rydym wedi bod yn rheoli'r perfformiad trwy gydol y flwyddyn fel rhan o'r adroddiad Monitro Cerdyn Sgorio.

O ran cyfradd y bobl a gedwir yn yr Ysbyty wrth ddisgwyl am ofal cymdeithasol fesul 1,000 o'r boblogaeth 75+, gwelwyd gwelliant ar berfformiad 2018/19, fodd bynnag, roedd yn is na'r targed heriol a osodwyd ddechrau'r flwyddyn. Daeth ein heriau o ran perfformiad yng nghyswllt ail-alluogi yn gliriach ers i ni weithredu ein cytundebau gofal cartref yn ôl ardaloedd. At ei gilydd, mae'r cytundebau hynny'n rhoi cymorth i ryddhau pobl yn gyflym pan fo ganddynt becynnau sefydledig yn eu lle. Fodd bynnag, oherwydd y pwysau i sicrhau ein bod yn rhoi darpariaeth ail-alluogi i bawb sy'n newydd i'r gwasanaethau, rydym bellach yn ei chael yn anodd i sicrhau capasiti digonol. I fynd i'r afael â hyn, rydym yn anelu i sicrhau bod y rheiny sy'n cael darpariaeth ail-alluogi wir angen hynny, ac rydym yn diwygio'r meini prawf cymhwyster, ac yn sicrhau bod ein gwasanaeth yn gweithio i symud unigolion pan fo'r cyfnod ail-alluogi'n dod i ben, a hynny ar yr adeg iawn.

Mae capasiti i roi cymorth i unigolion EMI (henoed bregus eu meddwl) yn y sector preswyl a nyrsio wedi cyfrannu at y darlun cyffredinol hwn hefyd.

Byddwn yn parhau i gryfhau ein partneriaeth â BIPBC er mwyn hwyluso camau i ryddhau unigolion yn rhwydd o bob ysbyty, gyda sylw arbennig ar ein Hysbytai Cymunedol. Hefyd, byddwn yn adolygu ein prosesau mewnol drwy gael cyfarfodydd wythnosol gyda'n darparwr ail-alluogi, i sicrhau bod unigolion yn cael eu rhyddhau o bob ysbyty mewn modd amserol. Bydd gweithredu Timau Adnoddau Cymunedol yn llawn yn diogelu mewnbwn gan aelodau tîm amlddisgyblaethol ynghyd â phroses fonitro symlach, a bydd yn defnyddio adnoddau yn fwy gofalus. Yn ogystal, mae tendro'r ddarpariaeth ofal cartref wedi diogelu ymateb cadarn ac amserol tuag at ryddhau unigolion o'r ysbyty, ac o ran unigolion sy'n symud allan o ddarpariaeth ail-alluogi sydd angen gofal a chymorth parhaus.

Roedd yr ail ddangosydd, sef canran y rhent a gollwyd o ganlyniad i eiddo gwag, yn uniongyrchol gysylltiedig â nifer gyfartalog y diwrnodau calendr ar gyfer gosod unedau llety sydd ar gael i'w gosod, oedd wedi dechrau'r flwyddyn yn is na'r targed cyn gwella fel yr aeth y flwyddyn yn ei blaen. Fe gafodd perfformiad gwael y dangosydd hwnnw yn Chwarter 1 effaith ar y dangosydd hwn, ac ni fu'n bosib adfachu cymaint ag y gobeithiwyd. Gan edrych ymlaen, byddwn yn parhau i weithredu proses syml newydd a ganfuwyd yn ystod y flwyddyn i wella perfformiad y dangosydd hwn ar gyfer y flwyddyn nesaf, er bydd effaith y pandemig presennol yn effeithio'r dangosydd hwn.

Er bod y gwaith a wnaed a'r perfformiad yn dda yn ystod y flwyddyn, mae'n deg dweud y bydd heriau llawer mwy i'n gwasanaethau a'r sector yn ystod 2020/21. Disgwyliwn alw uwch am ein gwasanaethau oedolion hŷn yn enwedig dros gyfnod y gaeaf, oherwydd y cynnydd mewn salwch ac anafiadau sy'n gysylltiedig â'r tywydd, yn ogystal ag ymateb i unrhyw achosion o coronafeirws.

Roedd recriwtio a chadw staff yn bryder arbennig yn ystod y don coronafeirws gyntaf ac mae heriau o hyd i recriwtio staff i'r sector gofal yn bennaf oherwydd ofn ac effaith coronafeirws. Gallai hyn ar ben y cynnydd yn y galw a ddisgwylir yn ystod y gaeaf roi pwysau ar sector gofal sydd eisoes yn fregus.

Rydym yn debygol o weld cynnydd yn lefel y gofal a'r gefnogaeth sydd eu hangen yn y gymuned am ddau brif reswm. Y cyntaf ddim yn gysylltiedig â choronafeirws, fel cleifion yn cael eu rhyddhau'n gyflymach o'r ysbyty ag anghenion cymorth uwch, ac unigolion sydd ag ôl-groniad mewn salwch nad yw'n gysylltiedig ag coronafeirws, fel cyflyrau cronig a methu â diagnosio salwch difrifol. Mae'r ail yn gysylltiedig â choronafeirws lle gall rhai sydd eisoes wedi gwella o goronafeirws dal hefo effeithiau tymor hir ar eu hiechyd.

Disgwyliwn wrth i ysgolion ddechrau gweld dosbarthiadau'n hunan-ynysu, y bydd hyn yn cael effaith negyddol ar weithio gyda rhai o'n plant a'n teuluoedd mwyaf bregus. Fodd bynnag, byddwn yn parhau i ddilyn dulliau amgen ar gyfer sicrhau diogelwch a lles ein plant a'n teuluoedd sydd mwyaf bregus.

Mae lefel yr atgyfeiriadau i'r Gwasanaeth Plant a Theuluoedd wedi cynyddu yn ystod y flwyddyn ac yn enwedig o ran cam-drin ddomestig, a gallai ail don weld mwy o niwed a mwy o atgyfeiriadau. Heb os, bydd hyn yn arwain at yr angen am fwy o adnoddau a chefnogaeth i'r unigolion hynny.

Yr hyn sy'n amlwg fodd bynnag yw bod gennym y staff gyda'r offer a'r galluoedd i berfformio ac ymateb i'r her, yn ogystal â'r gefnogaeth sy'n ofynnol iddynt barhau i weithio'n dda yn yr amseroedd heriol hyn.

DRAFT

Amcan 3: Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol

Datblygu a Hyrwyddo

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Buom yn gweithio tuag at gynyddu nifer y twristiaid sy'n ymweld â'r ynys yn ystod 2019-20 trwy ymdrechu i gynyddu ein presenoldeb digidol. Mae gennym bellach 27,000 o ddilynwyr ar draws y sianelau cyfryngau cymdeithasol.

   Yn ystod 2019, canolbwyntiwyd ein hymgyrch ar 'Flwyddyn Darganfod' Cymru gyfan, a llwyddwyd i gael 300,000 o ymwelwyr unigryw yn ymweld â gwefan Croeso Môn.

   Bydd 2020 yn canolbwyntio ar y 'Flwyddyn Awyr Agored' a rhoesom gymorth i Croeso Cymru hyrwyddo hyn cyn y cyfnod clo.

   Yn ystod cyfnod y pandemig o Fawrth i Fehefin, hoeliwyd ein hymdrechion ar sicrhau bod ymwelwyr yn gwybod bod Ynys Môn ar gau i dwristiaeth ac y byddem yn eu croesawu'n ôl unwaith y byddai'n ddiogel i wneud hynny. Rydym wedi ailgychwyn ein neges o ran hyrwyddo twristiaeth Ynys Môn gyda'r thema 'Ailddarganfod Ynys Môn yn Ddiogel'. Bydd yr ymgyrch hon yn canolbwyntio ar y negeseuon a ganlyn:

   - Os yw rhywle'n edrych yn brysur, dewch yn ôl pan fydd yn dawelach ac yn fwy diogel;
   - Parchwch eraill ar yr arfordir, mewn siopau ac yn ein cymunedau;
   - Arhoswch ar y llwybrau troed a'r llwybrau ceffylau;
   - Defnyddiwch feysydd a mannau parcio yn hytrach na thir preifat;
   - Parchwch y tywydd a'r llanw – paratowch yn drylwyr;
   - Ymchwiliwch, cysylltwch ac archebwch gyfleusterau a busnesau ymlaen llaw;
   - Ewch â'ch sbwriel adref; a
   - Diogelwch eich hun, preswylwyr ac ymwelwyr eraill – dilynwch y canllawiau bob amser.

2. Penodwyd ymgynghorwyr i ymgymryd ag adolygiad o'r Cynllun Rheoli Cyrchfan (CRhC) cyfredol cyn dechrau paratoi'r Cynllun Rheol Cyrchfan newydd ar gyfer y cyfnod 2020-2024. Roedd y gwaith hwn i fod i gael ei gwblhau ym Mawrth 2020, fodd bynnag, mae'r pandemig presennol wedi gohirio'r darn pwysig hwn o waith.

3. Croesawyd 36 o Longau Mordeithio i Borthladd Caergybi yn ystod 2019, gyda chyfanswm o 21,699 o deithwyr. Ni fu modd i ddwy long ddocio oherwydd y tywydd garw ar y diwrnod.

   Roedd digwyddiadau a gynhaliwyd yn 2019 i gefnogi dyfodiad y llongau mordeithio yn cynnwys agor Eglwys Cybi Sant yng Nghaergybi, gyda pherfformiadau gan gôr lleol yn yr Eglwys. Crëwyd arwyddion newydd ar y palmentydd i helpu i hyrwyddo gweithgareddau yng nghanol y dref a chorau (rhoddwyd baneri i'r Eglwys), a rhoddwyd cardiau post, io-ios a beiros i'r teithwyr fel rhywbeth i gofio'r ymweliad.

   Darparwyd mapiau o Gaergybi a chynlluniau lleoliad i deithwyr, yn ogystal â phamffledi gwybodaeth i dwristiaid, naill ai ar fyrddau'r llongau neu ar y lanfa. Rydym hefyd yn cefnogi'r gweithgaredd yng nghyswllt Trên Bach Caergybi sy'n teithio trwy Gaergybi.

DRAFT

4. Amcan arall yr ydym wedi bod yn gweithio tuag ato yn ystod y flwyddyn oedd parhau i weithio tuag at gyfradd ailgylchu o 70% neu fwy ar gyfer yr holl wastraff cartref erbyn 2025. Cymerwyd camau yn ystod y flwyddyn ac rydym wedi bod yn gweithio gyda phedwar awdurdod lleol arall yn sefydlu ffatri ailgylchu gwastraff newydd, Parc Adfer.

   Dechreuodd Prosiect Trin Gwastraff Gweddilliol Gogledd Cymru (PTGGGC) ar gyfnod newydd yn ystod 2019/20 gan y daeth cyfleuster trin gwastraff Parc Adfer yn weithredol. Dechreuwyd y gwaith o anfon gwastraff o'r 5 awdurdod sy'n bartneriaid ar 27 Awst 2019, fel y dechreuodd y cyfnod comisiynu, a daeth y safle'n llawn weithredol ar 20 Rhagfyr 2019.

   Pan gyrhaeddwyd y targed o 70% yn 2017/2018 roedd yn gyflawniad ffantastig, o ystyried mai'r targed ar gyfer y ganran hon oedd 2025. Fodd bynnag, yn ystod y 2 flynedd ddiwethaf, mae'r ffigur wedi gostwng i bwynt lle mae bellach o dan 70% (2019-2020 = 67.23%).

   Y prif reswm dros y cwymp oedd ein bod wedi newid ein contractwyr gwaredu gwastraff i Parc Adfer. Yn hanesyddol, byddai deunydd yn mynd trwy broses o'r enw Sortio Gwastraff Ymlaen Llaw/ 'Up-front Waste Sorting'. Roedd hyn yn cynnwys achub unrhyw ddeunydd o'r bin du neu wastraff canolfan ailgylchu oedd yn ailgylchadwy cyn anfon gweddill y gwastraff i'w losgi. Yn dilyn y broses hon, anfonwyd y gwastraff i Andusia yn Sweden i'w losgi. Dangosodd dadansoddiad o beth mae hyn yn ei olygu'n ymarferol bod gennym tua 140 tunnell o wastraff bin du oedd wedi'i achub ar gyfer ei ailgylchu cyn anfon y gweddill i'w losgi bob mis (hyd at 1,500 tunnell y flwyddyn). Ar gyfartaledd, roedd 11.15% o wastraff bin du yn cael ei achub bob mis ar gyfer ei ailgylchu.

   Nid yw Parc Adfer yn gweithredu proses sortio gwastraff ymlaen llaw, sydd mewn gwirionedd yn golygu bod llai yn cael ei ailgylchu'n gyffredinol. Fodd bynnag, mae faint o ludw a metelau sy'n cael eu hadfer ar waelod y llosgwr yn uwch ar gyfartaledd ar ôl prosesu. Mae popeth sy'n mynd trwy Parc Adfer bellach yn cael ei anfon i'w losgi, sydd yna'n cael ei droi'n ynni i roi tanwydd i hyd at 30,000 o gartrefi yng Ngogledd Cymru bob blwyddyn, ac yn helpu gyda'r datgarboneiddio.

   Ymdrechwn unwaith eto i gynyddu ein lefelau ailgylchu dros y blynyddoedd i ddod, er y rhagwelir, o ganlyniad i'r pandemig coronafeirws presennol, y bydd yn eithriadol o anodd i gynnal y perfformiad uchel a gyflawnwyd yn hanesyddol, ac er y datblygir cynlluniau i sicrhau ein bod yn cyflawni'r targed statudol o 70% erbyn 2024/25.

5. Fe gafodd rhaglen o waith i leihau'r defnydd o ynni yn ein hadeiladau, sydd â lefel uchel o ddefnydd, ei chreu a'i chyflwyno i Salix Finance am gyllid i gefnogi cronfa gyfalaf o £250,000.

   Diogelwyd £2.1m mewn cyllid ar gyfer y prosiect a dechreuodd y rhaglen waith yn Hydref 2019, gyda'r gwaith i fod i gael ei gwblhau ym Medi 2020.

   Fe gafodd y gwaith ei atal ym mis Mawrth o ganlyniad i'r Coronafeirws ac fe ailddechreuodd y gwaith ym Mehefin 2020. Disgwylir erbyn hyn y bydd y gwaith yn cael ei gwblhau erbyn Tachwedd 2020.

   Mae astudiaeth ddichonoldeb cam 2 ar waith ar hyn o bryd gyda golwg ar gyflwyno cais pellach am gyllid yn Hydref 2020.

6. Ar gyfer 2019-20, aethom ati i weithio gydag eraill i helpu i baratoi a datblygu'r arlwy fwyaf priodol ar gyfer Gemau'r Ynys yn 2025. Yn y flwyddyn rydym wedi cefnogi gwaith Pwyllgor Gemau Ynysoedd Ynys Môn, roedd hyn yn cynnwys cwrdd â Chymdeithasau Gemau'r Ynys '

Cynrychiolwyr. Rhoddwyd cefnogaeth hefyd i dwrnament pêl-droed llwyddiannus Gemau'r Ynys, a gynhaliwyd ar Ynys Môn yn ystod Haf 2019.

7. Cwblhawyd cynlluniau lliniaru llifogydd ym Miwmares, Pentraeth a Llansadwrn yn ystod y flwyddyn. Gwariwyd cyfanswm o £2.8M o'r gyllideb gyfalaf ar y prosiectau yn 2019/20.

   Dyfarnwyd arian grant gan Lywodraeth Cymru yn ystod y flwyddyn i gynnal gwaith dylunio a datblygu Cynlluniau Lliniaru Llifogydd yn y Fali, Porthaethwy a Llanfairpwll. Mae gwaith Dylunio a Datblygu yn parhau ar gyfer y Cynlluniau Arfordirol yn Nhraeth Coch a Brynsiencyn i fynd i'r afael â risgiau llifogydd arfordirol o ganlyniad i newid hinsawdd.

8. Roeddem wedi parhau i sefyll yn erbyn 'sbwriel o'r awyr' yn ystod y flwyddyn, fel yr oedd llawer o sbwriel ar ffurf balŵns a llusernau awyr yn difetha ein llwybr arfordirol trawiadol. Bu 'Cyfeillion Llwybr Arfordir Ynys Môn' (CLlAYM) yn brysur unwaith eto eleni yn glanhau gweddillion balŵns a llusernau awyr ar y Llwybr Arfordir ac o'i gwmpas.

   Fel y Deilydd Portffolio ar gyfer Prosiectau Mawr a Datblygu'r Economi, mae'r Cynghorydd Carwyn Jones yn gyfrifol am weithgareddau Twristiaeth, Cefn Gwlad ac Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) y Cyngor.

   Dywedodd y Cyng. Jones, "Gwyddom y gall llusernau awyr a balŵns fod yn rhan boblogaidd o ddathliadau, ond mae 'sbwriel o'r awyr' yn broblem go iawn. Rydym yn annog y cyhoedd a busnesau i feddwl ddwywaith cyn rhyddhau balŵns a llusernau i'r awyr.

   Unwaith mae'r balŵns a'r llusernau'n cyrraedd y ddaear, maent yn creu risg difrifol a pheryglus i fywyd gwyllt ac anifeiliaid. Mae balŵns yn enwedig yn cael eu camgymryd am fwyd gan lawer o rywogaethau bywyd gwyllt. Yn anffodus, unwaith mae balŵns wedi cael eu bwyta, gallant rwystro systemau treulio a gwneud i anifeiliaid lwgu. Gall anifeiliaid fynd yn sownd yn y llinynnau ar falŵns hefyd, a chael eu trapio."

   "Mae ein hynys yn gartref i'r Ardal o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) fwyaf yng Nghymru, felly mae'n hanfodol ein bod yn ei chadw'n lân ac yn rhydd o sbwriel."

   Ychwanegodd y Deilydd Portffolio Eiddo a Rheoli Gwastraff, y Cynghorydd Bob Parry,

   "Cyn gynted ag y mae'r balŵns a'r llusernau hyn yn cyrraedd y ddaear, maent yn creu bygythiad sylweddol i'r amgylchedd a bywyd gwyllt. Rydym eisiau codi ymwybyddiaeth ymhellach o'r broblem sbwriel hon."

   "Mae Ynys Môn y lle hardd, a rhaid i ni i gyd weithio gyda'n gilydd i gynnal ei henw da fel ynys naturiol a glân."

   Mae tîm Cefn Gwlad ac AHNE Ynys Môn hefyd yn annog busnesau i ailystyried defnyddio balŵns yn eu digwyddiadau, ac i ystyried eu heffaith hirdymor bosib ar yr amgylchedd a bywyd gwyllt.

   Helpodd peiriannau bagiau gwastraff cŵn newydd i fynd i'r afael â baeddu cŵn a'i leihau mewn cymunedau ledled Ynys Môn yn ystod y flwyddyn. Yn ystod y 18 mis diwethaf, mae llawer o bentrefi lleol wedi elwa o'r peiriannau bagiau gwastraff cŵn, gyda Chynghorau Tref a Chymuned yn sylwi ar gwymp sylweddol mewn baeddu cŵn. Hyd yn hyn mae'r fenter ar y cyd, rhwng Cyngor Ynys Môn, Adnoddau Naturiol Cymru, a sawl Cyngor Tref a Chymuned, wedi gweld 25 o ddosbarthwyr bagiau gwastraff cŵn yn frith o amgylch yr Ynys ac mae naw arall ar y ffordd.

DRAFT

Trawsnewid

Yr hyn rydym wedi'i wneud

1. Buom yn gweithio mewn Partneriaeth â Medrwn Môn i ddiogelu £116,000 gan Menter Môn a 'Y Gymdeithas', yr elusen annibynnol sydd newydd ei sefydlu sy'n cymryd drosodd o'r Ymddiriedolaeth Elusennol Ynys Môn, i ariannu dau Swyddog Cynllunio Lle rhan amser, ynghyd â chronfa allweddol i bob ward wneud cais iddi am gostau i'w helpu i gyflawni eu blaenoriaethau ar ôl cwblhau'r gwaith Mapio Asedau yn eu hardaloedd.

   Fe gwblhawyd y gwaith mapio a sefydlwyd Cynghrair yn ward Twrcelyn. Sefydlwyd tair blaenoriaeth ynghyd ag is-grwpiau i weithio ar bob blaenoriaeth.

   Fe gwblhawyd y gwaith mapio yn ward Aethwy, ac mae'r staff yn y broses o sefydlu Cynghrair yn yr ardal honno.

   Mae'r gwaith mapio bron yn gyflawn yn wardiau Llifon a'r Canolbarth, a chynhaliwyd cyfarfodydd ychwanegol yn y ddwy ward gyda'r Prif Weithredwr a'r Dirprwy Brif Weithredwr er mwyn rhoi hwb i'r gwaith.

   Rhosyr oedd yr olaf o'r ardaloedd i'w mapio, ac mae amserlenni ar gyfer casglu'r wybodaeth mewn gweithgareddau a chyfarfodydd yn y gymuned yn cael eu llunio er mwyn eu cwblhau erbyn diwedd y flwyddyn ariannol.

2. Mabwysiadwyd y Strategaeth Iaith Gymraeg 2016-2021 gan y Cyngor Sir ar 27 Medi, 2016. Mae'r strategaeth hon yn amlinellu sut y bwriedir mynd ati i hybu'r Gymraeg ac i hwyluso'r defnydd o'r Gymraeg yn ehangach o fewn yr ardal ac yn gosod targed ar gyfer cynyddu neu gynnal nifer y siaradwyr Cymraeg erbyn diwedd y cyfnod o 5 mlynedd dan sylw. Mae'r weledigaeth wedi'i osod erbyn Cyfrifiad 2021 i weld cynnydd yn y nifer sy'n siarad Cymraeg a bod y ganran yn codi i o leiaf 60.1% fel ag yr ydoedd yn 2001.

   I gyflawni un o feysydd blaenoriaeth Strategaeth Iaith Gymraeg 2016-2021, mae'r Cyngor Sir wedi mabwysiadu dull graddol bwriadus o gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn gweinyddiaeth y Cyngor. Er mwyn gweithio tuag at y nod hwn, mae gwaith ar droed i weithio'n ddwys gyda gwasanaethau yn eu tro i sicrhau bod y gefnogaeth angenrheidiol mewn lle i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg ar lafar ac yn ysgrifenedig.

   Bellach, yn ystod pedwaredd blwyddyn y cynllun, mae'r Cyngor yn parhau i weithio'n ddwys gyda'r Gwasanaeth Tai, Hamdden a Gwarchod y Cyhoedd. Gobeithir y bydd y gwaith o ddarparu cefnogaeth ddwys yn cychwyn yn fuan gyda gwasanaeth newydd. Fel rhan o'r cynllun gweithredu, mae amrediad o hyfforddiant wedi'i ddarparu i gefnogi ac ysgogi staff megis ymwybyddiaeth iaith, cyrsiau sgiliau, cwrs ar dechnoleg iaith a chwrs ar sut i gynnal a chadeirio cyfarfodydd dwyieithog. Mae Pencampwyr Iaith y gwasanaethau'n rhagweithiol gyda'r gwaith o gefnogi ac ysgogi cydweithwyr i ddefnyddio'r Gymraeg. Mae rhai newidiadau staffio wedi bod gyda'r Pencampwyr ac mae hyn yn fuddiol i gael syniadau newydd ar gyfer hybu ac annog y defnydd o'r Gymraeg ar lefel ymarferol. Rhwng y 3 gwasanaeth ceir 31 o bencampwyr (5 yn Gwarchod y Cyhoedd, 8 yn Tai ac 18 yn Hamdden).

   Mae mwy o wybodaeth ar gael yn ein Hadroddiad Blynyddol ar Safonau Iaith Cymru sydd ar gael ar ein gwefan.

   Defnyddir cyllid Arfor gan Lywodraeth Cymru i ariannu datblygiad busnesau a'r Gymraeg ar ffurf grantiau i fusnesau ym Môn. Yn ystod 2019/20, cymeradwywyd cyfanswm o 14 grant ar

DRAFT

gyfer y Gymraeg mewn busnes, ynghyd â 11 o grantiau datblygu busnes. Dyfarnir rhagor o grantiau Arfor yn 2020/21.

3. Yn ein Dogfen Gyflawni Flynyddol gwnaethom nodi ein bod yn mynd i ddechrau'r broses o ail-dendro ein gwasanaethau casglu rheoli gwastraff. Ym Mehefin 2019, rhoddodd Pwyllgor Gwaith y Cyngor awdurdod ffurfiol i swyddogion gychwyn proses gaffael i ddyfarnu cytundeb newydd ar gyfer Gwasanaethau Casglu Gwastraff a Glanhau ar Ynys Môn o 1af Ebrill 2021, am gyfnod cychwynnol o 8 mlynedd. Cynhelir y broses gaffael yn ystod y chwater gynta o 2020/21.

   Yng Ngorffennaf 2020, cyhoeddwyd bod y cytundeb casglu gwastraff a glanhau hirdymor newydd wedi'i ddyfarnu i Biffa.

   Bydd y cytundeb wyth mlynedd, gydag opsiwn i'w ymestyn, yn dechrau ar Ebrill 1af 2021. Mae'r cytundeb newydd yn werth £40m dros y cyfnod wyth mlynedd cychwynnol.

4. Mae'r gwasanaeth prydau ysgol a ddarperir gan Gyngor Sir Ynys Môn (CSYM) wedi'i allanoli ers blynyddoedd lawer, ac roedd hi'n amcan yn 2019/20 i brofi'r farchnad unwaith eto yn ystod y flwyddyn.

   O ganlyniad i doriadau cyllideb a moderneiddio ysgolion, archwiliodd yr Awdurdod wahanol syniadau o ran y modd gorau o gyflenwi'r gwasanaeth, gan ystyried costau ac ansawdd.

   Yn dilyn gwerthusiad o opsiynau yng Ngorffennaf 2019, cytunwyd y dylem barhau i allanoli ein gwasanaeth prydau ysgol i gontractwr arbenigol, yn hytrach na darparu'r gwasanaeth yn fewnol.

   O ganlyniad i'r pandemig presennol, ac oherwydd y bu rhaid i ni ddyfarnu'r cytundeb ym Mehefin 2020 er mwyn i'r contractwr gael 3 mis i sefydlu cyn i'r cytundeb newydd ddod yn weithredol, roedd hyn bron yn amhosib oherwydd yr amgylchiadau anhysbys. Penderfynwyd gennym felly i ohirio'r broses gaffael a rhoi estyniad am flwyddyn arall i'r contractwr presennol, a fydd yn dod i ben ar 31ain Gorffennaf 2021.

   Byddwn yn ailystyried caffael ar gyfer y cytundeb hwn unwaith y mae sefyllfa'r coronafeirws wedi gwella digon i'n caniatáu ni i gwblhau'r cytundeb hwn yn y modd mwyaf diogel bosib.

5. Cytunwyd yn y Ddogfen Gyflawni Flynyddol i baratoi rhaglen buddsoddi cyfalaf tymor hir i wella hyblygrwydd a apêl y Canolfannau Hamdden y Cyngor Sir. Mewn ymateb i hyn, fe gafodd Darpariaeth Hamdden sy'n Datblygu ar gyfer y Cynllun Cenedlaethau'r Dyfodol ei pharatoi a'i chymeradwyo gan y Pwyllgor Gwaith ym Mawrth 2020.

   Y blaenoriaethau ar gyfer 2019/20 oedd cwblhau'r gwaith moderneiddio yn ystafelloedd ffitrwydd Plas Arthur, ynghyd â datblygu cae bach 3G newydd yng Nghanolfan Hamdden David Hughes. Cefnogwyd y ddau brosiect gan y cyllid grant o'r gronfa gydweithredu a'r gronfa Lle i Chwaraeon. Mae'r cae 3G wedi'i gwblhau erbyn hyn, ac mae moderneiddio ystafell ffitrwydd Plas Arthur hefyd wedi gorffen ar ôl cael ei ohirio gan Covid-19. Gwariwyd cyfanswm o £ 103k o'r gyllideb gyfalaf ar y ddau brosiect yn ystod y flwyddyn.

   Bu gwaith cadarnhaol yn parhau yn ystod y flwyddyn o ran gwelliannau effeithiolrwydd ynni o fewn ein cyfleusterau hamdden.

6. Gwnaethom gynllunio yn y Ddogfen Gyflawni Flynyddol i symud yn agosach tuag at wireddu ein hagenda ddigidol yn gyntaf yn 2019/20. Yn ystod y flwyddyn, gwnaed llawer o waith

DRAFT

gennym ar ddatblygu ein dulliau digidol o gyfathrebu â'n cwsmeriaid. Datblygwyd llawer o ffurflenni ar-lein i gymryd lle ein rhai papur sy'n rhoi mynediad i'n cwsmeriaid i'n gwasanaethau 24/7.

O ran bob cais am fynediad i ysgolion, bellach mae'n rhaid cwblhau'r prosesau derbyn trwy ddefnyddio'r ffurflenni ar-lein ar ein gwefan. Mae gwneud hyn wedi arbed llawer o oriau gwaith, ac wedi gwneud y broses yn fwy diogel na'r ffurflenni papur a ddefnyddiwyd yn flaenorol.

Daeth sianelau digidol yn fwy a mwy pwysig yn ystod y cyfnod clo fel y mae'r Cyngor wedi darparu mwy o wasanaethau ar-lein, ac mae hwn yn faes y byddwn yn parhau i'w ddatblygu i mewn i unrhyw gyfnod adfer a ymgymerir gennym. Mae'r datblygiadau o ran gallu talu am lawer o wasanaethau ar-lein wedi arwain at gasgliad gwell o daliadau gan breswylwyr ac yn osgoi'r llwyth gwaith gweinyddol trwm o orfod anfon bil ac yna mynd ar ôl y ddyled.

Enghraifft o sut yr ydym wedi manteisio ar ddulliau digidol fyddai ailagor ein cyfleusterau ailgylchu a'n llyfrgelloedd. Rhaid i ddefnyddwyr y canolfannau ailgylchu archebu slot ar-lein i ddechrau, i gael mynediad i'r safle, ac fe'u hysbysir am y gweithdrefnau cyn ymweld â'r safle. Gellir dweud yr un peth ar gyfer y gwasanaeth llyfrgelloedd, lle mae rhai llyfrgelloedd ar agor ar sail clicio a chasglu yn unig. Efallai na fyddai modd i'r cyfleusterau hyn agor heb y dulliau digidol a weithredwyd mewn ymateb uniongyrchol i'r pandemig.

Astudiaeth Achos 4

Mae Canolfan O'Toole yn dal i ddarparu eu holl gyngor a chymorth arferol ynghylch budd-daliadau, gyda cheisiadau'n cael eu gwneud dros y ffôn a chynghorwyr yn gweithio o adref. Maent yn derbyn llawer o alwadau am gymorth gyda banciau bwyd, Neges, ymholiadau ynghylch tai a rhent, ynghyd â cheisiadau am gymorth, a gall sgwrs gychwynnol arwain at wneud sawl math o atgyfeiriad.

Ffoniodd Mr X o Loegr Ganolfan O'Toole gan ei fod yn pryderu am ei fam, Mrs Y, sy'n byw ar ei phen ei hun ar Ynys Môn. Mae hi yn ei 60'au, a hithau wedi dioddef dwy strôc a gwaedlif ar yr ymennydd yn y 12 mis diwethaf, ac mae'n dioddef nam gwybyddol ers hynny, ac roedd Mr X yn poeni am ei diffyg ymwybyddiaeth o beryglon. Roedd mam Mrs Y, Mrs Z, sy'n byw mewn ardal arall ym Môn yn ei 80'au ac mae ganddi broblemau iechyd ond fel arfer yn mynd â Mrs Y i siopa. Mae hi bellach yn gorfod gwarchod ei hun ac yn methu helpu ei merch. Mae perthynas arall fel arfer yn paratoi prydau i Mrs Y eu cynhesu, ond mae honno'n gorfod gwarchod ei hun yn ofalus iawn, ac yn hunanynysu oherwydd ei phartner paraplegig sydd â chyflyrau iechyd cymhleth ac felly'n methu helpu.

Yn dilyn galwad Mr X, cynhaliodd un o'n Cynghorwyr wiriad llawn o fudd-daliadau a gwnaeth hawliadau perthnasol i Mrs Y dros y ffôn. Daeth i'r amlwg o'r sgyrsiau gyda Mrs Y ei bod yn byw mewn cartref anaddas a bod ganddi lawer o anghenion o ran cymorth, felly fe'i hatgyfeiriwyd at y gwasanaeth Cymorth Tai a ffoniodd Mrs Y, a chwblhawyd ffurflen i'w chyflwyno i'w SPOA. Neilltuwyd Swyddog Cymorth Tai ar ei chyfer o ganlyniad i hynny. Atgyfeiriodd y Ganolfan Mrs Y i gael bwyd wedi'i ddanfon iddi'n rheolaidd gan y gwasanaeth Neges, ac roedd yn hapus iawn i'w dderbyn.

Cysylltwyd â Mrs Z hefyd, nain Mr X, i gynnal gwiriad budd-daliadau llawn dros y ffôn. Trwy wneud hyn, bu modd i ni ganfod bod ei hiechyd wedi dirywio'n sylweddol a bod ei hanghenion o ran gofal wedi cynyddu, felly bu modd i ni ei helpu i gwblhau cais am gael adolygu ei Lwfans Gweini, ddylai gael ei godi bellach i gyfradd uwch. Roedd problemau cynyddol Mr Z o ran symudedd wedi creu

problemau eraill, ac ar ôl trafod anawsterau Mrs Z a'r angen am gymorth ychwanegol, atgyfeiriwyd Mrs Z i'r Gwasanaeth Cymorth Tai hefyd, a gwblhaodd gais gyda hi.

Roedd Mr X yn falch ei fod wedi ein ffonio, ac mae'n hapus iawn gyda'r canlyniadau ar gyfer ei Fam a'i Nain.

Dangosyddion Perfformiad a Dadansoddiad

Amcan 3: Gweithio gyda'n cymunedau er mwyn sicrhau eu bod yn gallu ymdopi'n effeithiol â newid a datblygiadau tra'n gwarchod ein hamgylchedd naturiol	CAMG	Tuedd	Canlyniad	Targed	2018/19
37) Canran y strydoedd sy'n lân	Melyn / Yellow	Down	93.79%	95%	95.60%
38) Canran y gwastraff wedi'u ailddefnyddio, ailgylchu a chompostio	Melyn / Yellow	Up	67.26%	70%	69.86%
39) Nifer cyfartalog y dyddiau gwaith a gymerwyd i glirio digwyddiadau tipio anghyfreithlon	Gwyrdd / Green	Up	0.96	1	0.2
40) Cilogramau y gwastraff gweddilliol a eneradir fesul person	Gwyrdd / Green	Down	206.17kg	240kg	240kg
41) Canran yr holl geisiadau cynllunio a benderfynwyd mewn pryd	Gwyrdd / Green	Up	90%	90%	80%
42) Canran yr apeliadau cynllunio a wrthodwyd	Gwyrdd / Green	Same	78%	65%	74%
43) Canran yr achosion gorfodaeth cynllunio yr ymchwiliwyd iddynt o fewn 84 diwrnod	Melyn / Yellow	Up	74%	80%	-
44) Canran y prif ffyrdd A sydd mewn cyflwr gwael (blynyddol)	Ambr / Amber	Down	4%	3%	2.90%
45) Canran y ffyrdd B sydd mewn cyflwr gwael (blynyddol)	Gwyrdd / Green	Same	3.80%	4%	3.80%
46) Canran y ffyrdd C sydd mewn cyflwr gwael (blynyddol)	Gwyrdd / Green	Up	8.20%	9%	8.70%

Yn debyg i'r 2 amcan cyntaf, mae'r dangosyddion perfformiad sy'n gysylltiedig â'r amcan wedi perfformio'n dda yn erbyn y targedau. Roedd 60% o'r dangosyddion uwchlaw'r targed am y flwyddyn, roedd 30% o fewn 5% o'r targed ac roedd y 10% oedd yn weddill yn Oren yn erbyn y targed.

Gwariwyd cyfanswm o £1.9M o'r gyllideb gyfalaf ar adnewyddu ffyrdd yn ystod 2019/20. Rydym yn hapus i adrodd bod ein ffyrdd B a C unwaith eto wedi cwrdd â'r targedau ar gyfer y flwyddyn. Fodd bynnag, rydym yn gweld dirywiad yng nghyflwr ein ffyrdd A o 2.9% yn 2018/19 i 4% eleni. Mae'r canlyniad hwn yn dal i berfformio'n dda o'i gymharu â chyrchfannau eraill ledled Cymru ond mae'r gostyngiad mewn cyllido atgyweiriadau ar fai yn rhannol yma. Yn ystod 2020/21 byddwn yn canolbwyntio ar wella a buddsoddi yn nhalaith ein ffyrdd A i wella'r rhan hon o'n cyrchfan.

Nid oedd ein dangosydd ailgylchu, ailddefnyddio a chompostio wedi cyrraedd yr un lefelau ailgylchu ag yn 2017/18 a 2018/19. Rhan o'r rheswm am hyn oedd oherwydd problemau cychwynnol ym Mharc Adfer, sydd eisioes wedi ei drafod yn yr adroddiad. Golyga hyn nad ydym mwyach ar flaen targed Llywodraeth Cymru o ailgylchu 70% o'n gwastraff erbyn 2025. Fodd bynnag, byddwn yn ymdrechu i wella ein perfformiad os yn bosib yn ystod 2020/21.

Perfformiad Ariannol 2019/20

Mae'r adran hon yn darparu crynodeb byr o berfformiad ariannol y Cyngor dros 2019/20. Am y sefyllfa ariannol fanwl ar gyfer y flwyddyn edrychwch ar Ddatganiad Cyfrifon 2019/20 sydd ar gael ar ein gwefan.

Y Gyllideb Refeniw

Cyn dechrau pob blwyddyn ariannol, mae gofyn i’r Cyngor osod cyllideb ar gyfer ei wariant dydd i ddydd. Gelwir y gyllideb hon y Gyllideb Refeniw a dyma’r swm o arian y mae’r Cyngor ei angen i ddarparu ei wasanaethau yn ystod y flwyddyn, gan gymryd i ystyriaeth grantiau mae’n eu derbyn gan y Llywodraeth.

Yn ystod 2019/20, gosodwyd cyllideb refeniw y Cyngor ar £135.2 million (£130.9m in 2018/19).

Mae’r Cyngor yn rheoli ei gyllidebau ac yn mesur ei berfformiad ariannol trwy gyfrif rheoli, mae hyn yn caniatáu i ni dracio gwariant yn erbyn gweithgareddau a gynlluniwyd dros y flwyddyn.

Yn 2019/20, fe wnaeth y Cyfrif Refeniw wario £134.7 million, sef tanwariant o £308 mil yn erbyn y gwariant a gynlluniwyd o £135.2 miliwn. Yn ystod yr un cyfnod, trwy trawsnewid gwasanaethau a ffyrdd gwell o weithio, fe wnaeth y cyngor gynhyrchu gwerth £2.12million o arbedion.

Mae’r tabl isod yn adlweyrchu’r gyllideb ar gyfer 2019/20 a’r incwm a gwariant gwirioeddol yn ei herbyn:

Services	Annual Budget £’000	Outturn £’000	Variance £’000
Lifelong Learning	50,916	50,673	-243
Adult Services	25,205	26,290	1,085
Children’s Services	10,274	10,430	156
Housing	1,220	1,143	-77
Highways, Waste, Property	14,662	14,305	-357
Regulation	3,926	3,809	-117
Transformation	4,516	4,205	-311
Resources	3,050	2,880	-170
Council Business & Corporate Finance	21,438	20,956	-274
Total Council Fund	**135,207**	**134,691**	**-308**

Gwariant Cyfalaf

Mae’r rhaglen gyfalaf yn cefnogi amcan ehangach y Cyngor i ddarparu gwasanaethau ac i gefnogi twf economaidd. Mae gwariant cyfalaf fel arfer yn cael ei weld fel gwariant “unwaith ac am byth” ac mae’n arwain at adeiladu neu wella ein hasedau, er enghraifft ein eiddo.

Yn 2019/20, fe wnaeth y Cyngor gymeradwyo Rhaglen Gyfalaf o £17.282 miliwn ar gyfer gwasanaethau heblaw tai, ac fe gymeradwyodd Raglen Gyfalaf o £13.110m ar gyfer y CRT (Cyfrif Refeniw Tai). Yn ychwanegol, cafodd ymrwymiadau cyfalaf gwerth £3.065m eu dwyn ymlaen o 2018/19.

Yn ystod y flwyddyn ariannol, ychwanegwyd gwerth £10.450 miliwn yn rhagor o Gynlluniau i'r rhaglen, gyda'r rhain yn cael eu hariannu'n bennaf gan Grantiau Cyfalaf ychwanegol. Daw hyn â'r gyllideb gyfalaf ar gyfer 2019/20 i £43.907 miliwn.

Llwyddodd y rhaglen i sicrhau cyfradd gyflawni o 68.36% a disgwylir y bydd y cynlluniau sy'n weddill yn cael eu cyflawni dros yr ychydig flynyddoedd nesaf. Mae rhai o'r prosiectau a gwblhawyd yn cynnwys gwariant o £ 5.6m ar gaffael eiddo presennol a datblygu eiddo newydd ar gyfer ein stoc dai, £ 1.85m wedi'i wario ar ail-wynebu priffyrdd a £ 240k arall ar Ysgol Santes Dwynwen. Gwariwyd £ 76k hefyd ar gae 3G newydd David Hughes, gwariwyd £ 27k ar Ystafell Ffitrwydd Plas Arthur a gwariwyd £ 1.9M ar Unedau Diwydiannol Penrhos. Gwariwyd £ 2.8M arall ar waith lliniaru llifogydd ym Meaumaris a Phentraeth a gwariwyd £ 690k ar adnewyddu Neuadd y Farchnad.

Arweiniodd hyn at gyfanswm gwariant o £30.015 miliwn, ychwanegwyd £19.345 miliwn i werth asedau.

Financial Impact of Covid-19

Mae effaith y pandemig wedi cael dylanwad uniongyrchol ar gyllid y Cyngor ond bydd hefyd yn cael effaith am gyfnod sylweddol yn y dyfodol. Yn y tymor byr, mae'r Cyngor wedi dioddef cost ychwanegol o ddelio â'r pandemig (£52k ym Mawrth a £279k yn Ebrill). Mae'r costau hyn yn cynnwys costau TG ychwanegol er mwyn galluogi pobl i weithio o adref, prynu PPE ychwanegol, lletya pobl digartref, darparu cymorth cymunedol, sefydlu'r Canolfannau Gofal mewn Ysgolion, talu teuluoedd yn lle prydau ysgol am ddim, costau glanhau uwch. Bydd y pethau hyn yn cael eu talu amdanynt gan Lywodraeth Cymru ond disgwylir y bydd y costau yn parhau i gynyddu ym Mai a Mehefin gyda'r Cyngor yn gwneud taliadau ychwanegol i gartrefi preswyl a chartrefi nyrsio preifat ac o ganlyniad i'r nifer cynyddol o blant sy'n derbyn taliadau uniongyrchol yn lle prydau ysgol am ddim.

Mae cau gwasanaethau wedi lleihau lefel incwm y Cyngor gyda £360k wedi ei golli ym mis Ebrill a disgwylir y bydd hyn yn codi i tua £400k y mis yn ystod misoedd yr haf. Mae'r prif ffynonellau incwm a gollwyd yn cynnwys ffioedd canolfannau hamdden, incwm prydau ysgol, incwm meysydd parcio, ffioedd cynllunio ac ati. Yn ogystal, penderfynodd y Pwyllgor Gwaith beidio â chodi rhent ar ddeiliaid Unedau Diwydiannol ac Eiddo Amrywiol ac i beidio â chodi ffioedd angori am y 3 mis cyntaf o'r flwyddyn ariannol. Wrth i'r argyfwng barhau mae lefel yr incwm sy'n cael ei golli yn parhau i godi ac os na fydd gwasanaethau yn mynd yn ôl i'r arfer yn ystod 2020/21 bydd yr incwm a gollwyd yn filiynau o bunnoedd. Er bod lefel yr incwm sy'n cael ei golli gan y Cyngor yn sylweddol, nid yw mor uchel ag yn rhai Cynghorau eraill yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod y bydd yr incwm a gollwyd yn cael effaith sylweddol ar Gynghorau Cymru ac maent wedi cyhoeddi cyllid ychwanegol er nad ydynt eto wedi cytuno sut y bydd y cyllid hwnnw'n cael ei ddosbarthu rhwng y 22 awdurdod.

Mae cau gwasanaethau wedi golygu gostyngiad yng ngwariant yr awdurdod ar gyfer mis Ebrill ac amcangyfrifwyd bod yr arbediad hwn tua £100k. Y prif feysydd lle'r oedd gwariant wedi lleihau oedd o ran costau fflyd a thalu costau teithio, taliadau is i'r prif gontractwyr (prydau ysgol, gweithredwyr bysiau, cynnal a chadw ffyrdd) costau ynni llai mewn canolfannau hamdden a chostau gweinyddol is mewn swyddfeydd (papur, llungopïo ac ati).

Gan edrych ychydig ymhellach ymlaen, mae'r pandemig yn amlwg wedi cael effaith ar yr economi a bydd yn achosi mwy o ddiweithdra. Wrth i nifer y bobl di-waith gynyddu, bydd y Cyngor yn derbyn mwy o geisiadau drwy'r Cynllun Gostyngiad yn y Dreth Gyngor. Mae'r gyllideb bresennol yn £6m ac

er bod cyfran fawr o hwn wedi'i ariannu drwy'r RSG bydd unrhyw gynnydd yn disgyn ar y Cyngor i'w ariannu oni bai fod Llywodraeth Cymru yn darparu cymorth ychwanegol. Ar hyn o bryd, mae'r cynnydd yn nifer yr hawliadau yn isel gyda chynnydd o ddim ond 0.7% mewn achosion rhwng 31 Mawrth 2020 a 8 Mai 2020. Fodd bynnag, mae hwn yn debygol o gynyddu'n sylweddol unwaith y bydd y cynllun furlough yn dod i ben a phan fydd yn rhaid i fusnesau benderfynu a ddylid parhau i gyflogi staff ynteu eu diswyddo.

Further information on the Financial Performance of 2020/21 will be available in next years' report, or alternatively in the Quarterly Monitoring Reports which are discussed by the Executive throughout the year.

Bydd rhagor o wybodaeth am Berfformiad Ariannol 2020/21 ar gael yn adroddiad blwyddyn nesaf, neu fel arall yn yr Adroddiadau Monitro Chwarterol a drafodir gan y Pwyllgor Gwaith trwy gydol y flwyddyn.

Casgliad

Ar y cyfan, mae ein perfformiad ar gyfer 2019/20 wedi bod yn bositif ac mae'n galonogol ein bod yn parhau i wella ein gwasanaethau yn gyffredinol, fel y dangosir trwy'r adroddiad, yn ogystal â chwblhau rhywfaint o waith pwysig yn ystod y flwyddyn. Ym mis olaf y flwyddyn ariannol, dechreuwyd y cyfnod mwyaf heriol oll gyda phandemig byd-eang yn ein harwain i gyd i ddyfroedd heb eu llywio. Mae'r ymateb o safbwynt lleol wedi bod yn wych gyda chymunedau'n dod at ei gilydd a gwirfoddolwyr yn helpu ei gilydd ar hyd a lled yr Ynys.

Fel rhan o'r ymateb i'r argyfwng, mae'r Cyngor wedi addasu a newid ei ddulliau er mwyn amddiffyn y gweithlu, ymateb yn effeithiol, parhau i ddarparu gwasanaethau (a chyflwyno gweithgareddau newydd). Rhagwelir y bydd cyfyngiadau mewn lle am beth amser a bydd rhaid ail-ddylunio gwasanaethau a lleoliadau gwaith er mwyn glynu at ofynion ymbellhau cymdeithasol a sicrhau diogelwch pawb. Er enghraifft, bydd cynnull mewn person wrth gadw at ofynion cadw pellter yn her newydd.

Er gwaetha'r heriau hyn, mae yna gyfleoedd hefyd i sicrhau y bydd y 'normal nesaf' yn gwella perfformiad, y gwasanaethau a ddarperir a llesiant gweithwyr. Bydd casglu ac ymgorffori'r dysgu sy'n deillio o'r argyfwng yn bwysig. Cydiwyd mewn cyfleoedd i fabwysiadu rhith-dechnolegau newydd, gan ddod yn fwy cydnerth a chynnal gwasanaethau hanfodol. Mae'n bwysig fod y Cyngor cyfan yn derbyn newidiadau a datblygiadau pellach.

O ganlyniad i'r pandemig ac ansicrwydd yr hyn sydd i ddod i'r dyfodol, rydym wedi gohirio rhyddhau ein Dogfen Gyflenwi Flynyddol ar gyfer 2020/21. Byddwn yn gweithio ar baratoi'r ddogfen dros ail hanner eleni lle cynigir y cytunir ar gynllun cyflawni 18 mis.

Gwybodaeth Bellach

Am ragor o wybodaeth ar unrhyw elfen o'r ddogfen hon neu os oes gennych sylwadau, cysylltwch â:

Adnoddau Dynol a Thrawsnewid

Cyngor Sir Ynys Môn

Swyddfeydd y Cyngor

Llangefni, Ynys Môn

LL77 7TW

Ffôn - 01248 752111

E-bost:–

CarysEdwards@ynysmon.gov.uk

GethinMorgan@ynysmon.gov.uk

Mae'r ddogfen hon ar gael yn Saesneg a gall fod ar gael ar ddisg neu mewn Braille. Mae hefyd ar gael ar wefan y Cyngor ynghyd â Chynllun y Cyngor ar gyfer 2017-22:

http://www.anglesey.gov.uk/councilplan

Mae gwybodaeth bellach ar gael hefyd fel a ganlyn: polisïau, cynlluniau a strategaethau a gyhoeddwyd gan y Cyngor, a gellir eu gweld yn: www.anglesey.gov.uk

Mae adroddiadau Archwilio ac Arolygon a gynhyrchwyd gan Rheoleiddwyr y Cyngor ar gael o'u gwefannau unigol, fel a ganlyn:

- Swyddfa Archwilio Cymru: www.sac.cymru
- Arolygiaeth Gofal Cymru: https://arolygiaethgofal.cymru
- Estyn: www.estyn.cymru

Os nad oes gennych fynediad i'r rhyngrwyd, neu os hoffech gael gafael ar ddogfen nad yw wedi ei rhestru uchod, cysylltwch â'r Cyngor trwy'r manylion cyswllt a welir ar frig y dudalen os gwelwch yn dda.

DRAFT

Atodiad 1

Rhestrir isod rai o'r gweithgareddau y mae Gwasanaethau'r Cyngor yn ymgymryd â nhw dros y Pandemig Coronafirws.

- **Adnoddau** - Gwnaed taliadau grant i 1,518 o fusnesau ar yr Ynys a oedd yn werth cyfanswm o £17.7m; prosesu Taliadau Uniongyrchol ar gyfer Prydau Ysgol Am Ddim gyda chyfartaledd wythnosol o 1,489 o blant ac yn werth £29,035 ; darparu pecynnau bwyd ar gyfer nifer fach o blant; parhau â'r gwaith arferol ar ffurf taliadau treth gyngor ac ati; monitro sefyllfa ariannol a balansau'r Cyngor yn barhaus.
- **Addysg** – sefydlu canolfannau gofal ar gyfer plant gweithwyr allweddol a phlant bregus; darparu a danfon pecynnau cinio i blant sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim; darparu addysg o bell gan ddefnyddio amrywiaeth o lwyfannau digidol; cydweithio a'r Timau ADY a Chynhwysiant a'r Gwasanaethau Plant i gadw mewn cyswllt rheolaidd â phlant bregus; cynllunio ar gyfer ailagor ysgolion; sicrhau pwyslais parhaus ar les plant a phobl ifanc a lles cyffredinol y gweithlu.
- **Tai** – cefnogi unigolion bregus yn y gymuned trwy fanciau bwyd, darparu gwasanaeth siopa a phresgripsiwn ar gyfer unigolion sy'n cysgodi; cefnogi pobl ddigartref, cynnal diogelwch cymunedol, ailddechrau gwaith cynnal a chadw brys ar dai yn unol â chanllawiau cenedlaethol.
- **Priffyrdd, Gwastraff ac Eiddo** –Blaenoriaethu'r gwasanaethau gwastraff pwysicaf mewn ymgynghoriad â Biffa; cynllunio ar gyfer ailagor Canolfannua Ailgylchu Penhesgyn a Gwalchmai a'i weithredu; ailddechrau gwaith cynnal a chadw hanfodol ar briffyrdd, cau meysydd parcio arfordirol, llwybrau arfordirol, parciau a thraethau.
- **Busnes y Cyngor** - creu Llyfrgell o Ganllawiau a Rheoliadau Covid-19; creu strategaeth cyfarfodydd Pwyllgor; darparu canllawiau ar gyfarfodydd o bell, cofnodi a thracio gweithredoedd o gyfarfodydd dyddiol y Tîm Rheoli Ymateb i Argyfyngau a chyfarfodydd brys eraill.
- **Adnoddau Dynol a Thrawsnewid** – gwaith rhagweithiol yn cynhyrchu datganiadau i'r wasg yn rheolaidd, gwneud y defnydd mwyaf o gyfryngau cymdeithasol y Cyngor i drosglwyddo negeseuon allweddol a rhannu gwybodaeth ar Môn FM; casglu data staff yn ddyddiol i bwrpas cynllunio'r gweithlu ac adleoli staff i sicrhau parhad gwasanaethau rheng flaen; casglu data ar agweddau ar Covid-19 a datblygu dangosfwrdd at y diben; hwyluso a chefnogi staff y Cyngor i weithio o bell; datblygu system archebu ar-lein ar gyfer mynediad i Ganolfan Ailgylchu Penhesgyn; diweddaru hen gliniaduron y Cyngor i helpu plant nad oes ganddynt fynediad at offer TG gyda'u gwaith ysgol.
- **Rheoleiddio a Datblygu Economaidd**– ymgysylltu â busnesau lleol i gynnig cefnogaeth ac arweiniad mewn perthynas â'r materion a'r heriau a wynebir; cefnogi busnesau sydd ar gau; gweithio i sicrhau cydnabyddiaeth i Borthladd Caergybi ac i geisio pecyn cymorth priodol gan y Llywodraeth; cydweithredu â'r Bwrdd Iechyd a'r Ysbyty Maes; cymryd rhan mewn ymdrechion lleol a rhanbarthol i sefydlu tîm olrhain cyswllt; cynyddu capasiti'r Gwasanaeth Cofrestryddion; sicrhau cydymffurfiaeth â chanllawiau a rheoliadau newydd yn sgil y Ddeddf Coronafeirws; monitro achosion mewn cartrefi preswyl a darparu hyfforddiant ar reoli heintiau; cyfrannu at ddatblygu cynllun rhanbarthol ar gyfer trefniadau ynghylch marwolaethau ychwanegol.
- **Gwasanaethau Cymdeithasol**– delio â heriau sicrhau a chynnal lefelau digonol o Gyfarpar Diogelu Personol; profi; lliniaru'r risg o fethu â staffio cartrefi gofal yn ddigonol; olrhain ac ymateb i lythyrau cysgodi; cefnogi teuluoedd bregus; parhau i gyflawni'r holl ddyletswyddau statudol a dangosyddion perfformiad a data.

CYNGOR SIR YNYS MÔN Templed Adroddiad Sgriwtini	
Pwyllgor:	**Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol**
Dyddiad:	**21 Medi, 2020**
Pwnc:	**Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol**
Pwrpas yr Adroddiad:	**Cynorthwyo'r Pwyllgor Sgriwtini i ystyried, cytuno ar ac adolygu ei flaen raglen ar gyfer 2020/21**
Cadeirydd Sgriwtini:	**Cyng Aled Morris Jones**
Aelod(au) Portfolio:	**Amherthnasol**
Pennaeth Gwasanaeth:	**Lynn Ball, Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor)**
Awdur yr Adroddiad: **Rhif Ffôn:** **E-bost:**	**Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini** **01248 752578** **AnwenDavies@ynysmon.gov.uk**
Aelodau Lleol:	**Yn berthnasol i'r holl Aelodau Sgriwtini**

1 – Argymhelliad/Argymhellion
Gofynnir i'r Pwyllgor: **A1** gytuno'r fersiwn gyfredol o'r flaen raglen waith ar gyfer 2020/21 **A2** nodi'r cynnydd a wnaed hyd yma o ran gweithredu'r flaen raglen waith.

2 – Cyswllt efo Cynllun y Cyngor / Blaenoriaethau Corfforaethol Eraill
Rhaglennu gwaith yn effeithiol yw sylfaen sgriwtini effeithiol mewn llywodraeth leol. Mae ein blaen raglenni gwaith treigl ar gyfer Sgriwtini wedi'u halinio â'r blaenoriaethau corfforaethol sydd wedi eu cynnwys yng Nghynllun y Cyngor 2017/2022 a'r rhaglenni trawsnewid corfforaethol – ac yn sicrhau bod rôl sgriwtini Aelodau yn gwneud cyfraniad go iawn i flaenoriaethau gwella'r Cyngor.

3 – Egwyddorion fel canllaw ar gyfer Sgriwtini
Er mwyn cynorthwyo Aelodau wrth graffu ar y pwnc:-
3.1 Yr effaith y mae'r eitem yn ei chael ar unigolion a chymunedau **[ffocws ar y cwsmer/ dinesydd]**
3.2 Edrych ar effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd unrhyw newid arfaethedig – yn ariannol ac o ran ansawdd **[ffocws ar werth]**
3.3 Edrych ar unrhyw risgiau **[ffocws ar risg]**
3.4 Sgriwtini'n cymryd rôl rheoli perfformiad neu sicrhau ansawdd **[ffocws ar berfformiad ac ansawdd]**
3.5 Edrych ar gynlluniau a chynigion o safbwynt: • Hirdymor • Atal • Integreiddio • Cydweithio • Cynnwys **[ffocws ar lesiant]**
4 - Cwestiynau Sgriwtini Allweddol

5 – Cefndir / Cyd-destun

1. **Cefndir**

1.1 Rhaglennu gwaith yn effeithiol yw sylfaen swyddogaeth sgriwtini effeithiol llywodraeth leol[1]. O'i wneud yn dda, gall rhaglennu gwaith fod o gymorth i osod y sylfeini ar gyfer gwaith amserol sydd wedi ei dargedu ar faterion o bwysigrwydd lleol sy'n dangos ble gall sgriwtini Aelodau ychwanegu gwerth. Mae arfer dda'n hyrwyddo dau fater allweddol a ddylai fod wrth galon y flaen raglen waith sgriwtini:

i. Her mewn perthynas â blaenoriaethu ffrydiau gwaith
ii. Yr angen am ymagwedd a arweinir gan aelodau a rhyngwyneb gyda swyddogion.

1.2 Egwyddorion sylfaenol rhaglennu gwaith yn dda[2]

- Ni ddylai rhaglennu gwaith fod yn broses "cychwyn-stopio"
- Rhaglenni gwaith sy'n cyd-fynd â'i gilydd ar gyfer pwyllgorau sgriwtini gwahanol
- Cydbwysedd rhwng gwahanol ddulliau o weithio
- Proses effeithiol ar gyfer rhoi gwybod am / uwch gyfeirio materion i'r Pwyllgor Gwaith
- Mewnbwn a sylwadau cydranddeiliaid mewnol
- Gweithio'n agos â'r Pwyllgor Gwaith
- Cysylltiadau gyda'r Adroddiad Sgriwtini Blynyddol (teclyn ar gyfer gwerthuso a gwella)

2. **Cyd-destun Lleol**

2.1 Mae'r arfer o raglennu gwaith ymlaen llaw wedi cael ei hen sefydlu ac mae'r rhaglenni gwaith yn raglenni treigl sy'n canolbwyntio ar ansawdd y gwaith craffu ac sydd â llai o eitemau er mwyn ychwanegu gwerth. Maent yn declyn pwysig i gynorthwyo Aelodau i flaenoriaethu eu gwaith ac fe'u trafodir gyda'r Uwch Dîm Arweinyddiaeth a'r Penaethiaid Gwasanaeth. Bydd y ddau bwyllgor yn adolygu cynnwys eu rhaglenni gwaith yn rheolaidd er mwyn sicrhau eu bod yn berthnasol ac yn adlewyrchu blaenoriaethau lleol. Mae ein trefniadau lleol ar gyfer cynllunio ymlaen bellach yn rhoi mwy o ffocws ar:

- Agweddau strategol
- Ymgynghori gyda dinasyddion / cydranddeiliaid eraill a chanlyniad hynny
- Blaenoriaethau Cynllun y Cyngor 2017/2022 a phrosiectau trawsnewid
- Risgiau a gwaith arolygu a rheoleiddio
- Materion ar flaen raglen waith y Pwyllgor Gwaith.

Canlyniad: rhaglenni gwaith treigl ar gyfer pwyllgorau sgriwtini sydd wedi'u halinio â blaenoriaethau corfforaethol.

[1] A Cunning Plan? Devising a scrutiny work programme, Canolfan Craffu Cyhoeddus (Mawrth 2011)
[2] A Cunning Plan? Devising a scrutiny work programme, Canolfan Craffu Cyhoeddus (Mawrth 2011)

2.2 Cadeiryddion pwyllgor sy'n arwain ar ddatblygu blaen raglenni gwaith a'r rhaglenni hynny'n cael eu cyflwyno i'r Fforwm Cadeirydd ac Is-gadeiryddion Sgriwtini yn fisol ac ar gyfer eu cymeradwyo ym mhob cyfarfod arferol o'r pwyllgorau sgriwtini. Ystyrir y Fforwm fel cyfrwng pwysig ar gyfer goruchwylio'r rhaglenni hynny a thrafod blaenoriaethau ar y cyd.

2.3 **Ymagwedd "Cyngor cyfan" tuag at Sgriwtini**: mae ein rhaglenni gwaith yn darparu sylfaen gref ar gyfer ein rhaglenni gwella gan sicrhau bod y rôl y mae Sgriwtini yn ei chwarae yn nhrefniadau llywodraethiant yr Awdurdod yn:

i. Cefnogi proses gwneud penderfyniadau sy'n gadarn ac yn effeithiol
ii. Gwneud cyfraniad go iawn i flaenoriaethau gwelliant y Cyngor
iii. Parhau i esblygu

2.4 **Effaith yr Argyfwng presennol ar Raglen Waith y Pwyllgor**

Mae'r cyfnod presennol (**rheoli ymateb argyfwng i'r Pandemig, yr Adfer ac yn raddol dychwelyd i'r Normal Newydd**) yn eithriadol o heriol i'r Cyngor a bob sefydliad cyhoeddus arall drwy Gymru wrth i ni barhau i wynebu heriau'r argyfwng Covid-19, ac mae'n anorfod bod hyn yn cael effaith ar raglen waith y Pwyllgor. O ganlyniad, mae'r Cyngor wedi newid ei ffordd o weithio o ganlyniad i'r argyfwng iechyd byd-eang. Yn ystod cyfnod o argyfwng fel hyn, mae llywodraethu ac atebolrwydd yn allweddol bwysig.

Mae'r Ganolfan Craffu Cyhoeddus yn cynnig model sgriwtini penodol yn sgil y pandemig, sydd ar y cyd â Strategaeth Bwyllgorau'r Cyngor yn gymorth i lywio rhaglen waith y Pwyllgor, gweler amlinelliad ohono isod:

i. Ffocws ar nifer llai o faterion allweddol sy'n canolbwyntio ar agweddau sylfaenol bywyd pobl leol ("*life and limb*")
ii. Cynnal briff gwylio dros wasanaethau'r Cyngor, perfformiad a materion ariannol
iii. **Elfennau penodol y Model Craffu:**
   - Trosolwg o ymateb y Cyngor i Covid-19
   - Trosolwg penodol ar faterion sylfaenol bywyd (deddfwriaeth gofal; diogelu plant ac oedolion; iechyd cyhoeddus)
   - Cynnal trosolwg ar faterion cyllidol y Cyngor
   - Gweithredu fel cyfrwng ar gyfer profiadau cymunedol.

3. Materion ar gyfer eu hystyried

3.1 Mae'r Pwyllgor Sgriwtini yn derbyn diweddariadau rheolaidd ar weithrediad ei flaen raglen waith. Mae copi o'r rhaglen waith gyfredol ar gyfer 2020/21 ynghlwm fel **ATODIAD 1** i'r adroddiad hwn fel y gellir cyfeirio ati ac mae'n cynnwys newidiadau a wnaed i'r rhaglen waith ers i'r Pwyllgor ystyried y ddogfen ddiwethaf[3]

3.2 Lle mae hynny'n briodol, gellir ychwanegu eitemau at flaen raglen waith y Pwyllgor yn ystod y flwyddyn ddinesig. Gellir cyflwyno ceisiadau am i eitemau ychwanegol gael eu cynnwys ar y rhaglen waith ar gyfer eu ystyried drwy

[3] Cyfarfod o'r Pwyllgor Sgriwtini Partneriaeth ac Adfywio a gynhaliwyd ar 11 Mawrth, 2020

	lenwi Ffurflen Gais Aelodau yn gofyn am i eitem gael ei hystyried ar gyfer Sgriwtini. Yn y lle cyntaf, caiff y ceisiadau eu hystyried gan y Fforwm Cadeiryddion ac Is-gadeiryddion, gan ddefnyddio'r meini prawf isod: • Amcanion strategol a blaenoriaethau'r Cyngor (fel y cânt eu hamlinellu yng Nghynllun y Cyngor 2017/2022) • Gallu'r Pwyllgor i ddylanwadu ar ac/neu i ychwanegu gwerth ynghylch pwnc penodol (bydd angen cwblhau Ffurflen Prawf Arwyddocâd Sgriwtini).

6 – Asesiad o'r Effaith ar Gydraddoldeb [gan gynnwys effeithiau ar yr Iaith Gymraeg]
Dim yn berthnasol yn achos y mater trosfwaol hwn ond bydd yn cael ei ystyried fel rhan hanfodol yn ystod y broses o baratoi ar gyfer cynigion penodol a fydd yn cael eu cyflwyno i'r Pwyllgor eu hystyried.
7 – Goblygiadau Ariannol
Amherthnasol

8 – Atodiadau
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol 2020/21

9 - Papurau Cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad am unrhyw wybodaeth bellach os gwelwch yn dda):
Anwen Davies, Rheolwr Sgriwtini, Cyngor Sir Ynys Môn, Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni LL77 7TW

RHAGLENNU EITEMAU AR GYFER SGRIWTINI → MEDI 2020 – EBRILL, 2021
[Fersiwn ddyddiedig 13/10/20]

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO
Medi, 2020 (14/09/20)	**Medi, 2020 (21/09/20)**
Craffu Ymateb y Cyngor i'r Argyfwng Covid-19 (yn cynnwys yr effaith ariannol)	Adroddiad Blynyddol Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus 2019/20
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	Craffu Agweddau Partneriaethol: Ymateb y Cyngor i'r Argyfwng Covid-19
	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Medi, 2020 (22/09/20)	
Adroddiad Cynnydd Cynllun Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol	
Adroddiad Blynyddol Cyfarwyddwr Statudol y Gwasanaethau Cymdeithasol 2019/20	
Hydref, 2020 (20/10/20)	**Hydref, 2020 (22/10/20)**
Strategaeth Ataliol Corfforaethol	Adroddiad Cynnydd Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion
Adroddiad Perfformiad Blynyddol 2019/20	Partneriaeth Diogelwch Cymunedol: Adroddiad Blynyddol 2019/20
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	Ffioedd Casglu Gwastraff Gwyrdd
	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Tachwedd, 2020 (02/11/20)	**Tachwedd, 2020 (10/11/20)**
	Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus – craffu ar y trefniadau llywodraethu
Codi Tâl Galw Gofal: Tenantiaid Tai Cyngor	Cytundeb Llywodraethu 2 - Bwrdd Uchelgais Economaidd Gogledd Cymru
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	Adroddiad Blynyddol Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (Rhan 9: Iechyd a Gwasanaethau Cymdeithasol) **(i'w gadarnhau)**
	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Tachwedd, 2020 (17/11/20) [Ch2]	
Monitro Cyllideb Chwarter 2	
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	
	Dyddiad i'w gadarnhau (?Rhagfyr, 2020)
	Adroddiad Safonau Ysgolion (Haf, 2020) **(i'w gadarnhau)**
	Adroddiad Blynyddol GwE 2019/20 **(i'w gadarnhau)**
	Adroddiad Cynnydd Panel Adolygu Cynnydd Ysgolion

PWYLLGOR SGRIWTINI CORFFORAETHOL	PWYLLGOR SGRIWTINI PARTNERIAETH AC ADFYWIO
Ionawr, 2021 (Dyddiad i'w gadarnhau) [cyllideb 2021/22]	**Ionawr, 2021 (19/01/21)**
Cynigion cychwynnol cyllideb 2021/22	
Cynllun Ymgynghori Cyhoeddus ar gyfer cyllideb 2021/22	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	
Chwefror, 2021 (01/02/21) [cyllideb 2021/22]	**Chwefror, 2021 (09/02/21)**
Cynigion Drafft Terfynol Cyllideb 2021/22	
Adroddiad Cynnydd Panel Sgriwtini Cyllid	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	
Mawrth, 2021 (08/03/21)	**Mawrth, 2021 (09/03/21)**
Adroddiad Cynnydd Cynllun Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol ac Adroddiad Cynnydd y Panel Gwella Gwasanaethau Cymdeithasol	Bwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus – craffu cynnydd ar wireddu'r Cynllun Llesiant
Cynllun Busnes Cyfrif Refeniw Tai	Adroddiad Blynyddol Cydraddoldeb 2020/21
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21
Ebrill, 2021 (12/04/21)	**Ebrill, 2021 (14/04/21)**
Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21	Blaen Raglen Waith y Pwyllgor ar gyfer 2020/21

Eitemau i'w rhaglennu:

Trawsnewid Cyfleon Dydd Anableddau Dysgu

Rhaglen Moderneiddio Ysgolion- ardaloedd Llangefni/Amlwch

Ymateb y Cyngor i Covid-19 – materion dilyn i fyny ar gais y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol (14/09/2020):

- **Llesiant staff y Cyngor a chymunedau**
- **Monitro effeithiolrwydd y strategaeth Tracio ac Amddiffyn (TTP)**

Drafft Diweddarat